خدا آفرین

Xudaferin Elmi Ictimai Kultural Aylig Dergi
خدا آفرین علمی اجتماعی فرهنگی ماهنامه

ترکی - فارسی
اجتماعی - مدنی آیلیق درگی
سال پنجم شماره ۵۴ اسفند ۸۷
Mart 2009, Say 54 iL 6
۱۲۰۰ تومن

بایرامینیز موباری

بسم الله الرحمن الرحیم

خدا آفرین ۵۴

ایچینده کی لر

اجتماعی تلویزیون (ITV)ده کؤرپو پروگرامی / ۴

اوغوزلار آراسیندا نوروز بایرامی / ۶

" سفیدبرفی" و " ناراخاتین" / ۸

منابع و ذخایر معدنی مس ارسباران(قره داغ) /۱۰

نظریه ایرانشناسان آذربایجان / ۱۲

سیگارئتی نئجه ترک ائتمک اولار / ۱۴

دیلیمیزده اومونیم شکیلچی‌لر / ۱۷

تبریزلی صائب ین شعرلرینده آتالار سؤزو /۱۹

آتالار سؤزونون کؤکو و . . . / ۲۱

اهمیت زبان مادری / ۲۳

تمدن ۷ هزار ساله «کر – ارس» / ۲۴

نیازهای کودکان / ۲۵

دیوان اشعار ترکی عمادالدین نسیمی / ۲۶

آشیق" حسین جاوان" . . . / ۲۹

عاباس دایی نین حکایه لری (۳) / ۳۱

" بی "ین آلما آتماسی / ۳۳

اوجقارکندلی / ۳۶

سانری / ۳۷

اوشاقلارین گؤروشو / ۳۸

یازیچیلار ، شاعیرلر ، محقق لر نه اندیرلر/ ۴۰

آتیم یئره گؤتور / ۴۲

شعرسورگون حیات دئمک‌دیر / ۴۳

شعریمیز / ۴۵

بیر گنج شاعیر / ۴۸

کیم کیمدیر / ۴۹

ریئحان / ۵۲

دورد عنصر /۵۵

ماهنامه فرهنگی و اجتماعی خدا آفرین
سال پنجم / شماره ۵۴ / اسفند ۸۷/۶۰ صفحه / ۱۲۰۰ تومان

مدیر مسئول و صاحب امتیاز : دکتر حسین شرقی
سردبیر و مدیر اجرایی : دکتر (افتخاری) صدیار وظیفه
مدیر داخلی : علی محمد نیا
امورتایپ و ادیت : آزرائللی
طرح روی جلد : عیسی جباری ممقانی
صفحه آرایی : مریم موسوی / شهریار وظیفه

چاپخانه : فرید ، تهران- ظهیرالاسلام ، نبش کوچه شهرداری
چاپ فرید تلفن: ۷۷۵۳۳۹۳۵
لینوگرافی ندا :۷۷۵۲۳۱۶۹
زمینه مجله:فرهنگی،مسایل اجتماعی،معلومات عمومی،طنز و سرگرمی سالم
روش مجله: آموزشی ، تحلیلی ، خبری ، اطاع رسانی ،پژوهشی
گستره توزیع : استانهای آذربایجان شرقی و غربی ، اردبیل و تهران

Xudafarin
Cultural & Social Monthly Magazine
Managing Director & Concessioner:
Dr . Hossein Sharghi Darehjak(soy turk)
Executive Editor: Dr Sadyar Vazife(Eloglu)
P.O.Box : Iran,Tehran ,131145-147
Tel: 09192281916 Email: Kudafarin@yahoo.com

ماهنامه در ویرایش و اختصار مطالب آزاد است.
مطالب ارسالی پس فرستاده نخواهد شد.
مطالب چاپ شده الزاماً نظر ماهنامه نمی باشد.
صاحبان آگهی ها مسئول نوشته های خود هستند.
خدا آفرین نشریه ای مستقل است.
زبان نشریه ترکی – فارسی است.

نشانی مجله : تهران ، خیابان انقلاب ، ابتدای وصال شیرازی، پلاک ۹ ، طبقه سوم، واحد ۵
تلفن : ۶۶۴۶۰۸۹۵ / تلفکس : ۶۶۴۹۳۰۸۴
صندوق پستی :تهران۱۴۷ - ۱۳۱۱۴۵

سوروملومودیر...

اجتماعی تلویزیون (ITV)ده کؤرپو پروگرامی اؤلکه آراسی ماراق یا .....

دوکتور حسین شرقی

اؤلکه‌میزده میلیونلارجا آذربایجان کوکنلی (تورکلر) یاشادیغی حالدا اونلارین چاغداش معلوماتلاندیرما واسیطه‌سی اولان تلویزیونـدان یئتری قدر فایدالانماماسی هئچ کسه گیزلی دئییل. هر هانسی آد، هر هانسی استراتئژی اساسیندا اولورسا اولسون بیر خالقی یا خود بیر اؤلکه‌نین خالقی‌نین بیر بؤلومونو اؤز آنا دیلینـده موعاریف‌لندیرمه‌مک، اؤزو اؤزلویونده موشگوله گتیریب چیخارا بیلر. چوخ کؤهنلمیش قدیم مئتود اولان «بیلگی‌لندیرمه حاکمیت ائت» چوخدان سیرادیشی اولموشدور. اونا گؤره ده ایندیکی توپلوم و جمعیت‌لر یالنیز دوزگون موعاریفلنمه یولوایله دوزگون ایداره اولونا بیلیرلر. اؤلکه‌میزین بؤیوک بیر کسیمینی تشکیل ائدن تورکلر آنا دیللی تحصیل، آنا دیللی معلومات مرکزلری، آنا دیللی ساوادسیزلیق (الکترونیک ساوادسیزلیق) جمعی معلوماتلاندیرما وسیله‌لریندن محروم اولدوغو حالدا، نه‌یین نامینه اولور اولسون، گئدن پروسس دوغرو اورک آچان دئییل. اؤلکه‌میزده تورک کسیمی حاضیردا ساوادلانمیش و دونیا گؤروشونه مالیک دیر. بو او معنادا اؤزونو گوستریر کی تورک اویرنجی‌لر موختلیف ییغینجاقلاردا، مراسیم‌لرده و چاپ انتدیریلن کیتابلارین سایی، مضمونو و ماهییتی هر کسین اؤز وارلیغینا اولان بیلگی مسطویسینین قاباریق شکیلده فرد و توپلوم اوزلاشماسیندا یکون نتیجه‌یه وارماقدادیر. من امینیم کی اؤلکه داخیلی پلانلار بو دوزیده خالقیمیزین بو کسیمینین موعاریفلنیه‌سینه اوگئی موناسیبتدن ال چکه‌رک دوزگون آددیم آتاجاقدیر. بیر آتا سؤزو وار "قاوا- قاوا مردی نامرد انتمزلر". اینـدی هر بیر تورک اؤز معنوی وارلیغینی باشا دوشه‌رک برابرلیک آروزسوندا و آماجیندادیر. ائله بو اوزلاشمایا جهد گؤسترن دیرلری تورک وطن داشلار گرچکدن هرگون اؤز وطن سئوگیلرینی گؤسترمکده‌دیر. بئله گؤتورسک کی، اؤلکه‌ده بیز تورکلر باشقا خالقلارلا اونلارین بیزه انتدیبی و گوستردیبی موناسیبتلر کیمی یاناشسایدیق اوندا اونلار نه ائدردی؟ جاوابینی اوزونو تاپین...

آرتیق کیم نه واختدان تورک اولوب، کیم نه واختدان هاردان گلیب یا کیم کیم‌دیر و بو کیمی کوهنلمیش میللتچی و شوونیست افکارلارا دونیا دوزینده یئر یوخدور. هر کس آللاهین یاراتدیغی وارلیق دیر، یئر کوره‌سی ده بوتون واری‌ایله آللاه-آ عاییددیر و بیزده اونون بنده‌لری‌ییک، هم ده اسلامی دیرلره سؤیکه‌نن بیر اؤلکه‌ده یاشاییریق، هامی قارداشجا برابردیر.

آنجاق بعضی سحولر اوجوباتینـدان ایره‌لی گلن سحولردن بعضی گروهلار اؤز نفع‌لرینه ایستیفاده ائدیرلر. او جومله‌دن باکی‌دا افیره گئدن کورپو پروگرامی کیمی عوام فریب وئریلیشلر.

آذربایجان و ایران قارداش اؤلکه‌دیر، دین، تاریخ و دیل بیرلییی اولان نادیر اؤلکه‌لردن‌دیر. بیزیم موشترک طالعیمیز وار، موشترک اینانجیمیز هم ده موشترک دانیشدیغیمیز دیلیمیز هم ده قوهوملوق و ژنتیکی و کوکسل باغلیلیقلاریمیز واردیر. بونو بیز ده بیلمسک، استثمارچی قووه‌لر یاخشی بیلیر. مسجیدیمیز عئینی‌دیر، آللاهیمیز عئینی، سئوگیمیز ده عئینی دیر. سازیمیزدا، سؤزوموزده، تاریخیمیز، موغاماتیمیز دا عئینی دیر. آنجاق بو عئینی‌لیک‌دن موثبت پوآن کیمی فایدالانا بیلمیریک ان یاخین اولدوغوموزدا ان اوزاق کیمی‌ییک. بونوندا نه‌دنلری گؤونسیزلیک‌دیر. قارداش کیمی کوسکونلوک دیر. تاریخ بویو ایران- آذربایجان و تورکییه‌نی بیر- بیریندن فرقلی قیلماق اوچون غرب استکباری میلیونلارجا دولار هزینه ائدیب. اونوندا سببی ایسلامین جیبهه‌سینی بوش ساخلاماقدیر. ایسلام امتینی ضعیفلتمک و اونو گوجسوز حالا گتیرمک دیر. دئیه‌سین سوز چوخ اوزاندی، آنجاق اساس مسئله اوندان عیبارت دیر تلویزیون دئییلن خالقین موعاریفلنمه‌سینده زنگین تاثیر ائدیجی واسیطه کیمی هر کسه بللی اولدوغو حالدا، اونو قارداشجاسینا، دوستجاسینا ایستفاده ائتمک یئرینه، آلته چئویرنده ماهییت اعتیباری‌ایله اوسیلاحا چئویریلیر.

بری باشدان ایجتیماعی تلویزیون و اونون دیرلی امکداشلارینا ایکی اؤلکه آراسیندا کورپو رولو اویناندیقلارینا گؤره تشککور ائدیریک.

آنجاق دئمک ایسته‌ییریک کی سیزلر بیزی تانیمیرسیز سیزی غئیر-ی تخصصوصی و آرا ووران وئریلیش‌لر حاضیرلایبرسیز. سیز حاضیرلادیغینیز و یا خود تبلیغ ائتدینیز کوهنه ده‌ییرمان آرتیق بیزیم ایشیمیزه یارامیر. سیز ایکی باشلی زیان ووروسیز، بیرینجی موحاریبه شرایبطینده یاشایان اؤلکه‌نیزین بودجه‌سینی بوش یئره خرجله‌ییرسیز. ایکینجی بیزیم جمعییت ده دیرلریمیزه توخوندوغونوز اوچون نیفاق یارادیرسیز، آدی بللی و اعمالی بللی آدامین الی‌ایله باشلایان کورپو وئریلیشی حال حاضیردا چوخ یونگول و بیزیم و سیزین منتالیتئته اویغون اولمایان طرزده داوام ائدیر. مضمون ائعتباری‌ایله بوش اولان بیر قوروپون موسیقی قوروهونو، یا خود ایش یئرلرینی تبلیغ ائدن وئریلیش‌لر ماهیتجه ایچدن بوشدور. قیور- زیورایله دولو اولان حتتا بوتای آذربایجاندا بئله خالقین حاضیر اولوب او تورلو وئریلیشلره گئدیب باخمایان چوخ عئلمسیز و ماهییتسیز برنامه‌لرین یاییملانماسی بونو گؤستریر کی ایکی اؤلکه آراسیندا کؤرپو اویونونو اوینایانلار یانلیش باشا دوشوبلر کی فیلان سیرا دیشی خوانندەلرین رئکلامی و هئچ ده بیزیم مئنتالیتئته اویغون اولمایان موسیقی پارچالارینین دوزولوب، قوشولوب یاییملانماسی نه نتیجه‌یه گتیریب چیخاراجاغی بللی‌دیر. الده اولونان راضیلیقلاردان علمی و تخصصوصی شکیلده فایدالانماقدا یقین کی فایدا وار. آنجاق بوتای آذربایجانین سوییه‌سینی چوخ دوشوک گؤسترمک یا خود بورادا آنجاق بیر ایکی شخصین موسیقی گروهونو رئکلام ائتمک آنجاق و آنجاق شوو بیزنس دیر.

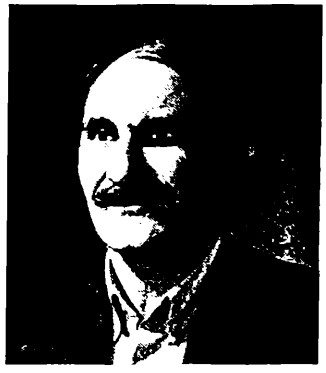

کؤرپو پروگرامی و اونو حاضیرلایانلار باشا دوشمه‌لی‌دیرلر کی، بیزیم اوقدر سئوگی و اینانجیلاریمیز وار کی اونلار اونونلا اوینایا بیلمزلر. چونکی سیزین دایاز و یا خود سلیقه‌ای دوشونجز بونلارا ایجازه وئرمز. الینیزی هانسی خینادا اولماسی بیزیم میللته یاخشی بللی دیر. بیز جومردلر، قهرمانلار و شهیدلر اؤلکه‌سیز کیمسه‌لرین بارماق ایشاره‌سی ایله یاپدیغینیز زهرلی پئلانلار بیزی مسموم ائتمه‌یه یئتمز. سیز خالقی یوخ، اؤزلرینی خالقین نومایندەسی کیمی گؤسترن و هئچ ده بیزیم توپلومدا مقبول اولمایانلارا خیدمت گؤستریرسیز. اولا بیلسین کی او تلویزیونون رهبرلیگینین بوندان خبری بئله یوخدور.

ایران- آذربایجان اورتاق پروگراملار او قدر متین، دولغون، چکیجی و موعاریفلندیریجی اولمالی‌دیر کی، او دولغونلوق تاریخمیزی، زنگین کئچمیشیمیزی عکس ائتدیره بیلسین، داها دوغروسو قارداشلیغی و کولتور زنگینلییینی گؤسترە بیلسین. رپ، روک، هوی مئتال و دیگر موسیقی گروهلارینین رئکلام اوجاغینا چئویریلن کورپو وئریلیشی آرتیق بوتایدا «متعهد» و ایمانلی دیانتلی اینسانلاری و عایله‌لری یارالاماغا باشلاییب، ایکی اؤلکه آراسی تخصصوصی کومسیونلارین اولماماسیندان یارارلانان اویونبازلار بو وئریلیشده مدنییتیمیزین تحقیر اولونماسینا یول آچیبدیر. آشاغالاما، کوهنه تفککورلر، موعاصیرلیکدن اوزاق، کیمی باخیشلار بوتای گنج‌لییینده چوخدان زاوالا محکوم اولموشدور. بیزی لهو و لعب موسیقی‌لرله اقناع ائتمه‌یه چالیشمایین، کیمسه‌لرین ایش یئرلرینی رئکلام کیمی گؤزوموزه سوخمایین، باجارمیرسیز بوراخین، داها دوغروسو بیزیم عایله‌لری کیرلندیرمه‌یین آتالار دئمیشکن گؤرونن کنده نه بلدچی، سیزدن خواهیش ائدیریک بیزه بلدچیلیک پایمایین، و بیزیم گؤزوموزه کول اوفورمه‌یین. علم و کمال، شهادت و قهرمانلیق یوردو اولان بیزیم تورپاقلاردا یونگول دیسکوتیکا سایاغی مدنییتی یاییماغا جهد ائتمه‌یین، بیزه وئره‌بیلمه‌یه‌جکسیز وئردیکلریزی اکین گئری گؤتورون، بیزیم گؤزوموزه اؤزونوزو میللی کیمی گؤستریب روحلاریمیزی تخریب ائتمه‌یین، بیزه رنگلی حیاتی اویرتمه‌یین، بیز معنویات دولو تپرلی اینسانلاریق، ایکی اؤلکه آراسیندا اولان آچیق فضادان دوشمنجه‌سینه یارارلانمایین، کیرلتمه‌یین بوراداکی صاف روحلاری، سیزین کیم‌لره تریبون اولدوغونوز بری باشدان بللی: اوزونوزو بیزه، قیم ائتمه‌یین چونکی سیزین بیزه رنگلام ائتدینیز شخصیت‌لر بئله اؤزلری اوچون اودوزموشلاردیر. مگر بیزه علم، عالیم، مطبوعات، اونیورسئت، ایختیراع‌لار، دردلر، کدرلر، بویوکلوکلر یوخدور کی هرگون زاواللی آداملارین حیات حیکایه‌لرین یا زورنا توتینی گؤزوموزه دورتوسونوز. یا موعاصیر تلویزیونچولوقدان اوزاقسینیز یا دا معلوماتسیزسیز یا خود ا بئله روا گورولر. نییه اوینورستئلریمیزدن کورپو قورمورسوز، نییه عالیم‌لریمیزدن، آنالاریمیزدان، دین و دیل خادیم‌لریمیزدن، زنگین معنوی و مدنی ثروتیمیزدن کورپو قورا بیملیرسیز، یقین کی پئلان سیزه ائله وئریلیب، آچیقجا دئمک ایسته‌ییریک ال چکین یاخامیزدان بیزه کاباره، رقاصه، شو بیزنس لازیم دئییل. بیزه عشق، صداقت، قهرمانلیق و یوکسک اینسانی و معنوی دیرلر لازیم‌دیر. سیزین گؤزوموزه سوخدوغو توی و بار خوانندەلری اؤزونوزون اولسون، بیر نئچه دقیقه‌لیک وئریلیشده رئکلامینی یاپدیغینیز ایش یئرلری ده سیزین اولسون بیز آسلانلار کیمی، بوتون معنوی دیرلریمیزین آرخاسیندا دورماسینی هامیدان یاخشی بیلیریک. لازیم‌دیر بیلک کی؛ بیر بئله فیکیری- ذهنی و گورسل بومبارانلارا معروض قالماغیمیزین نتیجه‌سی یالنیز اؤلکه داخیلینده تام ولایقینجه قییمتیمیزین بیلینمه‌مه‌سیندن ایره‌لی گلیر. نئجه دئیرلر اؤز قییمتینی بیلمه‌یه‌نین دیرینی اوزگه‌سی هاردان بیلر. اینشاء ا... گون اوگون اولسون اؤزوموز اؤز دیرلریمیزین چیچکلنمه‌سینده داواملی آددیم آتاق. گؤزوموز قونشو قاپیسیندا اولماسین. گوره‌سن تبریز یا تهران نه واخت بیزیم دردیمیزی آنلایاجاق و اؤز تلویزیونوموزدا اؤزومو‌زو گؤره‌جه‌ییز.

یئنی ایل بایرامینیز موبارک

اوغوزلار آراسیندا نوروز بایرامی

ائل اوغلو

اؤتن آیلارین بیرینده، ایران مجلیس کیتابخاناسیندا تورکجه ال یازمالار اوزه رینده آختاریشلارلا مشغول اولدوغوم واختدا، الیمه بیر" ***اوغوزنامه*** " کئچدی. دئمک، "شهنامه سلجوق" باشلیقیله فارس دیلینده اولان بومنظوم اثر، نه ایسه، ایندییه دک آراشدیریجی عالیملریمیزین گؤزوندن یایینا بیلمیش و چاغداش چاپ اوصولی ایله بو گونکو اوخوجونون الینه چاتمامیشدیر؟!. اثری اوخودوقدا ،اونون بیر سیرا مجهول سووالالارا آچیق – آیدین جاواب وئره بلیجگینه آرتیق ایناندیم.

اورتا آسیا عالیملریندن و شاعیرلریندن اولان " لطفی " نین یازدیغی بو مؤحتشم، اثر ۹۲۱ هیجری قمری ده" محمد سعید" آدلی بیر کاتب ین الی ایله هانسی نوسخه نینسه اوزه ریندن کؤچورولموشدور.

داها دوغروسو، بو اثرایکی بؤلومدن عیبارتدیر. اونون داهادا سانبالللی اولان ایلک بؤلومو بیر اوغوزنامه دیر دئسه ک ،هئچ ده یانیلمیریق . بونا گؤره کی، اثر" داستان اغوز اعظم ملوک الترک " باشلیقلی مؤوضو ایله باشلانیر و اوغوز دؤورونو گؤستردیکده، اوغوز سلطنتی نین ایلک یارانیشیندان دانیلماز فاکتلارلا سؤز آچاراق سلطنتین داوامینی اولو بابالاریمیز اولان سلجوقلارا چاتدیریلدیقیندان سونرا، سلجوق حکومتلرینه دایر دوزگون معلوماتلار وئریر. وئردیی تاریخی فاکتلار، ایندییه دک اوغوزلار حاقیندا وئریلن ثبوت اولونموش فاکتلارلا اوست- اوسته دوشن بو تایسیز تاریخی مثنوی شعر-صنعت باخیمیندان چوخ ضعیف اولسادا، بیر تاریخی سند کیمی الیمیزه چاتمیشدیر. منه ائله گلیر کی ،شاعیر، بو اثری آنجاق بیر تاریخی مکتوب کیمی گلجگ نسیللره یازیب ساخلامیشدی.

" لطفی "، اوغوز سلطنتی و اونون سلاله لری حاقیندا وئردیگی معلوماتین قایناقلارینی اوخوجولاربله تانیش ائتدیکده، رئال بیر تاریخ یازدیغینی دا گؤستریر.او اؤز دئدیکلرینی " صدر داغستان " آدلی بیر عالیم و بیلیجی سویداشیندان اؤیرندییینی ایکی یئر ده قئید ائده رک " صدر داغستان " ین اونا سیتات گتیردیی قایناقلاری دا قلمه آلیب،داهادا فاکتیک اولاراق . بیرگئرچک تاریخ یازدیغینی بیرداها دا اؤز اوخوجولارینا وورغولایبر. او ، اوغوز " ون بؤیوگ اوغلو " گون خان" ین تاختا کئچمه سیندن بئله سؤز آچیر:

گون خان که فرزند اغوز
خاقان شد در روز نوروز

آیین رقص دهل شادی زدند
زهر جا خانان ، میران آمدند
بر آیین اغوز همه کامیاب
در آیاس ودر توران آب
گون خان که بادا در بیست و چار
کرد تبعین دیار با قرار

دئمک نؤوروز بایرامینین گون خان دؤورو ، اوغوزلار آراسندا بیر طنطنه لی دب اولدوغونو گؤسترن بو بئیت شعر، بو مؤحتشم اثل بایرامینین ، ائله جه ده سونرالار دییشیلمز بیر عادت اولاراق ایل بایرمی اولوب، شادلیقلارلا کئچیریلدییینی بیزه آچیقلایبر. واؤز سؤزونون اعتیبارلی قایناغینی دا قئید ائدیرائله جه ده شاعیر" لطفی" بو دیرلی اثرینده " وصیت اوغوز در انجام کار " باشلیقلی بؤلومده،بئله یازیر:

چون نوشته این درقاتمر هونقار
این کتابست که از ایر قیل یادگار
قاتمر در ترکی به معنای کتاب
هونغار زنسل اغوز شهرتیاب
در اینج نوشته حوادث به هر سال
چنانکه آن کتاب دستان حال
هم نوشته به خط هونقار
چو کرد ایجاد آن شه عالی تبار
گفتند خط اغوزی آسان
هرکشورکه نوشتند برسنگ نشان
اعداد حروفش سی روزی
یعنی که سی حرفست در نشان اغوزی
روزی فرمود اغوزخان
ساختند آن خیمه زرین همان
در وی مهمانی که شد با نوال
چنان بزم شد که گفت شه پر مقال

.....

دئمه لی،" صدر داغستان " ین دئدیی قایناق، " قاتمر" آدلی بیر کیتاب اولور. دیقت اندک کی، تاراما سؤزلویوندە کاتیرماک : توپلانتی وبوگونکو مفهومونو نظرده آلساق مجموعه معناسینی وئریر. آویستا نین مشهور " گات " لارینی دا خیالیمیزدا وورغولایان "قاتمر" حاقیینداا یقین کی انتیمولوقلار ولوغت شوناسلار سون سؤزلرینی بیزه دئیه بیله جکلر. "قاتمر"ینده مؤاللیفی ایرقیل اولموشدور و او تاریخی اثرین بیر اسگی سالنامه اولوب، هر ایلین حادیثه لرینی قئید انتدییینی سون نسیللره بئله خاطیرلادیر. لطفی " قاضی عثمان " ی روم سلجوقلارینین تؤره مه سی و اوغوز سلاله سیندن اولدوغونودا بیزه خاطیرلایاراق یازیر:

بعد از این به تختگاه خویش رسید
ساختند خیمه زرین بولاد
همه نیز حاضر بودند شش اولاد
اوغوز بدست گرفت تیر زر
گفت این شه جنگ ولشگر

قوس زرین را از تیر جدا
داد به فرزند بزرگ که کوه دریا سما
سه تیر که از سیم بود آباد
فرزند دیگر آنکه ماه اختر خورشید داد
وگفت قوس که شد اقلیم باد
سه تیر کم بوزد اوق از نسیم باد
یعنی تیر که باد و زیر
در اطراف شه باشد مستدیر
کوه خان که جد ترکمنانست
دریا خان که جد سلجوقان است
آسمان خان که جدّ قایخان است
تا برسید از طغرل به قاضی عثمان
.....

ائله جه ده شاعیر اوغوزنامه سینده ، اوغوز نسلی نین یئر اوزونه لندیینی و او سالاله نین محتشم گروپلاریندان اولان قیپچاقلار سینده وقیپچاقلارین بیر باشا ۱۶۰۰ ایل حؤکومتده اولدوقلارینی آلدیقدا یازیر:

در ازدحامی کودکی زاد در رخنه درخت
شنید اغوز این خبر را
گفت گران شد بما این سفر را
گفت پدر این بهر ما
داد جانش کرد فدا
کودکی که بما شد ارمغان
انتقام باید در این جدال جان
پس سپاه هجوم کردند
در دماوری چنان غالب شدند
بعد از این اغوز گفت به او
آن رایت که باشد رایت شاد
هم نام کودک باشد یادگار
قبچاق باد در روزگار
چون اغوز با هر ظفر در هر دیار
نامش به بالا شد شهریار تبار
بعد زین به اقبال تام
ستد تاکه کام بر کام
رفت با نیک نام از اسفار جهان
با نظام وداد کرد کار جهان
آیین عالم ودادو سازگار
گذر کرد در چار اقطار
همه ایران و روم و سند
نهد نام کشورگشا بهر کند
قبیله های بیشمار که از نسلش
شدند با عادت و نیک تیر کش
هون ، اوهون هم هونغور
توران ، ایلخان نیز هم اویغور
در این عالم شد کشور گشا
شانزده صد و سال با صفا

شاعیر اثرینین بیر باشقا یئرینده نوزوز بایرامی نین اوغوزلار آراسیندا بیر میللی عنعنه اولاراق ،شان لیکلرله کئچیریلمه سینی بئله یازیر:

نهاد در عید هرسال دو روز
گفتندعید جسارت هم نوروز
در عید نوروز شاعران پر کمال
بگفتند منقبه ی جسارت با خوشحال
دستان جوانمردی ودلیری
در وی با سروری کردند سخنوری
هم اغوز ساخت مجلس حرب
بعد از مشورت بکردند خوش طرب
سپه .....

باره دئمک "نهاد" دئدیکده، نوروز بایرامی نین تملینی اوغوز دان حئساب
قلمه ائدیر وبو بؤیوک بایرامین منشاییني اوغوزدان بیلیر . یا بیر آیری یئرده بئله یازیر:

هرسال که دو عید داستانی(باستانی) بود
در اول ربیع ودر فرجام ربیع ثانی بود
در آن وقت هر جا جمع و غفیر
در هر میدان چمنزار آیند با نفیر
چنان که سرور عام بشود هر جا
هر کس با شادی می آیند سرا پا
درو سخنوران پس بوغ دلیران
همه در مقام نیز جنگاور و اعیان
داستان بهادری کردند انشا
هم به خواند با چنگ جوشش صفا
خیمه ی زرّین بر اغوز در میان
در یمین و در یثار بپیوستند دلیران
به خواند شعرهای بلیغ هر شاعر
داستان سپهر که روشن وباهر
.....

داها آرتیق،بیرسیرا تاریخی فاکتلارلا اؤزونو تصدیق له یه ن بو دیرلی اثر حاحقیندا اولان آراشدیرمالاری، یاخین گونلرده بیر کیتاب کیمی ، حؤرمتلی اوخوجولارا سونماق آرزوسوندا اولدوغوما گؤره، لازمی ایضاحلاری و ال یازمادا اولان

متن ین معاصر چاپ اوصولوندا بوراخیلیشندان سونرا اوخوجوسو اولاجاغیق.یئنی ایل بایرامینی وگؤروندویو کیمی یئنی ائل بایرامینی وطنداشلاریما تبریک ائدیرم و بو مقاله نی بوتون آذربایجان سئورلره بایراملیق اولاراق سونورام.

تهران۱۱ بهمن ۱۳۸۷

"سفیدبرفی" و "ناراخاتین"

دوکتور حسن – م . جعفرزاده

« امریکا والت دیسنی کومپانی سینین "*سفیدبرفی*" نی یوخسا آذربایجان خالق ناغیللاریندان، *ناراخاتین*؟!!»

سون زمانلاردا قارداشیم قیزی بیر اوشاق فیلمی (کارتون) سیر اندرک فیلمین سسی و بعضی گورنتوسو دیقتیمی چکیردی. فیلمنه آرتیق دیقت انتدییم زامان، ایللر اونجه، انشیددیگیم آذربایجان خالق ناغیلی « ناراخاتین» عاغیلیما گلیردی.

فیلم " والت دیسنی کومپانی سی " حاضیرلایان « سفید برفی» ایدی.

همن « سفید برفی » کتابین آلماغا و « ناراخاتین » ناغیلی ایله توتوشدورماغا و اینجه لمه یه ، اؤز- اؤزومه قرار وئردیم.

ایندیسه اینجه لمه نین سونوجونو ، ائله جه ده هر ایکی حیکایه نی تقدیم ائدیریک.

<u>*توتوشدورما:*</u>

هر ایکی ناغیلی اوخودوقدا عینی داستان اولدوغو اورتایا چیخیر آما بیر نئچه فرق ده واردیر کی، قئید انتدییم أن اساس فرقلر بونلاردان عبارتدیر:

۱- ناراخاتین ناغیلیندا بیرینجی رول یانی « نارا» اوچ دؤنم کئچیریر و تمل اولاراق، ناغیلی اوچ بؤلومه بؤله بیلیریک.

- بیرینجی بؤلوم : نارانی آتاسی آزدیریر. نارا یئددی قارداشلارا راسلاشیر . و یئددی قارداشلارین ائو ماجراسی .

- ایکینجی بولوم : نارا تابوتلا شاهین ساراییندا چاتماسی و سارای جریاناتی.

- اوچونجو بولوم : نارانین سارایدان ائشیگه سالینماسی و چای کناریندا ساکین اولماسی.

آما « سفید برفی» ناغیلینی، بیر بؤلومه بوله بیلیریک ، او دا ،« نارا خاتینین » بیرینجی حیصه سی دیر.

- ناراخاتین دا ننه لیک اوممی دیر، آما سفیدبرفی ده ننه لیک ملئیکه دیر.

« ننه لیک » آذربایجان ناغیللاریندا و « ملئیکه» باتی(غرب) ناغیللاریندا و باتی (شرق) حؤکومتلرینده چوخلو گؤرونمکده دیر. ننه لیکین باتی توپلوملاریندا منفی رول تانینمیر(ان آزی، ظاهیرده) ، سفید برفی ناغیلیندا موستبید ملئیکه صیفتی ، ننه لیک رولونا آرتیریلیر.

۳ – نارا خاتین دا، ننه لیک الیله زهیره یاتیریلمیش آلمالاری یئددی قارداشلار ائوینه نارا نین آتاسی گوتورور آما سفید برفی ده ننه لیک آپاریر.

۴- داها فرقلردن سفیدبرفی ناغیلیندا ننه لیگین گوزگو (آینا) ایله قونوشماسی و یئددی قارداشلارین گوده آدام اولمالاری دیر کی، بونلار ناراخاتین ناغیلیندا گؤرونمور.

۵ – سفید برفی ده نارا شاهزاده ایله ائولنیر آما نارادا شاه ایله ائوله نیر . ائولندیکدن سونرا سفید برفی ده حیکایه تمام اولور. آما نارادا ، قیز باشقا بیر ماجرالار کئچیریر .

<u>سونوچ :</u>

نارخاتین ناغیلی آذرشهر (توفارقان) فولکولورینداقئید اولونموشدور و ناغیلدان باشقا واریانتلار آذربایجانین دیگر بؤلگه لرینده اولماسی و سفید برفی ایله فرقلرین آز یا چوخ اولما احتمالیدا مومکوندور . هر حالدا « سفیدبرفی» و « ناراخاتین »دا اولان فرقلر "*ایکی واریانت بیر ناغیلدان اولما*" سوزونه انگل اولماز . کسینلیگله سفید برفی نارا خاتینین قیسادیلمیشی دیر سویله نیله بیلینیر.

<u>ناغیللار:</u>

ناغیلی گتیرمه دن اؤنجه ،« ناراخاتین» ناغیلینا راستلاشدیغیم یئردن و راوی سیندن قیساجا بیلیک :

ایللر اونجه توفارقان فولکلورو اوزرینده چالیشارکن " توفارقان فولکولورو" کیتابینین حاضیرلاماسیندا نارا ناغیلی له راستلاشدیم.

عاشق عاباس توفارقانلی ، نظام الدین محمد توفارقانلی و علی نقی واعظ توفارقانلی کیمی اونجوللرین یوردو اولان آذرشهر (توفارقان) تبریزین گونئی باتیسیندا و ۵۴ کیلومترلگینده یئرلشن شهردیر.

ناراخاتین ناغیلینی،اصلی-کؤک توفارقانلی اولان دایئم آروادی فاطیمه خانیم قصابپور ، ۵۵ یاشیندا سویله میشدیر. او دئییر:

« بو ناغیلی اوشاق ایکن سوادسیز آنامدان ائشیتمیشم».

ناراخاتین ناغیلی (Nara Xatin):

بیر قیز ،آتاسی و ننه لیگی ایله یاشاییردی. قیزین آدی نارا خاتین ایدی. بیر گون ننه لیگ ،کیشی سینی زورا قویور کی ، قیزی گزمک آدیله بیر یولدا آزدیریب ، ایتیرسین . کیشی ده مجبور اولوب قبول ائدیر و قیزی آپاریپ آزدیریر. بئچارا قیز اؤزونو یالقیز گؤروب بیر یولون قیراغیندا اوتوروب آغلاماغا باشلاییر. آدام دیلین باجاران بیر پیشیک اوردان گئچرک ، نارانی گؤروب ،آغلاماغین عیلتینی سوروشور ، جاواب ائشیتدیکدن سونرا قیزا دئییر :

من سنی یئددی قارداشلارین اؤینه آپاراجاغام . اونلار شهرین اعتیمادلیلاریدیرلار ، سنه کومک ائدرلر.

پیشیک یئددی قارداشلارین اؤینه ساری یولا دوشوب ، نارادا آردینجا گئدیر . یئددی قارداشلارین اؤینه چاتیب ، قاپینی چالیرلار. یئددی قارداشلارین کیچیگی قاپییاگلیر و قیزین سؤزلرین ائشیدیکدن سونرا اونو دیگر قارداشلارین یانینا آپاریر. قیز یاشاییشینین جریانینی یئددی قارداشلارا سویلهییر. اونلارین هر بیرسی بو گؤزل قیز ایله اؤلنمک ایستیرلر . بونا گؤره ده یئددی قارداشلار بیر – بیری ایله سؤزلشیرلر. ایشین سونوندا کیچیک اوغلانین اؤنه ری ایله ، قیزین، اونلارا باجی اولماسی قرارینا گلیرلر. بئله لیکله نارا خاتین یئددی قارذاشلازین باجی سی اولور. نئچه ایلدن سونرا نارا خاتینین ننه لیگی ائشیدیرکی ناراخاتین یئددی قارداشلارین باجی سی اولوب . او گیجیکلنیب، کیشی سینه دئییر :

- "آی کیشی یا ناراخاتینی اؤلدور، یا دا منی بوشا."

چوخ ایسرارلا کیشینی راضیلاشدیراندن سونرا، نارانی اولدورمک اوچون، کیشینی زهیره یاتیریلمیش آلمالارلا نارانین اؤینه ساری یولا سالیر.نارا خاتینین آتاسی ، یئددی قارداشلارین اؤینی تاپیپ قاپیلارینا گئدیر. کیشی ناراخاتیندان عذر ایستییب ، پئشمانلیغینی بیلدیریر. نارا خاتینین باغیشلاماسی ایله اؤه داخیل اولور. اؤده زهره یاتیریلمیش آلمالاردان نارا خاتینا وئریر. ناراخاتین یئییب یئره دوشور ، کیشی ده اؤدن چیخیب قاچیر. یئددی قارداشلار اؤه قاییداندا ناراخاتینی اولموش بیلیب ، اونو صاندیقا قویوب ، آخارچایا تاپشیریرلار. شاهین ساراییندان کئچن چای ، صاندیقی سارایا آپاریر . شاهین نؤکرلری صاندیغی سودان توتوب آغزینی آچاندا بیر گؤزل قیزا راسلاشیرلار. خبر پادشاها چاتیر. امریله دربارین حکیمی قیزی علاج ائدیر . ناراخاتین ساغالاندان سونرا پادشاه اونونلا اؤلنیر. دوققوز آی و دوققوز گوندن سونرا اونلارین بیر اوغلو اولور. نارا خاتینین ننه لیگی ائشیدیرکی ، نارا خاتین اؤلنیبدیر و شاهین آروادی اولوبدور .بئنه ده گیجیکدن بیر فئل جورلشدیریب ، کیشی سینی گؤتوروب شاهین سارایینا گتدیرلر . شاه و نارا خاتین کیشی و آروادین پیس لیکلربندن واز کئچیب و اونلاری یاخشی جاسینا قارشیلاییرلار. آما ذاتی پیس ننه لیک گئجه چاغی یوخو واختیندا ، یاواشجا ناراخاتینین اوغلونون باشین کسیب و بیچاقی ناراخاتینین جیبینه قویور. سحر پادشاه ایشدن خبردار اولور ؛ امر ائدیر هر کیمسه تفتیش اولسون. تفتیش دن سونرا نارا خاتینی قاتیل بیلیب ، امر ائیله ییر ؛ ناراخاتینین گؤزلرینی کاساسیندان چیخاردیب و باشی کسیلمیش اوشاغی دا قوجاغینا قویوب سارایدان ائشیگه سالسینلار .

ناراخاتین باش گؤتوروب چؤللره دوشور . یورولوب بیر آرخین قیراغیندا اوتورور. ناراخاتین اوتوردوغو یئرده ، آغاج باشیندا ایکی گؤیرچین ده اوتورموشدور. گؤیرچینلرین بیری او بیریسی گؤیرچینه دئییر :

- "کاش کی، بو آرواد بیزیم سیمیزی ائشیدیب و بیز اوچاندان سونرا قانادیمیزدان دوشن للگی گؤزونه سورتوب، گؤزلرین یئرینه قویوب همده اوشاقین کسیلمیش باشیندا یاپیشدیرسین ."

نارا خاتین سؤزلری ایشیدیب ، گؤیرچینلر اوچاندان سونرا اونلاردان دوشن للگی ایله اوز گؤزلرین و اوشاغینین باشینی یئرینه قویور. ناراخاتین همان یئرده آرخ کناریندا بیر ائو تیکیب اوغلو ایله یاشاییرلار. نئچه ایلدن سونرا پادشاهین یولو اوردان دوشور و بیر گول بئجرن اوغلانی گؤرور. شاهین گوللردن خوشو گلدیگی اوچون اوغلان شاها دئییر :

- "شاه اگر سئویرسه گوللردن دره بیلر."

شاه جاوابیندا دئییر :

- "نئجه گولودن ده ریم ، نه قدر زحمت چکدیگینی دوشونورم ."

اوغلان که کنچمیش جریانلاری آناسیندان ائشیدمیشدیر شاها دئییر :

- "بس نئجه بیر آنا ایله یه بیلیر اؤز اوغلونون باشین کسسین."

بو سؤز ایله شاه اوغلونو و آروادینی تانییب ، اؤز ایشیندن پئشمان اولور. شاه اوغلونو « ولیعهد» و آروادینی « ملکه » ائدیر و ناراخاتین آتاسی ایله ننه لیگین اؤلدوروتدورور.(آردی وار)

منابع و ذخایر معدنی مس ارسباران(قره داغ)

مهندس صولت عطالو
(عضو هیات علمی دانشگاه)

www.atalu.blogfa.com

وفور منابع وذخایر معدنی فلزی در ناحیه اهر وتنوع آثار معدنی مختلف درآن وهمچنین وجود کانسارهای مشابه با ذخایر این منطقه در جمهوری آذربایجان وارمنستان در مجموع این ناحیه را بعنوان یک زون متالوژنی معرفی می نماید که نیمی از آن در ایران ونیمی دیگر در ارمنستان وآذربایجان واقع گردیده است.

این ناحیه بخشی از کمربند فلززایی آلپ –هیمالیا است که از اروپا آغاز وبه هندوستان ختم میگردد.در این کمربند منابع وذخایر فلزی فراوانی وجود داشته که در این میان مس مهمترین فلزی ایست که از روند این کمربند تبعیت می کند.

علاوه بر مس عناصر دیگری همچون مولیبدن ،سرب ،روی ،آهن ، طلا ،نقره وتمرکزهایی از آلونیت ،زرنیخ، دیاتومیت ، پرلیت ، فلدسپات ،کائولن وباریت در ناحیه شناسایی شده است.مجموعه ذخایرو منابع معدنی پیرامون اهر را بر اساس موقعیت مکانی و شرایط مناسب برای اکتشاف می توان به هفت مجموعه یا زون معدنی :انجرد- مزرعه،کیقال- بارملک،بالوجه- سونگون،آستامال- چشمقان،قره چیلر- قره دره، مسگر- قره داغ،سوناجیل- نیاز وآثار معدنی پراکنده تقسیم بندی کرد.کانسارهای مس ناحیه اهر عمدتاً از تیپ پور فیری ،رگه ای پلی متال و اسکارن می باشد.این کانسارها از سنگهای ولکانیکی زمان ائوسن و نفوذیهای متعاقب آن در زمان الیگو- میوسن نتیجه شده اند.

شناخت معادن مس آذربایجان سابقه چند صد ساله دارد.بطوریکه حمداله مستوفی در کتاب نزهه القلوب (۷۴۰ هجری)می نویسد-مس معادن بسیار دارد آنچه معروفتر در این ملک معدن بولایت جیلان و آذربایجان حاصل نیکو دارد-در دوره قاجاریه عباس میرزا با تاثیر پذیری از صنعت غرب از فعالیت انگلیسیها در معادن قره داغ آذربایجان به سال ۱۸۱۵ م .حمایت کرده و در سالهای ۱۸۳۶ و ۱۸۳۷ م . استخراج از معدن انجرد به ترتیب توسط انگلیسی ها و اسکاتلندی ها صورت گرفته است و بعد ا" به دفعات توسط ایرانی ها از این معادن بهره برداری شده است.

فعالیت ماگمایی متنوع اعم از تزریق توده های نفوذی،فعالیت ولکانیسم جوان و جنبش تکتونیکی فراوان عواملی بوده اند که از نظر کانه زایی و ژئو شیمیایی بخصوص پراکندگی عناصر مس ومولیبدن این منطقه را جزء ایالات ژئو شیمیایی آذربایجان _ بلوچستان قرار داده است .بطوریکه اغلب معادن مهم مس ایران(سونگون-سرچشمه –میدوک و...) در این مسیر واقع گردیده است.این کانسارها از سنگهای ولکانیکی ائوسن و نفوذیهای متعاقب آن در الیگو-میوسن نتیجه شده اند.

برخی از ذخایر ومنابع معدنی پیرامون اهر مورد عملیات اکتشافی قرار گرفته ودر تعدادی از آنها اکتشافات معدنی به اتمام رسیده است.براساس عملیات انجام شده گزارشهایی از لیتولوژی(سنگ شناسی)و کانه زایی تا اکتشاف تفصیلی به تناسب عملیات انجام یافته ارائه گردیده است.

اندیسهای معدنی زون اهر که زون سبلان-جلفا نیز نامیده می شود عمدتا بصورت پراکنده حدودا ۷۰ مورد شناسایی شده است.کانسارها ی مس ناحیه اهر عمدتا از تیپ پور فیری ،رگه ای پلی متال و اسکارن بوده و اغلب مناطق کانه سازی در نقشه ۱:۲۵۰۰۰۰ زمین شناسی اهر و بخشی در نقشه تبریز قرار میگیرد.

بطور کلی آثار کانه زایی پورفیری(معادن با ذخیره بالا و عیار کم که حدود نیمی از مس دنیا از این نوع معادن استخراج میگردد)درمناطق سونگون،خوینرود،لاله بجان،جنوب نبی جان ،غرب بندریق و سوناجیل مشخص شده است.شدیدترین حالت این نوع کانی سازی مربوط به سونگون وسوناجیل می باشد.

کانی سازی اسکارنی(معادن با ذخیره کم و عیار بالا که بخش از مس دنیا بعلت کثرت این نوع معادن از این نوع معادن اسخراج می گردد) در منطقه با پراکندگی مکانی وسیع صورت گرفته و این کانی سازی در منطقه از دو تیپ اسکارن طلا دار و اسکارن مس دار می باشد.شدیدترین حالت این تیپ کانه سازی در مناطق مزرعه ، انجرد ، قره چیلر ،مرز رود و... گسترش دارد. همچنین آثار کانی سازی برخی فلزات دیگر در توده نفوذی قرانیخ دره مشخص شده که نیاز به تحقیقات بیشتری دارد.

کانی سازی پلی متال (معادن چند فلزی با ذخیره کم وعیار بالا که بخشی از مس ،سرب،روی،نقره وطلای دنیا از این نوع معادن اسخراج میگردد)درمناطقی مانند میوه رود(خروانق)وجویبند صورت گرفته است.

در زمینه کانسارهای مس و عناصر همراه میتوان ذخایر ومنابع معدنی ناحیه را به گروه های زیرتقسیم کرد.

کانسارهایی که در آنها آثار معدنکاری در زمانهای گذشته مشخص شده است.چمتال (آقاعلی)،برق زار،آستامال،چشمقان،آینالو،مردانال(مردانقم)،آقامیرا،مسگر،داقرداغ،صالح دره،محمودآباد،ولیلو،بالان کانسار های این گروه در زمانهای مختلف و به دفعات بهره برداری شده وحجم کاری مختلف داشته اند.کانسارهایی

که درآنها عملیات اکتشافی تفصیلی انجام پذیرفته است همچون سونگون،مزرعه ،آستامال ،آریالیق،کیقال، سوناجیل ،نیاز و صاحب دیوان ، بالوجه، بارملک و کیقال و ...

کانسارهایی که درچند دهه اخیر مورد مطالعه واکتشاف محدود ومقطعی قرار گرفته اند وگزارشهای عمومی ازکانه سازی در آنها ارائه شده است.مثل قره دره ،قره چیلر،انجرد(علیاوسفلی) ،زندآباد،خوینرود،سیه کلان،ساری دره،خونیندیزج،لاله بجان ،صومعه ،احمد آباد،بندریق، گودال .

کانسارهایی که گزارشات به نام و موقعیت آنها اشاره شده است.آقاباباسنگ،سرلاخلو ،انداب جدید ،رزگاه ، قوتورسویی ،گاله،محمود آباد خاوری ،هنری کندی ،آقا میرا ، ویقان (وایان).

با احساس نیاز به مواد معدنی و تحقیقات معدنی و زمین شناسی در سالهای اخیر با اهداف پیشبرد فعالیت های علمی و اقتصادی،بخش معدن وتحقیقات مربوط به آن مورد توجه واقع شده است.در این راستا مطالعه منابع مس که بخش مهمی از پتانسیل معدنی کشور را تشکیل می دهد اهمیت بیشتری را به خود گرفته است.

لذا وجود منابع معدنی مس در ناحیه اهر این منطقه را به یک محدوده مطالعاتی-اکتشافی مبدل نموده است. از این رو بررسی قسمتهایی از ناحیه اهر برای پتانسیل یابی مس و عناصر همراه در دو دهه اخیر بعمل آمده که مهمترین این مطالعات انجام اکتشافات معدن مس سونگون و به موازات آن بهره برداری از معادن کوچک مس مزرعه و انجرد بوده است که عناصر جانبی موجود به ارزش اقتصادی این کانسارها افزوده و وفور پتانسیل های قابل توجه مس در منطقه انجام مطالعات بیشتر را در این نواحی ضروری نموده است.

مجموعه ذخایرو منابع معدنی پیرامون اهر را بر اساس موقعیت مکانی و شرایط مناسب برای اکتشاف به هفت گروه می توان تقسیم بندی کرد.

۱ - گروه اول شامل اندیسهای معدنی انجرد،زندآباد ،صالح دره ،جوبند،مزرعه و گودال می باشد.این زون معدنی با گسترش وسیع در چندین محل کانسارزایی کرده و دارای مساحتی حدود ۲۸۰ کیلومتر مربع می باشد.

۲ - گروه دوم شامل اندیسهای معدنی بارملک،کیقال ،سیه کلان،گموش اولان ،زرینه رکاب ،آقاباباسنگ بوده و مساحتی برابر ۲۳۰ کیلومتر مربع دارد.

۳ - گروه سوم مجموعه اندیسهای معدنی بالوجه ،محمود آباد ،خوینرود ،پیرامون سونگون،لاله بجان ،خونیندیزج ،بندریق،آریالیق،محمودآباد خاوری و هنری کندی می باشد.این زون معدنی مساحتی معادل ۲۳۰ کیلومتر مربع دارد.

۴ - گروه چهارم شامل اندیسهای معدنی آستامال،چشمقان بوده ومساحتی حدود ۱۱۴ کیلو متر مربع دارد.

۵ - گروه پنجم اندیسهای معدنی قره چیلر،قره دره،چمتال(آقا علی)بوده وبه مساحت تقریبی ۲۶۰کیلو مترمربع می باشد.

۶ - گره ششم شامل اندیسهای معدنی مسگر،قره داغ،عباس آباد،آینالو،آینالو،برقزار ،آقامیرا، بالان ،ویقان (وایان)با مساحت تقریبی ۳۳۶ کیلو متر مربع می باشد.

۷ - گروه هفتم شامل اندیس های معدنی سوناجیل،شران،نیاز،سولاخلو،شالو،انداب جدید،رزگاه و ... میباشد.

اندیسهای معدنی پراکنده شامل اندیسهای معدنی ولیلو،صومعه،احمدآباد،مردانال،قوتورسویی وگاله می باشد.این اندیسها بافاصله زیاد نسبت به هم و سایر کانسارها بوده و بایستی بصورت جداگانه بررسی گردد.

معدن سونگون یکی از معادن بزرگ کشور وقابل مقایسه با معادن بنام دنیا ازنظر ذخیره می باشد که می تواند تکیه گاه ومحرک اکتشاف واستخراج معادل کوچک منطقه باشد.ابعاد فیزیکی این معدن در جهت شمالی – جنوبی ۱۳۰۰ متر وشرقی - غربی ۹۰۰ متر بوده که دارای ضخامت ۶۰۰ متر تا تراز ۱۶۰۰متری از سطح دریا(۱۴۰متر پایین تر از بستر رودخانه سونگون)می باشد.اغلب ۱۵۶ گمانه اکتشافی اولیه حفاری شده درحال پیشروی درمناطقی با عیار نسبتا ثابت ومناسب مس متوقف شده که از نظر احتمال افزایش ذخیره مثبت ارزیابی می شود.

ارزیابی و محاسبه میزان ذخیره معدن با روشهای مختلف انجام شده که مقدار ذخیره قطعی و احتمالی با توجه به نوسان قیمت محصول و تکنولوژی استخراجی متغیر می باشد.بنابراین کل ذخیره قطعی واحتمالی و ممکن معدن مس سونگون ممکن است تا حدود ۱/۷ میلیارد تن برآورد شود که با معدن مشابه خود در سرچشمه از نظر ذخیره برابری دارد.بنا به ذخیره موجود با استفاده از روشهای مناسب استخراجی این معدن در شمار معادن بزرگ دنیا جای می گیرد.

لذا با توجه به معیارهای فوق میتوان دورنمای مثبت معدن مس سونگون و معادن کوچک موجود را از نظر اشتغال وتاثیر آن بر اقتصاد منطقه در صورت مدیریت صحیح تصور کرد.که علاوه برکمک به اقتصاد ملی می تواند بر چهره محروم و مستضعف منطقه تاثیر گذار باشد.تعدد و تنوع معادن کوچک در کنار این معدن می تواند کمک موثری در این راستا باشد.

با وجود عملیات اکتشافی وسیع وکم نظیر امور اکتشافات و مهندسی توسعه شرکت ملی صنایع مس ایران با مرکزیت دفتر اکتشافات شمالغرب در اهر(که جای تقدیر و سپاس گزاری دارد)و اجرای عملیات اکتشافی منظم در اغلب اندیس های معدنی شناخته شده دارای اولویت منطقه در سال های اخیر که بامخالفت وعدم همکاری تاسف بار سازمان های مرتبط استان صورت گرفته است و فعالیتهای ضعیف وکم رنگ بخش خصوصی دربرخی از مناطق معدنی،با توجه به اینکه معیار و اهداف شرکت های ملی،اکتشاف و شناسایی معادن بزرگ بوده ومعادن کوچکتر در مقیاس و برنامه کاری نمی باشد.ضرورت داردمسئولین شهرستان با کمک مسئولین استانی موجبات تشویق و همکاری بخش خصوصی برای فعالیت در این معادن را فراهم آورده و با کمک به ایجاد کارگاه های مناسب در هر کدام از این معادن زمینه اشتغال و رونق فعالیت های معدنی را با همکاری و حمایت سازمان های دولتی معدنی وخدمات بیمه سرمایه گذاری معدنی مقدور سازند.

نظریه ایرانشناسان آذربایجـان دربـاره ی بیان حالات نحوی واژه در زبان فارسی

آنار کریم اف

در نخستین آثار تالیف شده در جمهوری آذربایجان در رابطه بـا حـالات نحوی واژه .در.زبان فارسی مباحث زیادی مطرح نشده است

دربعضی از این آثار می توان تنها نکته هایی مربوط بـه نقـش و معـانی حروف اضافه دید.مثلا هندوشاه نخجوانی در اثـر خـود بـه نـام"الصحاح العجم" به طور مختصر از معانی حروف اضافه مثل« چون ، از ، با و غیره »سخن می گوید.۱عباسقلی باکی خانف هم در اثر خود، دربـاره حـالات نحوی همه ی واژه سخن نمی گوید و مانند دانـشمندان دیگـر فقـط از نقش و معانی حروف اضافه بحث می کند.او می نویسد:حروف اضـافه ، از جمله، از ، در ، اندر، به مکان دلالت می کند

یعنی نشان می دهند که اشیا در کجا واقع است.حرف اضافه "از" شـروع حرکت از طرف چیزی و نسبت یک چیز به چیزهـای دیگـررا بیـان مـی کند.۲وی همچنین از حروف اضافه بر ، به ، با و را بحث مـی کنـد.۳بـه احتمال زیاد صفر علی بیگ ولی بیگف اولین بار از حالات نحـوی واژه در زبان فارسی بحث کرده است.وی در کتاب "اصول جدید لـسان فارسـی" می نویسد :« اسم در زبان فارسی هفت حالت دارد»

وی حالات نحوی واژه را بر اساس اجزای جمله تقسیم بندی می کند.

این دانشمند در کتاب خود به حالات نحوی زیر اشاره کرده است:

۱)ابتداء ۲)مفعول به ۳)ندا ۴)مفعول الیه ۵)مفعول معه ۶)مفعول منه ۷)مفعول له ۴

عبدالسلام آخوند زاده از دانـشمندان ادعـا مـی کنـد کـه اسـم در زبـان فارسی هشت حالت دارد.به نظر وی حالت اول (حالت ابتدایی) عبـارت از شکل اصلی کلمه است.حالت دوم با کلمه ی "ای" در اول اسم یا "الف" در آخر اسم بیان می شود.حالت سوم حالت اضافه نام دارد.

حالت چهارم با افزودن "به" به اول کلمه و یـا حـرف نـشانه ی "را" بـه آخر اسم .حالت پنجم با "را" حالت ششم با "بـا" حالـت هفـتم بـا "از" حالت هشتم با "در" بیان می شود۵یکی از خاورشناسان آذربایجـان کـه درباره حالات نحوی واژه سخن گفته میرزا کاظم بیگ است

چنانکه معلوم است میرزا کاظم بیگ درباره دستور زبان فارسـی نظـرات ارزشمندی ارائه کرده ومسائلی را که تا آن زمان مورد توجه قرار نگرفته بود از نظر گذرانده است.

به نظر وی دستورنویسان زبان ترکی هم مانند دانـشمندان دسـتور زبـان فارسی اصطلاحاتی را برای بیان نقش های دستوری وضع نکرده اند و از اصطلاحات دستور زبان عربی استفاده کرده اند ومانند نحویـون عـرب از هفت نقش دستوری نام می برند:

المبتدا ، الاضافه ، المفعول الیه ، المفعول به ، المنادی ، المفعـول معـه ، المفعول فیه ۶

رحیم سلطانوف در اثر " خلاقیت سعدی در گلستان "خود می گویـد :« محققانی که دستور زبان فارسی را نوشتند حالات اسم زبان فارسی را بـا حالات زبان مادری خودشان مطابقت کرده انـد و بـدین ترتیـب قـوانین وقواعد مخصوص زبان فارسی را فراموش کرده و ویژگی های زبان فارسی را مورد توجه قرار نداده اند . رحیم سلطانوف درباره مفهوم "حالت" مـی گوید :وقتی که ما در باره حالات سخن می گوییم باید از نحو ، به عبارت دیگر ، روابط اجزای جمله بحث کنیم حالت اسم وابسته بـه نقـش ان در جمله است.

در زبان فارسی هر عضو جمله ای که با اسم بیان می شود شـکل ثـابتی داردوقتی که این شکل مانند اجزای کلام مورد تحلیـل قـرار مـی گیـرد حالات اسم معین می شود۷بدین ترتیب بین اعضای جمله و اجزای کلام روابط دو جانبه بوجود می آیدج.صادق اوا..بـه تـاریخ تحـول حـالات در زبان فارسی توجه کرده و گفتـه اسـت کـه چـون زبـان فارسـی باسـتان حالات دستوری داشت ضمایر هم در ان زمان شکل حالتی داشت وشکل حالت ابتدائی از شکل های حالات دیگر متفاوت بود ۸

ح.محمود اف مربوط به اعضای جمله از صیغه حالات بحث کرده است به نظر وی زبان فارسی حالات نحوی واژه التصاقی نیست و حـالات نحـوی واژه به وسیله واحد های دیگر زبان بیان مـی شـود وی مـی نویـسد کـه حالات در زبان فارسی با اضافه وحروف اضافه بیان می شود.ولی در زبـان فارسی باستان حالات نحوی واژه گاهی التصاقی و گاهی بـاحروف اضـافه مشخص می شد.۹ف.ذالفقار مانند علمای دیگر سعی مـی کنـد معنـی و مفهوم حالت را شرح دهد و می گوید که حـالات بیـان دسـتوری روابـط مختلفی است که میان اسامی وجود دارد به نظر وی روابط حالتی با سـه گونه زیر بیان می شود

۱)حروف اضافه وحرف نشانه ی"را" ۲)اضافه(گونه نحـوی) ۳)بـا ارایـش کلمات در جمله ۱۰

تعریفی که مولف آورده است را نمی توان کامل دانست ، چون حالات نه تنها به اسامی بلکه به تمام اعضای جمله مربوط اسـتمولف وقتـی کـه از حالات بحث می کند ابتدا از معنی به صورت ولی بعدا از صورت به معنی مراجعه کرده است.یعنی از حروف اضافه بحث کرده است که نمی تـوان با این نظریه موافق شد

زیرا معانی حروف اضافه ومعانی حالات همیشه یکسان نمی باشد .

ومولف بجای آن که از نقش حروف اضافه در بیان حالات سخن بگوید

از حروف اضافه و معانی دیگر این حروف بحث کرده است
از مقایسه نظرات ایران شناسان آذربایجان می توان به این نتیجه رسید که در آرا آنها تفاوت فاحشی وجود ندارد ، به عبارت دیگر ، آنها تحت صیغه حالات در نوبت اول حروف اضافه را در نظر می گیرند.
و برای رسیدن به حالات نحوی واژه فقط حروف اضافه را در نظر می گیرند .
اما باید خاطر نشان کرد که حرف اضافه فقط یکی از وسایل بیان حالات می باشد.در زبان شناسی یکی از مسائل مورد بحث فرق میان حروف اضافه و نشانه های حالتی به شمار می آید.باید گفت که در زبان شناسی این مسئله تا به حال مطرح نشده است گاهی .عضی از زبان شناسان حروف اضافه را با نشانه های حالتی یکی می دانند ، گاهی هم با وجودی که فرق میان آنها ارائه می شود ، ولی مفصلا درباره ی این فرق چیزی گفته نمی شود
به نظر ما این مسئله از لحاظ زبان شناسی و خصوصا صیغه ی حالات خیلی مهم است چون نادیده گرفتن فرق میان این واحدها می تواند موجب انکار حالات یک صیغه و محدود شدن نقش های حالات شود
ویژگی های متفاوت بین این واحدهای زبان را می توان به قرار ذیل شرح داد
۱)تکواژ های حالتی وند اشتقاقی است و شکل کلمه را عوض می کند یعنی با کلمه قبل یا بعد خود واژه ی جدیدی می سازد ولی حرف اضافه مربوط به ترکیب اشتقاقی نیست.یعنی با کلمه قبل یا بعد خود واژه ی جدیدی نمی سازد با آنکه حرف اضافه واحد فرعی است ، باز هم کلمه است ، اما وند می تواند فقط به عنوان یک قسمت کلمه از نظر گرفته می شود.
۲)حروف اضافه می توانند به عنوان یک کلمه با کلمه ی مربوط با فاصله به کار رود ، ولی وند همیشه به کلمه وصل می شود.
۳)وند نمی تواند معنای لغوی یا مفهومی داشته باشد ، ولی حرف اضافه مانند یک کلمه غیر از معنی دستوری ، معنی لغوی کوچکی هم دارد
۴)نقش اصلی وند های حالتی بیان کردن روابط مفهومی است.
اما برای حروف اضافه این نقش ثانوی است.
از جناب آقای اصغر محمودآبادی استاد محترم زبان و ادبیات فارسی دانشگاه های اهر که زحمت ویرایش این مقاله را متقبل شدند قدردانی می نمایم.

یئنی ایل بایرامینیز موبارک

یاریش / مسابقه

شرکت سنی پلاستیک برای شرکت کنندگان در" مسابقه ویژه ی خداآفرین " (برای هرشمار ماهنامه خدا آفرین) یک عدد ربع سکه بهار آزادی بر اساس قرعه کشی اهدا خواهد کرد. جواب سوالهای زیر را بنویسید و با پست سفارشی به تهران : صندوق پستی ۱۴۷-۱۳۱۱۴۵ مجلله بفرستید و در قرعه کشی برنده *ربع سکه بهار آزادی* شوید.

مسابقه ویژه ی خدا آفرین/ شماره ۱

۱- نام باستانی دریاچه ارومیه چه بوده است.
۲- کتیبه اورارتویی سیغیندیل درمحدوده کدام شهر قرار دارد.
۳- آرازباری به چه نوع موسیقی آذربایجانی گفته می شود.
۴- نام قدیم آذرشهر چیست .
۵- شاه اسماعیل صفوی در دوران طفولیت خود همراه با مادرش ، در کدام قلعه ی معروف زندانی بود.
۶- شهید شیخ محمد خیابانی در کدام شهر به دنیا آمده است.
۷- ایل قره پاپاق در کدام ناحیه کشور سلکن است.
۸- اثر معروف "حیدربابابه سلام" استاد شهریار اوّلین بار درچه سالی و بوسیله کدام ناشری منتشر شده است.
۹- در کدام اثر ادبی محمد فضولی ، شاعر بزرگ آذربایجانی ،" غلام ترک" جزو یاران امام حسین (ع) ذکر شده است.
۱۰- شام قازن(شنب غازان) درکدام شهر قرار دارد.

توجه : جهت درج نام برنده مسابقه در شماره بعدی مجله جوابها را تا ابتدای ماه بعد به دست ما برسانید. خدا آفرین در هفته اول هر ماه منتشر خواهد شد

سیگارئتی نئجه ترک ائتمک اولار:

درمان اوصوللاری و پیسخولوژی موشکوللری حاققیندا

دکتر حسین شرقی

نیکوتین باشقا اویوشدوروجولارین عکسینه اینسان بدنینده تحلوکه‌لی زییانلار بوراخیر. لاکین اونون زییانلاری سؤنوک حالیندا اولدوقدا ۴۰ایل عرضینده موتخصص‌لر ایستیفاده‌سینده اینسان اورقانیزملرینه یئتیرملمه‌سین موشاهیده ائتمیشلر. موتخصص‌لر اینسان اورقانیزمینین نیکوتینه یاواش- یاواش خسته‌له‌نیب و اؤلدوکلرینی ایثبات ائتمیشلر. نیکوتین‌دن ایستیفاده ائدن شخصلر ده پیسکولوژی دورومون منفی اولدوغونو دا گؤسترمیشلر.

نیکوتین و اونون بوگونکو سیگارئت شکلینده ایستیفاده ائدیلمه‌سی تهلوکه‌لی زهرلنمه و اؤلدوروجو فاجیعه کیمی تانینماقدادیر. گرکلی دیر کی، هامی اونو بیلسین. بیرینجی اودور کی، راحاتجاسینا بو ماده‌لری کوچه‌لرده، ماغازالاردان آلماق اولور. اونا گؤره کی هرکس دونیانین هاراسیندا اولورسا- اولسون ایسته‌دییی زامان سیگارئتی آلیب و ایستیفاده ائده بیلیر. ایندی دونیانین اینکیشاف ائتمیش اؤلکه‌لرینده سیگارئت آفتوماتلاری گؤز قاباغیندا دیر. حال- حاضیردا سیگارئت ایستحصال ائدن کارخانالار راحاتجاسینا سیگارئت ایستئحصال ائده بیلیرلر. اونون آلیش و ساتیشی حتتا سودان دا آسان دیر. ماراقلی بوراسی دیر کی، بوگون دؤولتلره سیگارئتدن گلن وئرگی پوللاری چوخ مبلغ‌ده دیر، ایکینجی‌سی بودور کی، اونون ایستیفاده‌سی چوخ آسان دیر. و ایسته‌نیلن زامان جیبدن چیخاریب و اونو آلیشدیریب چکه‌بیلمک اولور. حتتا اوندان ایستیفاده ائتمک موددتی بیر دقیقه‌دن آز زامان آلیر. اوچونجوسو ظاهیردن ده ساده اولسا، اونو ایستیفاده ائدن شخصده خاص بیر پیسخولوژی آنورمال حال یارادیر. فردی عادی فعالییتیندن ساخلایا بیلیر. البتته، بو گؤرونمه‌سه ده اوزون بیر زامانادا بیر حقیقته چئوریله‌جک‌دیر. ایستیفاده ائدن شخصین داخیلی مئیلینی یارادیر.

ایکینجی دونیا ساواشیندان سونرا اورک خسته‌لییی و دامار یاپیشما و بعضی خرچنگ خسته‌لیکلری اوزره تدقیقاتلار گؤسترپر کی، آز یاشلی‌لاردا نیکوتینه آلیشقانلیق اوزوندن اؤلنلرین سایی تخمینن آلیشقان اولمایانلاردان بیر قات چوخدور. بو او دئمکدیر کی، نیکوتین‌ین اینسانلارین اؤلوموندە نه درجه‌ده تاثیری وار. آلیشقانلارین اؤلوم یاشی غئیر-ی آلیشقانلارلا موقایسه‌ده، هئچ اولماسا اون ایل فرقلی دیر.

سیگارا آلیشیقلاردا ان چوخ یاییلام خسته‌لیک و اونون نیشانلاریندان اولان دره اؤسگورک دیر کی، خیلت‌لی یا خیلت‌سیزدیر. و همین اؤسگورک تنفوس اورقانینین ایرینله‌مه‌سینه سبب اولور و ساغالماز بورونژیت تؤره‌دیر.

اونون نتیجه‌سی نفسین توتولماسی یا خود A.S.M خسته‌لییی دیر. عئینی حالدا شخصین روحی دورومولاردا پوزا بیلیر.

دامارلارین دارالماسی و قیزیل دامارلارین یاپیشماسی سیگارئت آلیشقانلاریندا اینفاکتوس «کریز» یا خود اورک توتولما خسته‌لیبی یارادیر. موختیلف خرچنگ خسته‌لییی، او جوملەدن، تنفوس اورقانیزمی آغیز و باشقا خسته‌لیکلرله (معده پانقارسا و س.) سبب اولدوقدا دؤورموزون بو آنلارینداا همین خسته‌لیکلر آلیشقانلارین ان موهوم اؤلوم سببلری سایبلیر. معده تورشوماسی‌نین سببی اولان سیگارئت نتیجه‌ده معده یاراسینا سبب اولور. آنجاق بوگون علیل اوشاقلارین دوغولماسینا سبب آلیشقان آنالار دیر کی، بو دا دوغولماسی دقیق عئلمی فاکتلارلا ایثبات اولونوبدور. دئمه‌لی، بو فاجیعه‌لی وضعییت یالنیز سیگارئت ایستیفاده‌سی نتیجه‌سینده‌دیر. بونو عئلمی فاکت ایثبات ائدیر کی، سیگارئت چکن آنالاردا حامیله‌لییین اول آیلارینداا کؤرپه‌نین تکممولونده نوقصان یارانیر.

حال- حاضیر دونیادا سیگارئت ایستیفاده ائدن عایله‌لر کیچیک اوشاقلارین ساغلاملیتی، سیگارئت ایستیفاده ائتمه‌ین عایله‌لرله موقایسه‌ده ASM و باشقا خسته‌لیکلره دوچار اولماسی مومکوندور.

سیگارئت‌دن ایستیفاده ائتمک موحیطی خسته‌لیکلرین ان بیرینجی عامیللریندن اولدوقدا سون ایگیرمی ایل عرضینده چوخ بسیط اؤلوم عامیلی سایبلماقدادیر. لاکین بو اؤلوملرین قارشی‌سینی آلماق اوچون و اوشاقلارین ساغلام بؤیومه‌سی اوچون ان بیرینجی یولو سیگارئتی ترک ائتمکده قورولور. اون ایل عرضینده تدقیقات گؤسترپر کی سیگارئت چکمه‌ین اینسانلار سیگارئت چکن اینسانلارلا یاشادیقدا اونلاری موختلیف نؤوعلو خسته‌لیکلر و اؤلوم تهلوکه‌سی گؤزله‌ییر.

باخمایاراق کی، بوتون دؤولتلر اینسانلارین سیگارئتدن ایستیفاده ائتمه‌یه تشویق ائدیرلر. آنجاق سیگارئتدن گلن وئرگی‌لرین آغیر هجمینه باخاندا دؤولتلر چوخ زامان سیگارئتین گلیرینه زییانینداان چوخ اوستونلوک وئریرلر. ائله بونا گؤره ده نیکوتین‌دن ایستیفاده گونو- گوندن یاییلماقدادیر.

دونیا مطبوعاتیندا دؤرد ایل عرضینده سیگارئتین تبلیغ اولونماسینا قارشی چوخ کسگین موقاویمت گؤرونمکده‌دیر. اونولا یاناشی بعضی اؤلکه‌لرین پارلمانتلری قاپالی یئرلر و دؤولتی مکانلاردا و عوموملی یئرلرده (سینما، تئاتر خسته‌خانا و س) سیگارئتدن ایستیفاده ائتمه‌یی یاساق ائده‌رک قانون قبول ائتمیشلر. بوتون بونلارلا یاناشی ان موهوم پروبلئم اودور کی، بیر سیگارئت آلیشقانی نئجه اؤزونون بو بلالی آلیشقانلیقدان خلاص ائده بیلر. یا باشقا سؤزله آلیشقانلیغی ترک ائتمکده هانسی عامیللر اوتورلو اولا بیلر. بو عامیللر پیسخولوژی و باشقا عامیللردن عبارتدیر.

بیلمک لازیمدیر کی، نیکوتین آلیشقانلارینی ترک ائتمک اوچون چوخ اوصوللار واردیر. آنجاق او عامیللر کی، یاردیم ائده بیلر

خسته اؤزونو بو خسته‌لیکدن قورتارسین، موختلیف توپلولوقلار دا چئشیدلی مدنییت‌لرده و عادت- عنعنه‌لره باغلی اولدوقدا فرقلی اوصوللار طلب ائدیر. آنجاق دونیاسل اولاراق ترک ائتمه‌یین اوغورلو اولماسیندا بو کیمی عامیللر اولا بیلر.

۱- سیگارئت‌ین زیبانلارینی تام شکیلده بیلمک «روحی و فیزیکی»

هر بیر شخص‌ده اؤز آلیشقانلیغینی ترک ائتمک ماراغی اولمالی‌دیر. بو ماراق اوندا یارانیر کی، او شخص زیبان و ضرر‌لردن، اوزون موددتلی گرگین‌لیکلردن ایستیفاده ائتدیینی سیگارئت واسیطه‌سی‌ایله اونا عاریض اولوب، اونون یاشامینین کئیفییتینی محدودلاشدیریب و او حاقدا معلومات اولسون. همچنین، شخص بیلمه‌لی‌دیر کی، ایستیفاده ائتدییی شئی اونون اومورونون آزالماسی‌نین سببی اولور.

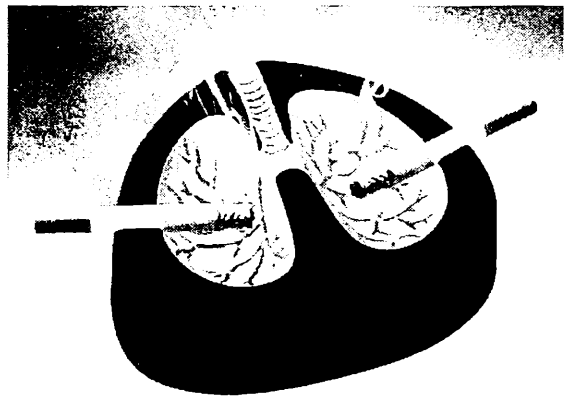
اوزون موددتده بو بیلگی موثبت نتیجه وئریر. لاکین سیگارئتین یاراتدیغی زیبانالاری بیلمک اینساندا اونون ترگی اوچون یارانان ماراغین بیرینجی شرطی دیر. بو مسئله‌نی آچیق و عئلمی شکیلده خالقا چاتدیرماقدا مطبوعات و تلویزیون چوخ الوئریشلی واسیطه اولا بیلر. همین یو تئکنولوژییا واسیطه‌سیله موتخصیص‌لر سیگارئت آلیشقانلیغی و اونون پیسخولوژی قورخونجو نتیجه‌لرینی خالقا معلومات وئره بیلر. بو معلوماتلار نتیجه‌سینده عوموم خالق زیبانالاری بیلدیکده درحال سیگارئت ترک ائتمک اوچون داخیلی ایستک و ایراده یارانیر. و ..... اونو فردی پیسخولوژی ماراق آدلاندیریریق.

۲- اونوتماق اوچون آیریجا بیر گون تعیین ائتمک

شخص‌ده ماراغین یارادیلماسیندان سونرا شخص سیگارئتی اونوتماق اوچون و اوندا ترک ائتمه مثیلی یارانماسی طلب ائدیر کی، همین. شخص آلیشقانلیغی اونوتماق اوچون اؤز ایراده‌سی اساسیندا ترک ائتمه و باشلانغیچ بیر گون نظرده توتسون. شخص نظرده توتدوغو اونوتقانلیق گونونه‌دک اولان فاصیله‌ده گرک بوتون آجی آنلارینا اؤزونده دؤزوم یارادا. و اونوتقانلیق گونونو حیاتی‌نین موهوم گونلرینده حئساب ائتدییینه اؤزونده ایراده یارادا. اونونقانلیق گونونون باشلانیشیندان سونرا ائوده، ایش‌ده سیگارئتین اولماماسی گرکدیر. حتتا سیگارئت ایستیفاده ائدن شخص‌لرله ائوده، ایش‌ده و باشقا یئرلرده اوتوروب دوماقدان چکینه. اگر، عایییله‌نین هر هانسی بیر عوضوو، یا جینات یولداشیندا سیگارئت آلیشقانلیغی واردیرسا، اوندا بوتونلوکله ایراده اندیب بیرگه اونوتقانلیغا باشلامالی‌دیرلار. بئله‌لیکله، بیر دفعه‌لیک سیگارئتین گؤز قارشی‌سیندا اولماماسینا داها چوخ زمین یاراتماق اوچون لازیمدیر کی، بوتون قوهوم-اقربا و دوستلارا اونلارین اونوتقانلیق شرایطینده اولدوغو خبردارلیق اندیلسین. بئله‌لیکله، شخص سیگارئت قارشیسیندا اؤزونو موحافیظه انده بیلر. حتتا باشقالاری اوچون ده سیگارئت اونوتقالیق شرایطی یارانا بیلر. بیلمک لازیمدیر کی، سیگارئتی ترک ائتمه موددتی و اونوتقالیق زامانی دؤرد یا سکیز هفته دیر. بیرینجی هفته شخص‌ده روحی سیخینتی چوخ قاباریقدیر. بو هفته اونوتقان شخص‌ده ایضطیراب، بیقرارلیق و عصبلشمه گؤزله‌نیلیر. بونون کناریندا ایشتهانین چوخالماسی گؤرونور. آنجاق یئمکدن شخص اؤزونو گؤزله‌مه‌لی دیر. زیرا اونون کؤکلمه‌سینه سبب اولور. و سونرا همین کؤکلمه واسیطه‌سیله موختلیف خسته‌لیک‌لر تؤره‌نه بیلر.

۳- نیکوتین عوضی درمان یاردیمی:

اونا گؤره کی، اول گوندن بدنین‌ده موقاویمتینه بیر نؤوع ضعیف‌لیک گؤرونمکده‌دیر. آلیشقان شخص‌ده چکمک هوه‌سی اوستوندور و هر زامان مومکوندور کی، داخیلی ایراده ضعیف‌لیگی نتیجه‌سینده سیگارئت چکسین. لازیمدیر کی، پارالئل کؤمک‌لردن سیگارئتین اونودولماسینا گؤره ایستیفاده اولونسون. بو کیمی کؤمکلرین بیرینجی‌سی بودور کی، نیکوتینلی لئنتلر واردیر کی اونلاری دری‌نین اوستونه یاپیشدیرسینلار بو لئنتلرین آز میقداردا نیکوتینی وار. دؤرد هفته اول هر صوبح تئزدن ایگیرمی میلی قرام‌لیق ایکینجی هفته‌ده بئش میلی قرام‌لیق نیکوتین لئنتله قولون یوخاری حیسه‌سینه یاپیشدیریلسین.

نیکوتین‌لی لئنتلر بعضی آوروپا اؤلکه‌لرینده ده واردیر. اونون آدینا آمریکادا پروستئر هاویترول و یا نیکوترول و بعضی آوروپا اؤلکه‌لرینده، او جومله‌دن، آلماندا نیکوتین پغلاستئر، راتوپهارم و نیکوتئننئل دئییرلر. بو نیکوتین‌لی لئنتلردن قولا یاپیشدیریلدیغی حالدا گون اوزونو آز میقداردا نیکوتین دری‌نین دلیکلری واسیطه‌سی‌ایله بدنین داخیلینه یول تاپیر سیگارئت آلیشقانلیغیندا ایسته‌گین آزالماسینا سبب اولور. همین شخص‌ده (لئنت‌دن ایستیفاده ائدن) ده سیگارئتدن ایستیفاده و یا خود سیگارئت چکمک عادتینی آرادان قالدیریر. مومکوندور کی، یاپیشقان لئنتلرده اللی میلی قرام دوزایا گؤره دری قیزارماسی و قاشینماسی اولا بیلسین. آنجاق بو آغریلار دؤزوله‌سی‌دیر و گئتدیکجه آزالیر.

اولا بیلسین کی ۵ فایبز اینسانلاردا آلئرژی یاراتسین، و یا خود او قدر ضدّ تاثیر ائتسین کی، اوندان ایستیفاده ائتمه‌یی مومکونسوز حالا گتیریب چیخارتسین.

اونا گؤره کی، گونده ۲۰-۳۰ دنه سیگارئت چکنلرده سحر تئزدن بدنلرینده نیکوتینه چوخ جیددی انحتیاج دویولور. لازیمدیر کی، یوخودان آیلان زامان لئنت قولا یاپیشدیریلسین او واختا قدر کی، آزاجیق نیکوتین عوضینه ۲ و ۴ میلی قیراملیق ساققیزدان ایستیفاده انده بیلسینلر. آنجاق یاخشی اولار کی، بیرینجی میلی قراملیق ساققیزایله باشلانسین و اونون تکرار ایستیفاده‌سی ده محدودلاشدیریلسین بو ساققیزلار بیر و ایکی آی

موددتینده ایستیفاده ائتمک مومکوندور. آنجاق بو موددت عرضینده گرک ایستیفادەلی محدودلاشدیریلیب و تکرارینه آزالدیلسین.

ساققیزلار چوخ یاواش- یاواش چینینمه‌لی‌دیر. چونکی، اوندا ببیر دادی آغیزدا حیس اولونسون. سونرا اونو دیشلرین آراسیندا ساخلایيب و هردن بیر یاواشجاسینا چئینه‌نیلسین. قهوه و یا مئیوه سولاریندان ایستیفاده ائتمک نیکوتینین جذب اولونماسینا مانع اولا بیلر. لازیمدیر ۱۵ دقیقه اؤنجه و ۱۵ دقیقه سونرا ساققیزین چئینئیلمه‌سینده سو کیمی شئی‌لردن ایستیفاده اندیلمه‌سین. البته یئنی زامانda سودان ایستیفاده ائتمک اولار. تجروبه و تدقیقاتلار گؤسترير کی، ساققیزین هر بیر دنه‌سینی گونده بیر یا ایکی ساعات ایستیفاده اندیلسین، اوچونجو و دؤردونجو هفته‌دن اونون آزادیلماسی ترتیبی شکلیده ایستیفاده شکلی اونوتقان شخص‌ده ایراه صاحیبلییی یاراdا بیلیر. اگر غئیر-ی مونتظم ایستیفاده اولونارسا تاثیرسیز اولماسی دا مومکوندور. او شخص‌لرین کی، گونده ایگیرمی دنه سیگارئت ایستیفادەلری واردیر، لازیم‌دیر دؤرد میلی قراملیق ساققیزلاردان ایستیفاده انتسینلر. اگر ساققیزدان ایستیفاده ائتمک شخصده ناراحاتچیلیق یارادیرسا موتخصص‌لرین نظرینه گؤره همین شخص نیکوتین‌لی یاپیشقان لئنت‌دن ایستیفاده انده بیلرلر. اگر شخص لئنته گؤره آلرژیيا اولسا، اوندا، او شخص ساققیزدان ایستیفاده انده بیلر. هر بیر آلیشقان شخص هر هانسی بیر درمان اوصولوندان ایستیفاده انتدیبی زامان اوغورسوز نتیجه آلارسا اونو باشقا منتود ایله دەییشه بیلر. و بیر اوصولو باشقا اوصول‌ایله عوض انده‌بیلر.

۴- شخص‌ده روحی گوجلندیریلمه‌ایله یاناشی کومکچی باشقا درمان اوصوللاری:

۶مین آلیشقانین اوزه‌رینده آپاریلان ۱۷ تدقیقاتین ایشی ۶ آی اونوتقانلیقدان سونرا ۲۲ فایيز نیکوتین لئنتی ایله موقایيسه‌ده ۹ فایيز نیکوتین‌سیز لئنت اوست- اوسته چوخدور. لاکین کؤمکچی اوصوللارین کناریندە باشقا درمان ایستیفاده‌سی ایله سیگارئت ترگاتمه‌سی دیققت مرکزینه چئوریلدی. «بوپروپوین» آدلی آنتیا قرئسیولیک حبّیندن ایستیفاده زامانی سیگارئت اونونقانلیغیندا ۶ آی ترگیتمه‌دن سونرا تاثیر میقداری ۲۴/۴ موقابیلینده ۱۰/۵ دیر باشقا بیر آراشدیریلمادا ۴ قوروپدان «بوپروپوین» ایستیفاده نتیجه‌سینده او شخصلر کی، گونده ۱۵ دنه سیگارئت چکیردیلر ۱۵ فایيز و درمان کیمی حبلرایسه بیر ایلدن یاناشی «بوپروپوین» بیرلیکده ایستیفاده‌ده ۳۵ فایيزدن چوخ‌ایدی. داها دوغروسو او قوروپلار کی، بوپروپوین و نیکوتینلی لئنتلردن ایستیفاده ائتمیشدیلرسه باشقا قوروپلارا گؤره اوغورلو اولموشدورلار. بو تدقیقه آلیشقان شخصلر ۹ حرفه موددتینده ترک‌ائتمه زامانیندا هر گون ایکی دفعه بوپروپوین ۱۵۰ مین قراملیق، ۸ حرفه نیکوتینلی لئنت ۲۰ میللی قراملیق و ایکی هفته اول و داها سونرا ۱۴ و ۷ میللی قرام درمان موددتینین سونونا قدر ایستیفاده اندیردیلر. خسته‌لرین اوچده بیری تدبیق زامانی لئنت و بوپروپوین‌دان ایستیفاده ائتدیکلرینه گؤره باش آغری و یوخوسوزلوغا دوچار اولموشلار. بونا گؤره ده موعالیجه‌دن ائتمیشلر. باخماریاراق کی، بیر نئچه‌سی لئنت و بوپروپوین‌دان پاراللل ایستیفاده‌نین مجبوری اولاراق ترک ائتمیشلر. آنجاق ۳۵ فایيزین موفقییت‌لی سیگارئت ترکتمه‌نین بو اوصولو ایله اوغورلو نتیجه آلدیقدا همین اوصول موثبت ایله اوغورلو نتیجه آلدیقدا همین اوصول موثبت سایبلا بیلیر. بیلمک لازیمدیر کی، ترک‌اتمه‌نین علامتلرندن بیری ۳ یا ۵ کیلوقرام کؤکلمک دیر. بو دا فردین اؤزنده آجلیق حیس انتمه‌سیندن ایره‌لی گلیر. مومکوندور کی، ۱۰ فایيز ترک‌اندنلرین آراسیندا، داها دوغروسو، موفقییتله ترک‌اندنلرین آراسیندا ۵ کیلوقرام بدن آغیرلاشماسی گؤرونسون. بوپروپوین درمانی اینگیلتره‌ده دوزه‌لیر و اونون آدی زیبان دیر. حال- حاضیردا آوروپا اؤلکه‌لرینده ایستیفاده اولونور.

۵- درمان ایله یاناشی دیگر ضروری عامیللره دیققت یئتیرمک:

سیگارئت آلیشقانلیغی اونودولماسیندا باشاریلی اولماق شخصین سیگارئتدن ایش، ائو، عاییله و دوستلاریندان اوزاق اولماسی‌دیر. اونوتقانلیق اوصوللاری دیققتله یئرینه یئتیرمک بوتون سیگارئت چکن و چکیلن مکانلاردان اوزاق یاشاماللی‌دیر. بیلمک لازیم‌دیر کی، حتتا بیر سیگارئت چکمک و باشقاسی‌نین سیگارئتی‌نین توستوسونو چکمک اول هفته‌لرده مومکوندور فردین ترک‌ائتمک موفقییتینی آزالتسین. گرک‌دیر کی، سیگارئتدن اوزاق اولماق و اونون هئچ جور ترک‌ائتمکده اولان شخصین یاخینلیغیندا اولماماسی جیددی سایبلمالی دیر. دیگر درمان اوصوللاری، او جوملەدن، سایکوتروپی، ایینه ایله درمان حقیقتن «بوپروپوین» و آنتی آقرئسیولیک درمانی، نیکوتینلی لئنت و ساققیزلار ایله موقایيسه‌ده الوتریشلی اولامیشدیر. آنجاق قئید ائتمک لازیم‌دیر کی هر هانسی یول ایله اولور- اولسون اونوتقانلیغین اوزنه مخصوص اوزونتولو حاللاری واردیر. و هئچ بیر اوصول اؤز باشینا اوغورلو اولا بیلمز. یالنیز فردی روحی دیرنیش لازیم‌دیر.

نتیجه

سیگارئتین موختلیف زیانلاری و اونون تهلوکه‌لی زهرینین اولومجول و اؤلدوروجو نتیجه‌سینده لازیمدیر کی، بوتون اهالی، او جوملەدن، گنج‌لر بو آلیشقانلیق عاميلی ایله یاخیندان عئلمی تانیشلیقلاری اولسون. چونکی، اوندان ایستیفاده شرایيطی آرادان گؤتورولسون. داواملی معلومات وئرمک ایسه مطبوعات، تلویزیون، رادیو و ژورناللارین وظیفه‌سی‌دی. بوتونلوکله آلیشقانلارین موفقییتّ شانسی گونده ۱۵ ایله ۲۰ سیگارئت چکن شخصلرده ۳۵٪ اولا بیلسین کی، ۱۵ دنه‌دن آز سیگارئت چکنلردن موفقییتین میقداری ۳۵٪ چوخ اولسون. درمان و نیکوتینلی لئنت ۶ ایله ۸ هفته‌لیک درمان اوچون فردی ۱۵۰ دولار تخمین اندیلیر. بو مبلغ بوتون اهالی اوچون ترک‌ائتمک شرایيطینی چتیتن انده بیلر. اونا گؤره ده سیگارئتدن ایستیفاده ائتمه‌مک مدنییتینی یاراتماق لازیمدیر. انله بونا گؤره ده آنتی‌نارکومیک و آنتی‌نیکوتین تبلیغاتی گوجلنمه‌لی دیر.

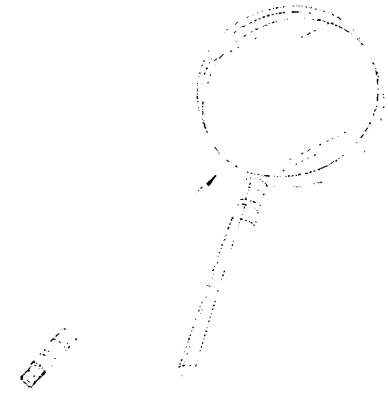
تؤوصیه

۱- *عاییله عوضولری طرفیندن عاییله‌نین سیگارئت چکن عوضولری‌نین درمانا مارالق یارادیلسین. دوستلار، قوهوم- اقربا، یاخین آداملار شخصده بئله بیر احوال- روحییه‌نی یاراتسینلار.*

۲- *مخصوصی بیر گون «اونوتقانلیق گونو» کیمی تعیین اونماسی و سیگارئتدن، اونو ایستیفاده اندن شخص و ایستیفاده اندیلن مکانلاردان اوزاق اولماسی لازیمدیر. درمانین باشلانغیجی‌نین بیرینجی هفته‌سینده بونلار نظرده توتولمالی‌دیر.*

۳- *نیکوتینلی لئنتلردن سیگارئت عوضی ایستیفاده ائتمک شخصده روحی طلباتی سیگارئتی نیسبتن آزالتماق ۲ آی ترک‌ائتمه‌یه و اونوتقانلیغا داوام اندیرمک لازیمدیر.*

۴- *سیگارئتین ترک‌ائتمه‌سی‌نین بعضی خسته‌لیکلرینین ترک‌ائتمه درمانی زامانی موعالیجه ائتمک (آقروسیولیک، ایضطیراب، بیقرارلیق، یوخوسوزلوق) بو کیمی بعضی پیسکولوژی وضعییتی عادی وضعییته گتیرمک اوچون «بوپروپوین»دان ایستیفاده ائتمک اولور.*

دیلیمیزده اومونیم شکیلچی‌لر

حسین مسعودی

دئییلیشی و یازیلیشی عئینی اولان، لئکسیک معناجا ایسه تامامییله فرقله‌نن سوزلره دیلچیلیکده «اومونیم‌لر» (Omonimlər) دئییلیر، اورنه‌یین:

باغ (bağ)= مئیوه آغاجلاری اکیلمیش ساحه‌ده

باغ (bağ)= بیر شئیی باغلاماق اوچون ایپ

شام (şam)= یاندیرماق اوچون جیسم

شام (şam)= آغاج آدی

بو نومونه‌لرده‌کی «باغ» و «شام» سوزلرینین دئییلیشی و یازیلیشی عئینی اولسا دا، اونلاری آیری-آیری آنلاییش بیلدیریر. دئمه‌لی همین سوزلر اومونیم‌لردیرلر.

اومونیم‌لییی تشکیل ائدن سوزلر هم عئینی بیر نیطق حیصه‌سینه هم ده آیری- آیری نیطق حیصه‌لرینه عاییید اولا بیلرلر. دیلیمیزده چوخلو اومونیم‌لر واردیر.

قودرتلی، سنویملی، شیرین تورکو دیلیمیزده سوزجوکلرین قورولوشوندا «اومونیم شکیلچی‌لر» واردیر. بو اومونیم شکیلچی‌لرین اومونیم سوزجوکلر کیمی دئییلیشی و یازیلیشی عئینی‌دیر و سوزجوکلرین قورولوشوندا، اوجسوز- بوجاقسیز اوکیانوسلارا بنزر آذربایجان تورکجه‌سینده بویوک رول ایفا ائدیرلر.

ایندی بو دیلچیلیک مقاله‌ده، دیلیمیزده‌کی اومونیم شکیلچی‌لری آرایا قویوب، سایین اوخوجولاری اونلارلا تانیش ائدیریک:

۱- ـا (a-)= ایسمین یونلوک حالی و فئعلین آرزو شکلینین شکیلچی‌سی اومونیم‌دیر: باغ+ا (bağ+a) – ایسم، کاش یاز+ا (kaş yaz+a)، گرک گل+ه+سن (gərək gəl+ə+sən) – فئعل.

۲- ـاجاق (acaq-)= هم فئعلدن ایسم دوزه‌لدن لئکسیک شکیلچی، هم ده فئعلی صیفت و قطعی گله‌جک زامان شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر (سون ایکیسی قراماتیک شکیلچی‌لردیرلر): یان+اجاق (yan+acaq)، قان+اجاق (qan+acaq)، چاپ+اجاق (çap+acaq) – ایسم، یازیل+اجاق (yazıl+acaq)، گورول+ه‌جک (ایش) (görül+əcək) – فئعلی صیفت، اثر یازیلاجاقدیر، ایش گورولەجکدیر – قطعی گله‌جک زامان.

۳- ـاق (aq-)= هم فئعل‌دن ایسم و صیفت دوزه‌لدن لئکسیک شکیلچی ؟؟؟ قراماتیک شکیلچی‌دیر، فئعلین امر شکلینده بیرینجی شخصین جمعین بیلدیریر: یات+اق (yat+aq) – ایسم، قورخ+اق (آدام) (qorx+aq) – صیفت؛ گل+یاز+اق (gəl yaz+aq)، درسی اویرن+ه‌ک (dərsi öyrən+ək) – فئعل.

۴- ـار (ar-) – فئعله مخصوص اومونیم شکیلچی‌دیر، هم لئکسیک، هم ده قراماتیک شکیلچی‌دیر، فئعل، ایسم و صیفت دوزه‌لدن لئکسیک کیمی: آغ+ار+ماق (ağ+ar+maq) – فئعل ایسمی؛ آچ+ار (aç+ar) – ایسم کیمی، آخ+ار (سو) (ax+ar) – صیفت ایسمی. قراماتیک شکیلچی کیمی ایسه، قئیر-ی قطعی گله‌جک زامان شکیلچی‌سیدیر: آل+ار (al+ar)، گل+ه‌ر (gəl+ər).

۵- ـاسی (ası-)= هم فئعلی صیفت شکیلچی‌سی، هم ده فئعلین لازیم شکلی‌نین شکیلچی‌سی کیمی (هر ایکی حالدا قراماتیک شکیلچی سایییلیر، اومونیم‌لیک یارادیر: یازیل+اسی (قونو) (yazıl+ası)، گورول+ه‌سی (ایش) (görül+əsi) – فئعلی صیفت، یازاسی‌یام، گله‌سی‌یم – فئعلین لازیم شکلی.

۶- ـدا (da-)= ایسمین ینرلیک حال شکیلچی‌سی و ظرف دوزه‌لدن لئکسیک شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر: کیتاب+دا (kitab+da)، انو+ده (ev+də) – ایسم، یای+دا (گل) (yay+da)، گون+ده (اوخو) (gün+də) – ظرف.

۷- ـدان (dan-)= ایسمین چیخیشلیق حال شکیلچی‌سی و ظرف دوزه‌لدن لئکسیک شکیلچی کیمی اومونیم‌دیر: کیتاب+دان (kitab+dan)، انو+دن (ev+dən)، اوجا+دان (اوخو) (uca+dan)، بورک+دن (دئ) (bərk+dən) – ظرف.

۸- ـدیر (dır-)= فئعله عاییید هم لئکسیک (فئعل‌دن فئعل دوزه‌لدن)، هم ده ایستر ایسم‌لرده خبرلیک، ایسترسه ده فئعل‌لرده شخص شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر: یازماق (yazmaq)، یازدیرماق (yazdırmaq)، گورمک (görmək)، گوردورمک (gördürmək) – فئعلدن فئعل دوزه‌لدیر، ایندی یازدیر، اورا مئشه‌لیک‌دیر. – ایسمین خبرلیک شکیلچی‌سی. او یازمیشدیر، اوشاق گلمیشدیر – فئعلین اوچونجو شخص شکیلچی‌سی.

۹- ـی (ı-)= بو شکیلچی هم قراماتیک، هم ده لئکسیک شکیلچی کیمی ایشله‌نیر و اومونیم اولور.

ـی (ı-)= قراماتیک اومونیم شکیلچی‌سی ایسم‌لرده اوچونجو شخص تکین منسوبییت شکیلچی‌سی و تاثیرلیک حالین شکیلچی‌سی‌دیر: اونون کیتاب+ی (onun kitab+ı) – منسوبییت، کیتاب+ی اوخو (kitab+ı oxu) – تاثیرلیک حال.

۱۰- ـیب (ıb-)= نقلی کئچمیش زاماندا ایکینجی و اوچونجو شخص‌لرده ـمیش (mış-) شکیلچی‌سی‌نین سینونیمی و فئعلی باغلاما شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر (هر ایکیسی قراماتیک شکیلچی‌لردیر): او یازیبدیر، سن یازیبسان.

– نقلی کئچمیش زامان؛ اوشاق اثوه گلیب پالتارینی ده‌ییشیب – فئعلی باغلاما.

۱۱- ـین (ın-)= بو شکیلچی ده هم قراماتیک، هم ده لئکسیک کیمی اومونیم‌لیک سجییه‌سی داشییییر:

ـین (ın-)= قراماتیک اومونیم شکیلچی‌سی کیمی ایسم‌لرده ایکینجی شخصین تک‌لییینی منسوبییت شکیلچی‌سی و ییییه‌لیک حالین شکیلچی‌سی‌دیر: سنین کیتاب+ین (منسوبییت)، کیتاب+ین جیلدی (ییییه‌لیک حال).

ـین (ın-)= ایسم‌لرده قراماتیک و لئکسیک شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر. اوشاغین کیتابی (ییییه‌لیک حال) – آخ+ین (ax+ın)، ساغ+ین

(ağ+ın)، اک+یـن (ək+in)، قـوش+ون (qoş+un) – (فنعلـدن ایـسم دوزەلدن شکیلچی).

-ین (ın-)= ایسمه عاییدد قراماتیـک، شـکیلچی‌سـی، (یوخاریـداکی نومونه‌لری باخ) و فنعلین امر شکلی‌نین ایکینجی شخصین جمعین بیلـدیرن قراماتیک شکیلچی کیمی بیـر-بیـری ایلـه اومـونیم‌دیـر: یـاز+یـن (yaz+ın)، گل+ین (gəl+in)، قوش+ون (qoş+un)، گول+ون (gül+ün) وس.

-ین (ın-)= فنعله عاییدد لنکـسیک شـکیلچی کیمـی اومـونیم‌دیـر. فنعلین قاییدیش و مجهول نووعلری کیمی دوزەلـدیر: اوشـاق یویونـدو (uşaq yuyundu) – قاییدیش: لووحه سیلیندی (lövhə silindi) – مجهول.

۱۲- -یجی (ıcı-)= هم ایسم، هـم ده صـیفت دوزەلـدن لنکـسیک شکیلچی کیمـی اومـونیم‌دیـر: آل+یجـی (al+ıcı)، سـئچ+یجـی (seç+ici)، دینله+یجی (dinlə+yici) – ایسم: قیزدیـر+یجـی (جیهـاز) (qızdır+ıcı)، کس+یجی (آلت) (kəs+ici)، کئچ+یجی (خسته‌لیک) – صیفت.

۱۳- -یـق (ıq-)= فنعلـدن ایـسم و صـیفت دوزەلـدن لنکـسیک شکیلچی کیمی اومونیم‌دیر: تاپشیر+یق (tapşır+ıq)، بیـل+یـک (bil+ik) – ایسم، آچ+یق (قاپی) (aç+ıq)، از+یک (کاغیذ) (əz+ik) – صیفت.

-یق (ıq-)= یوخاریداکی لنکـسیک شکیلچی‌لرله ایسم شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر: اینسان+یق (insan+ıq)، موعللیم+یک (müəllim+ik) – ایسم: یازیر+یق (yazır+ıq)، گلیر+یک (gəlir+ik) – فنعل.

۱۴- -یـل (ıl-)= فنعلـه عاییـد لنکـسیک شـکیلچی‌سـی کیمـی اومـونیم‌دیـر. فنعلـین ایکـی قراماتیـک معنـا نووعونـون (قاییـدیش، مجهـول نـووعلرینین) یارانماسـیندا ایـشتیراک انـدیر: گـول آچیلـدی (gül açıldı) – قاییدیش: قاپی آچیلدی (qapı açıldı) – مجهول.

۱۵- -یم (ım-)= فنعلدن ایسم دوزەلدن لنکـسیک شکیلچی‌سـی و بیرینجی شخص تکین منسـوبییت شـکیلچی‌سی، اثلـه‌جـه ده امـر شـکلی‌نـین بیرینجی شخص‌ده تکینی بیلدیرن شـکیلچی کیمـی (هـر ایکیـسی قراماتیـک شکیلچی‌دیر)، اومونیم‌دیر: کیتاب+یم (kitab+ım)، دفتـر+یـم (dəftər+im) – ایسم، یاز+یم (yaz+ım)، گل+یم (gəl+im) – فنعل.

۱۶- -یر (ır-)= هم لنکـسیک، هـم ده قراماتیـک شـکیلچی کیمـی اومونیم‌دیر. فنعل‌دن فنعل دوزەلدن شکیلچی کیمی لنکسیک، ایندی‌کی زامـان شکیلچی‌سی کیمی قراماتیک شکیلچی‌دیر: قاچماق (qaçmaq)، قاچ+یر+مـاق (qaç+ır+maq)، یئتمـک (yetmək)، یئـت+یـر+مـک (yet+ir+mək)، بیشمک (bişmək)، بـیش+یـر+مـک (biş+ir+mək)، اوچمـاق (uçmaq)، اوچ+ور+ماق (uç+ur+maq) – لنکـسیک شکیلچی‌سـی، او یـازیر (o yazır)، گلیر (gəlir)، گورور (görür) – لنکسیک شکیلچی‌سی.

• قئید: گلیر (gəlir) قازانج معناسیندا ایسمینده ده بـو شـکیلچی لنکسیک شکیلچی‌دیر.

۱۷- -یش (ış-)= فنعلدن ایسم دوزەلدن شکیلچی و فنعلدن فنعل دوزەلدن لنکسیک شـکیلچی‌سـی: یـاغ+یـش (yağ+ış)، اوچ+وش (uç+uş)، گور+وش (gör+üş)، دوی+وش (döy+üş) – ایـسم: یازمـاق (yazmaq) – یازیشماق (yazışmaq)، گور+مک (görmək) - گوروشمک (görüşmək)، دویمک (döymək) – دویوشمک (döyüşmək) – فنعل.

۱۸- -قین (qın-)، -غین (ğın-)= اصلینده صـیفت دوزەلـدن بـو شکیلچی، بعضی فنعل‌لردن ایسم‌ده دوزەلدیر: ساتقین (آدام) (satqın)، دالغین (باخیش) (dalğın) وس. – صـیفت. باسـقین (basqın)، یـانغین (yanğın)، قیرغین (qırğın) – ایسم.

۱۹- -لا (la-)= ظرف و فنعل دوزەلدن لنکسیک شـکیلچی کیمـی اومـونیم‌دیـر: هیجـان+لا (دانیـشماق) (həyəcan+la)، غـضب+لـه (باخمـاق) (qəzəb+lə) – ظـرف. بـاش+لا+مـاق (başla+maq)، گـوز+لـه+مـک (göz+lə+mək) – فنعل. بو شکیلچی هم ده ایله (ilə) قوشماسی‌نین قیسـا فورماسی –لا (la-) ایله ده اومونیم‌لیک یارادیر: قاتـار ایلـه (قاتارلا)، گـوز ایلـه (گوزله) ایشاره ائتمک – قوشما.

۲۰- -لـی (lı-)= هـم ایـسم، هـم ده صـیفت دوزەلـدن لنکـسیک شـکیلچی‌سـی کیمـی اومـونیم‌دیـر: قوربـان+لـی (qurban+lı)، حـسن+لـی (həsən+li)، مکتب+لی (məktəb+li) – ایسم: تبریـز+لـی (Təbriz+li)، قوشاچای+لی (qoşaçay+lı)، زنگان+لی (zəngan+lı) – منـسوبییت. باغ+لی (قاپی) (bağ+lı)، اثن+لی (پول) (en+li) – صیفت.

۲۱- -لیق (lıq-)= هم ایسمه، هم ده صیفته عاییدد شکیلچی کیمی اومونیم‌دیر: یاخشی+لیق (yaxşı+lıq)، پـیس+لیـک (pis+lik)، چـوخ+لـوق (çox+luq) - ؟؟؟؟، یـاز+لیـق (تاخیـل) (yaz+lıq)، پـاییز+لیـق (اکـین) (payız+lıq)، ایل+لیک (پلان) (il+lik) – صیفت.

۲۲- -مـا (ma-)= فنعلـدن ایـسم و صـیفت دوزەلـدن لنکـسیک شـکیلچی‌سـی و فنعلـین اینکـار شـکیلچی‌سـی (قراماتیـک شـکیلچی) کیمـی اومونیم‌دیر: دوندور+ما (dondur+ma)، قووور+مـا (qovur+ma)، سـوز+مـه (süz+mə)، دوز+مه (döz+mə) – ایـسم: هـور+مـه (hör+mə) – صـیفت، گول+مه (gül+mə) – فنعل.

۲۳- -مالی (malı-)= هم فنعلی صـیفت، هـم ده فنعلـین واجیـب شکلی‌نین شکیلچی‌سی کیمی اومونیم‌دیر: اوخو+مالی (کیتـاب) (oxu+malı)، گور+مه‌لی (بئر) (gör+məli) – فنعلی صیفت: کیتاب اوخومالی‌دیـر (kitab oxumalıdır)، اونو گورمه‌لـی‌یم (onu görməliyəm) – فنعلین واجیـب شکلی.

۲۴- -میش (mış-)= هم فنعلی صـیفت، هـم ده نقلـی کئچمـیش زامـانین شـکیلچی‌سـی کیمـی اومـونیم‌دیـر: آچ+مـیش (گـول) (aç+mış)، چورو+موش (منیوه) (çürü+müş) – فنعلی صیفت: گـول آچمیـشدیر (gül açmışdır)، منیـوه چوروموشـدور (meyvə çürümüşdür) – نقلـی کئچمیش زامان.

• قئید: شکیلچی‌لر اومونیم اولدوغو کیمی، سینونیم (sinonim) و آنتونیم (antonim) ده اولا بیلرلر، اورنه‌بین:

شرف‌سیز= بی‌شرف (şərəfsiz=bişərəf) (لنکـسیک)، قاچیـب= قاچاراق (qaçıb=qaçaraq) (قراماتیک شکیلچی‌سی – فنعلی باغلاما کیمی)، لامکـان= مکـان‌سـیز (laməkan=məkansız) (لنکـسیک) – سـینونیم شکیلچی‌لر، دوزلـو≠ دوزسـوز (duzlu≠duzsuz) (لنکـسیک) ایـسه آنتـونیم شکیلچی‌لر.

• تاپشیریق:

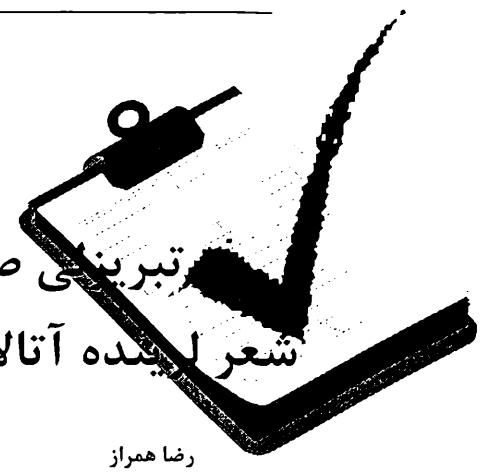
۱- بو دیلچیلیک‌لـه بـاغلی مقالـه‌نـین اولینـده پروفنـسور دوکتـور غلامحسین بیگدلی (؟؟؟)دن گتیردییمیز شئعری دیققتله دوزگون اوخویـوب، اومونیم شکیلچی‌لرین آلتینا خط (جیزگی) چکین.

۲- «شهریار»ین آشـاغیداکی گلـن شـئعرینی اوخویـوب، اومـونیم شکیلچی‌لری تاپین:

تورکون دیلی تک سئوگیلی، ایستکلی دیل اولماز
باشقا دیله قاتسان، بو اصیل دیل، اصیل اولماز

۳- «محاکمه اللغتین» کیتابی‌نین یـازاری، بویـوک داهـی بیلگـین دیلچی، شـاعیر و ادیـب «امیـر علیـشیر نـوایی»نـین آشـاغیدا گلـن شـئعرینی اوخویوب اومونیم شکیلچی‌لری تاپیب، سئچیب، آیدینلادین:

بحر-ی عئشق ایچره نوایی آشنالیق بولمادیم،
تا کی بیر گوزمی آراز او بیرنی آمو ایلادیم.

تبریزلی صائب ین شعر لیده آتالار سؤزو

رضا همراز

شوبهه سیز دونیا ؛ خصوصی ایله آذربایجان و ایران ادبیاتیندا مولانا و مقتدانا تبریزلی میرزه محمد علی صائبین اوزونه اوزل بیر یئری اولموشدور . تاسف له بو کیمی بویوک و تای سیز شاعیرین قدری لایقینجه بیلینمه ییب ، اونو سئونلر اونلارمقاله یازیب اوخوسالاردا ؛ دئمک بیر چوخو بیر سیرا سهوله قاتلانمیشلار . صفوی شاهلاریندان ؛ شاه عباس قدرت ده اولارکن؛ تبریزده مین عائله نین اصفاهانا کوچمه سین اونلارا تکلیف ائدیر کی ؛ بونلارین یوزه – دوخسان فایزی هنرمند عائله لریندن ایدیلر . صائبین ده عائله سی ائله بو تبریزلی عائله لره قوشولوب و دئمک مجبور اولاراق اصفاهانا کوچوب ؛ اورادا تبریزلی لر عنوانی تاپمیش بیر محله ده یئر به یئر اولورلارکی؛ سونرالار هامان محله نین آدی ((تبارزه)) آدلانیر. یازدیقلارا اساس اونون آنادان اولدوغو یئری ؛ دوغوم ایلین و اولوم ایلینده بیر سیرا مختلف نظرلر له غرض لره یول وئریلمیشدیر . مولانا صائبین دوغوم ایلین ۹۹۹ دان ۱۰۱۶ یا کیمی یازانلار اولوبلار . هابئله اونون دوغوم یئرین اصفهان و تبریز یازیب ؛ اولوم تاریخین ایسه ۱۰۸۱ ده ن ۱۰۸۷ یه قدر یازیب لار . حالبوکی سون تحقیق لرین اساسیندا تبریزلی میرزه محمد علی صائبین دوغوم یئری تبریز ؛ ؛ دوغوم ایلی ۹۹۹ ؛ اولوم ایلی ۱۰۸۷ و اولوم یئری ایسه اصفهان اولموشدور . اونون تبریزلی اولدوغونا اساس بیر سیرا دا شعرلری اولموشدور کی ؛ بو شعرلردن بئله آنلاشیلیر کی او ؛ حله ۱۵ – ۱۶ یاشینا قدر دوغولدغو شهر ده حیات سورموشدور باخین –

در بهار سرخ روئی همچو جنت غوطه داد
فکر رنگین تو صائب خطه ی تبریز را
زخاک پاک تبریزست صائب مولد پاکم
از آن با عشقباز شمس تبریزی سخن دارم
صائب از خاک پاک تبریز است
هست سعدی گر از گل شیراز
زحسن طبع تو صائب که در ترقی باد
بلند نام شد از جمله خطه ی تبریز

صائب دن بو گونه قدر اونلار شعر دیوانی نشر ائدیلمیش دیر سه ؛ آنجاق هامیسی ناقص و قات – قاریشیق اولموشلار . شاعیرین همشهری لیسی بویوک معارف پرور میرزه محمد علی خان تربیت اوز دیرلی یازیلارینداقئید ائتمیشدیر کی ؛ گویا اونون ۱۲۰۰۰۰ مین بیت لیک شعر دیوانین ملاحظه بویورموشدور . بیر حالداکی اونون چوخ حجیملی شعر دیوانین بیر نچه دیرلی نسخه نین تطبیقی اساسیندا محمد قهرمان گون ایشیغینا چیخارتمیشدیر کی ۷۵ مین بیت حدودوندا اولا بیلر . همین دیواندا صائبین تورکجه شعرلریندن بیر سیراسی مووجود دور . قهرماندان اونجه بیر دونه بویوک معارفچی رحمتلی حاج محمد آقا نخجوانی بیر جزوه ده صائبین تورکجه شعرلریندن میللی حوکومت ایللری تبریزده چاپ ائتدیر سه ده ؛ اونون آردین ۱۳۵۸ ینجی ایلده تبریزده غلامرضا مخلص –ین همتی و تشیثی ایله بویوک عالیم حمید آراسلی نین نشر ائتدیی نسخه نین اساسیندا ۱۷ تورکجه غزلین نشر ائتدیرمیشدیر .

بو سطر لرین یازاری ۱۵ – ۱۶ ایل بوندان قاباقدان موولانا صائبین پوئزیاسینا قیزقین علاقه گوستریب ؛ اونون تورکجه شعرلرینین بیر یئره توپلاماغینا همت گوستر میشدیر . بو گونه قدر بیزیم توپلادیغیمیز شعرلرین موختلف نوسخه لردن عیبارت اولموشدور . بو داغارجیقدا ۱۴۷ بیت صائبین تورکجه شعری ؛ ۵ بیتلیک بیر فارسجا – تورکجه ملمعی ؛ هابئله ۱۴ بیت مباحثه لی شعرلری ایفا اولونور . شاعیرین شعرلرین هر بیر دینله ین و اوخویان اینجه لیکلری روحلارینی اوخشایب ؛ درین و چوخ جهتلی دوشونجه لذتی وئریب ؛ باشقا عالم لره آپاراجاق . فیکریمیزجه شاعیریمیز ذاتا فطری باجاریغا مالیک اولان کیمسه لرین سیرا لاریندا دیر .اونون تک بیت یا خود شاه بیت لرین اوخویاندا ؛ اوخوجونو گاهدان گولدورور ؛ گاهدان آغلادیر ؛ گاهدان ؛ کوسدورور گاهدان ایسه باریشدیریر . صائب یالنیز بیزیم ادبیاتیمیزین یوخ ؛ بلکه دونیا ادبیاتینین ان گوزل ؛ دویغو سال و تای سیز داش قاشلاریندان یونولموش ائشسیز و بنزرسیز بیر بویون باغی کیمی ادبیات تاریخینین ایلکین واراقلاریندا پارلایبر .

مقاله میزین عنوانیندا ذکر ائتدیمیز کیمی صائبین شعر دیوانین مطالعه ائدیب واراقلارکن ؛ اوندا رنگارنگ مووضوعلارلا اوز به اوز دایانیریق . اونلارین بیربسی اونون شعرلرینده توکنمز و آشار – داشار دیل خزینه میزین آتالار سوزلریندن یارارلانماسی دیر .بونو دئمک بلکه ده یئر سیز اولا بیلمز کی ؛ صائبین شعر دیوانیندا شاید بیر سیرا مثللرده تاپیلارکی ؛ عربلرده و یا خود فارسلاردا و باشقا ملیت لرده کوک لری اولا . آنجاق بو او دئمک دئییل کی ؛ باشقا بیر ملبت لی دیر . نیبه کی آذربایجانین بوتون شاعیرلری آتالار سوزولریندن شعرلرینده اولدوقجا یارارلانمیشلار . اورنگ اولاراق گنجه لی نظامی نین خمسه سینده بویوک ادبیاتچی عالیمیز

رحمتلی پروفسور حمید آراسلی ۷۰۰ آتالار سوزون ذکر انتمیشدیر (۱) نییه کی بئلنچی بیر ایشلر تام ادبیاتلاردا اولار و باشقا اولکه لرین شاعیرلرینین شعرلرینده ده بئلنچی اورنگلر ه چوخ راستلاشماق اولار . ایندی بو سیز بو دا مولانا تبریزلی صائبین آزی یوزدن بیر تقدیم انده جیمیز تک بیت لر یا خود شاه بیت لری .

توبه نتوان کرد از می تا شراب ناب هست
از تیمم دست باید شست هر جا آب هست

سو اولان یئرده تیمم اولماز مثلینه اشاره دیر .

می تراشم رزق خود چون ماه از پهلوی خویش
می کنم تا هست ممکن حفظ آب روی خویش

اوزون سووو توکولمه سینه اشاره دیر

یک در چو شود بسته گشایند دری چند
از لال هر انگشت رسا نیست سخنگوی.

اللاه ایکی یوموروغو بیر باشا ورمازمثلینه اشاره دیر

یادا بیر قاپی باغلانسادا بیر قاپی آچیلار
می ربایند از دهان مور صائب دانه را

گر بود زیر نگین ملک سلیمان خلق را
گوزدن سورمه چکیرلر مثلینه اشاره دیر

هنوزم از دهان چون صبح بوی شیر می آمد
که چون خورشید مطلع های عالمگیر می گفتم

آغیزدان سود ایییی گلیر
روزگاری است که در دیر مغان می ریزد
آب بر دست سبو گریه مستانه ما

اله سو توکمه
پوشیده یار اگر نه می ناب می خورد
این رنگ لاله گون ز کجا آب می خورد؟

بیر یئردن سو ایچمه
با خس و خاشاک صائب موجه ی دریا نکرد
آنچه با ما ساده لوحان آب زیر کاه کرد

یا دا
چون شود هموار دشمن ؛ احتیاط از کف مده
مکرها در پرده باشد آب زیر کاه را

سامان آلتیندان یاسا گئدن لردن دیر – مثلین یادلاردا تداعی ائدیر
پیه گرگ است که بر پیرهنم مالیدند
دست چربی که کشیدند عزیزان به سرم

یاغلی الی باشا چکمک

به خاموشی ز مکر دشمن بد رگ مشو ایمن
چو توسن گوش خواباند لگد ها در قفا دارد

قولاق یاتیرتماق

قایناقلارو ایضاحلار:

مقدمه ای بر تاریخ تحولات زبان ترکی آذری / م . کریمی / زنجان ؛ نشر زنگان ۱۳۷۸ ص ۵۶

صائب و سبک هندی در گستره تحقیقات ادبی / محمد رسول دریا گشت / نشر قطره ؛ تهران ۱۳۷۱

دیوان صائب تبریزی / محمد قهرمان / نشر علمی فرهنگی – آلتی جلد ؛ تهران

صائبین تورکجه شعرلری / رضا همراز / چاپ اولمامیش اثر (بیز بو اثرده بو گونه کیمی چاپ اولان صائبین تورکجه مجموعه لرین گوزددن گئچیردیکده ؛ اونلارین هامیسیندان چوخ ۱۵۰ بیت دن آرتیق شاعیرین تورکجه شعرلرین بیر یئره توپلامیشیق)

صائبین مزارینین تاپیلماسینا عاید بو را کیمی – ابراهیم صفائی ؛ اصفهانلی عباس ادیب وخشوری و جلال الدین همائی ادعا ائتمیشلر کی بیز تاپمیشدق . بو باره ده مستقل بیر مقاله یازماق یئری بوش دور .تاریخ تذکره های فارسی / احمد گلچین معانی / جلد اول صص ۷۰۲-۷۰۳ ، تهران

+= یازدیقلارا گوره صائب شاعیرلیک دن سووای ؛ موسیقی یه ده علاقه لی ایدی . اونون فارسجا اولان ((رقعه ی صائب)) اثری موسیقی ساحه سینده حله لیک الده دیر . همین اثرین بیر نئچه سطرین بیرگه اوخویاق ... نای که در همدمی ارباب طرب انگشت نما بود بند از بندش جدا ساختند .کمانچه که ثابت قدم بزم عشرت بود خاک در کاسه ی سرش ریخته به تیرش زدند . چنگ که همیشه جای در دامن زهره جینان ماه طلعت داشت به جهت ضبط قانون ؛ موی کشان از پرده برونش کشیدند و پرده ی ناموسش به ناخن بی اعتباری دریدند . تنبور را گوشمالی ندادند که دیگر هوس نغمه پردازی کند . و رباب را آن چنان ننواختند.که بعد از این با حریفان ناسازگاری کند ... ص ۲۲۵ – آشنائی با رسالات موسیقی / دکتر حسین محمد زاده صدیق / نشر فاخر ؛ تهران ۱۳۷۹

++= تبریزین معارف پرور شخصیت لریندن اولان رحمتلی محمد علی زینی ؛ مولانا صائبین ۳۰۰۰۰ بیت لیک دیوانین ترتیب ونرمیشدیر کی مع الاسف چاپ اولمامیش و طالعیندن خبر سیزیک .

+++= رحمتلی دوقتور حسن سادات ناصری ده واختی ایله صائبین ۸۰۰۰۰ بیت لیک بیر دیوانین چاپا حاضیر لامیشدیر کی اونون اولومو ایله اودا اونودولدو ...

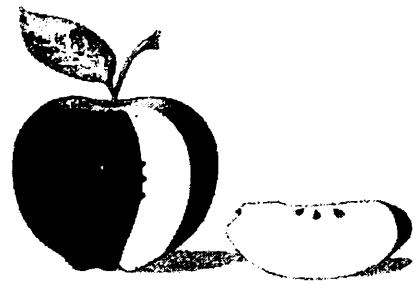
++++= تبریز عالیم لریندن رحمتلی اوستاد میرزه جعفر سلطان القرائی نین تای سیز آرشیویندده صائبین بیر الیازما دیوانی قورونور کی ۷۵۰۰۰ بیت دیر و حله لیک چاپ اولامیشدیر . همین دیواندا بیر نئچه تورکجه شعرده گوزه دییر .

+++++= سفینه ی صائب آدلی شاه اثر ده ۱۳۸۵ ده اصفهاندا سید صادق حسینی اشکوری نین همتی ایله ۵۱۴ صحیفه ده چاپ اولموشدور . همین اثر گویا صائبین اوز الیازماسیندان کلیشه اولموشدور .

آتالار سؤزونون کؤکو و . . .

بهروز ایمانی

(۱)

گونلرین یرگونونده بیلیجی بیر شخص تویا دعوت اندیرلر ، بو کیشی کؤهنه پالتارلاری ایله توی اثوینده حاضیر اولور . او مجلسه داخل اولماق هَمَن یوخاری باشدا اگله شیر. آنجاق ایته له یه – ایته له یه اونو آشاغی باشا گتیریرلر . هله اوسته لیک اونون یئمه یینه ده محل قویمورلار .

کیشی ناراحات حالدا مجلسی ترک ائدیر . او مجلسی ترک ائتمه ینه ائدیر . آمما دیی گل بیر نئچه گوندن سونرا او آیری بیر قونشونون تویونا گئتمه لی اولور .

او تانیشلارینین تزه پالتارلارینی ، باشماقلارینی گئییینیب ، توی اثوینه یولاناندا کوچه – باجاداهای اونو گؤره ن کیمی ایلیب ایکی قات سلام وئرییر . توی اثوینه گیره ن کیمی کیشی آشاغی باشدا اگله شیر . آمما اونو بیر آن دا اولسون ئیله آشاغی دا اوتورماغا قویمورلار . تئز یوخاری باشدا اوتورووردورلار .

بو منوال ایله س‌ؤفره سالینیر ، هئچ کیمسه الین خوره یه اوزاتمیر ، بوحالدا هامی اونا بویور – بویور دئیه نده او الینی یئجه یی نین اوجونا آپاریب دیئیر : بویورماق بونون حاقی دیر . منیم حقیم دیئیل دؤوره ده کیلر گولوشورلر. گولوشدوکجه اونون سؤزلرینی باشا دوشوب بئکف اولماغا باشلاییرلار . او زامانداں ائله ئینگیم یئی دیئه آتالار سؤزو مئیدانا چیخیر .

۲" حق سؤز یئرده قالماز "

دیئیرلر ، اسکندر ذولقرنین بوینوزو اولدوغواوچون ، اونون بو سری آچیلماسین دئیه ، باشینی ووران دلله یی ، اؤلدوروب ، محو ائده رمیش .

بئله لیکله سایسیز – حساب دللک ئوز جانلارینی الدن وئردی . گ‌ؤنلرین بیرینده اسکندرین باشینی بیلیجی بیر دللک قیرخماغا گلیر . بو آدام اسکندرین باشینی قیرخاندان سونرا ، ایشین نه یئرده اولدوغونو گؤروب دوشور شاهین ال – آیاغینا باشلاییر ، یازیق – یازیق یالوارماغا نه بیلیم دئییر قربان گل منیم بالالاریمی یئتیم قویما ، منه رحمین گلسین ، اینانین بو سؤزو بیر سیررکیمی اوره ییمده ساخلاییب ، هئچ بیر شخصه دئمه رم . دلله گین گؤز یاشلاری ، داش اؤره کلی حکمداری رحمه گتیریب ، اؤزونو اؤلومدن قورتاریر . آمما اسکندر امر ائدیر کی ، اونون باشقا بیر اؤلکه یه سورگون ائتسنیر. سؤز حکمدار سؤزو ایدی تئز امری یئرینه چاتیر . بئلیکه دلله ک قطعی اؤلومدن قورتاریب ، باشقا اؤلکه یه یولا دوشور .

او بیر نئچه آی یاد ولایتده قادیقدان سونرا ،دویورکی ، اونون قارنی گئتدیکجه شیشیرو هرنه قده ر چالیشیرکی ، سببین بیلسین ، بیله بیلمیر . گ‌ؤنلرین بیرینده اؤز- اؤزونه دوشونوب دیئیرکی ، اولمایا ، منیم قارنیمین شیشمه سینین سببی ائله بو سؤز دور .

وطن حیسی بیر طرفدن ، بو سیررین دردی باشقا طرفدن ال – اله وئریب ، دلله یی حرکته گتیریرلر .

او توو دابانا دیئیب اؤز ولایت لرینه گلیر . او اؤره ییبنی بوشاتماق اوچون مناسب ئیرلر آختاریر ، نهایت گلیب ، بیر قویونون قیراغینا چاتیر .

دلله ک گؤزورکی ، بو سیررلی سؤزو بو ساعات بو قویویا تؤکمه سه ، اوره یی پاتلایاجاقدیر.

بوناگؤره باشینی قویویا اوزادیب ، بیر نئچه دفعه :

اسکندر ذولقرنین بوینوزو وار بوینوزو دئیه باغیریر .

او بو سؤزو بیر نئچه دفعه تکرار انده ندن سونرا باخیر گؤزورکی ، هه بودور قارینین شیشی بیر آز یاتدی . اؤزونده یونگولوک حیس انده ن دلله ک قایبدیب ، گلیر سوزگون اندیلن یئرینه .

بو ایشین اؤستوندن بیر ایل اؤتور . قویودان بیر قمیش گؤیه ریبر . سن دئمه ساده بیر چوبان قویونون قیراغیندان کئچرکن ، باخیر گؤزورکی ، قویودا گ

ؤزه ل بیر قمیش وار .

چوبان قمیشی گؤتوروب ، باشلاییر چالماغا . چوبان قمیشی چالا – چالا قمیشدن " اسکندر ذولقرنین بوینوزو وار " بویتوزو سؤز گؤیه اوجالیر . سؤز یئرده قالمیر عالمه یاییلیر . ایندی سیزه کیمدن سوراق وئره ک اسکندرین وزیرندن . وزیر ، بوواخت چؤله گزمه یه چیخیر . اونا ائله گلیرکی ، داغدان داشدان ، چؤلدن – چمندن ،هر یادان اسکندر ذولقرنین بوینوزو وار بوینوزو سئوزونو ائشیدیر . وزیر اول قولاقلارینا اینانمیر . آمما یاخینلاشیب ، چوبانین چالدیغی ت‌ؤته گیندن بو سؤزو ائشیده ن زامان ایکی الی اولور بیر باشی . اؤز – اؤزنه دئییر : آللاه گؤ بونه سیردیر هر یاندان بو سس یوکسه سیر . وزیر تئز سیز دوشونجه دن اسکندرله بو مسئله نی رایا قو. بو منوال ایله وزیر اؤزونو اسکندر پادشاهین یانینا چاتدیریر. هئچ واخت بو سیررین آچیلاجاغینی گؤزله مدین اسکندر عصبی حالدا وزیره دئییر :

وزیر تدبیر توک ، بو ایشه علاج اولماسا هم سنی هم ده بوتون ماحای قیریب قورتاراجاغام .

وزیر دئییر : قبیلهٔ عالم ساغ اولسون بو سؤزون اصلی منبعی فلان چؤلده فلان چوبان دیر .

پادشاهین امری ایله چوبان گلیر . چوبان گلمه ینیه گلیر آمما اسکندر چوبانا دئییر : اگر بو سیری کیمدن انشیتدیگینی منه دئسن نه اینکی سنونله ایشیم اولماز ، اؤسته لیک بیر آز دا انعام وئره جدیم .

اؤلومونو گؤزلری ایله گؤره ن بو ساده لوح چوبان دوشور اسکندرین آیاغینا و دئییر :

واللاه من بوباره ده هئچ نه بیلمیرم . آمما من بو قمیشی فلان قویودان تاپیب ، چالاندا گؤردوم بو سس چیخیر . اسکندر اول اینانمیر ، اونا ائله گلیرکی ، چوبان یالان دئییر : تئز قمیشی آلیب ، چالماغا باشلاییر . اسکندر قمیشی چالیر گؤرورکی ، بلی قمیش دئییر : " اسکندر ذولقرنین بوینوزو وار " بوینوزو باشیناکی حقیقتی اؤز دیلی ایله انشیده ن اسکندر چوبانی بوراخیر . اسکندر یومشالدیغینی گؤره ن وزیر اونا دئییر : قربان هئچ سؤز دئییرلر یئرده قالماز بیرگؤن اولار یئرین آلتیندا اولسادا گؤیه ره ر .

بو حادثه بیرائل مثلی کیمی آذربایجان جاماعاتی آراسیندا یاییلیب قالدی .

۳" قوجا و اوغرو "

بئله روایت ائله ییرکی ، گؤنونو ، گذرانین اوغورلوقدا کئچیره ن بیر شخص یایین سو قاپیناداندا آییندا ، داغین دؤشونده قویونلارین ، اوتلوغا اوتوروب ، درین خیاللارا جومان بیر قوجا ایله راست لاشدی .

قوجا اونا کهلیک اوتوندان بیر چای دمله ییب ، قاباغینا قویدو . سونرا دا باشلادی اونا دلیل ، نصیحت اؤیرتمه یه .

بو شخص قوجا چوبانین سؤزونو یاریدا قویوب دئدی :

آی قوجا من اوشاقلیقدان بو ایشه عادت ائله دیگیم اؤچون باشیمدان چیخارا بیلمیره م . بیرجه گؤن اوغورلوق ائلمه ییندە خسته له ین یاتیرام . ایندی سنین بیربئله اؤیود نصیحت لرین منه کار کسمز .

قوجا دئدی :

- آی قارداش اوندا گل سنینله شرط باغلایاق . اگر سن او شرطه عمل ائله سن من طیحتین قوینوندا ئیر لشن بو داغلاری تانیق گتیریب ، سنین اوغورلوغونا برات قازاندیرارام .

او دئدی :

شرط ین نه دیر ؟

قوجا دئدی :

شرطیم اودورکی ، هئچ یالان دانیشما .

بو شخص بیر آز فیکیرلشندن سونرا قوجانین سؤزونه راضی اولدو . عهد پیمان ائله ییب ، اؤز سؤزونون اؤستونده دورماغا آند ایچدی . سونرا دوروب ، داغلارین ایتی داشلارینی یارا – یارا ائوینه گلدی . آرادان بیر نئچه گؤن کئچیب ، بو آدام اوغورلوغا گئتمک ایسته دی . او گئجه سی یاریسی دوروب اوغورلوق پالتارلارینی گئییینیب ، بیر تاجرین ائوینه اوغورلوغا گئتدی .

خلوته باجادان ایچری دوشوب ائوین ، وار – یوخونو ییغیب ، دولدوردو چوالارینا . ائله بیر آز ائودن آرالاشاندا ائوین ییه سی چیخدی اونون قاباغینا .

تاجر دئدی :

آی قارداش گئجه نین بو واختی هاردان گلیرسن ، چوالداکی نه دیر ؟

اوغور اول ایسته دی بیر سؤز دئمه سین . آممآ قوجانین سؤزلری یادینا دوشوب ، قضیه نین نه یئرده اولدوغونو آچیب تاجره سؤیله دی .

تاجر ائله گلدی کی او اگر های – کؤیو سالسا توادام اونواؤلدوره ر ، اونا گؤره یومشاق بیر طرزده قاییدیب ، دئدی :

سنکی کیشی آدامسان آپار حالالین اولسون . آممآ منیم ائویمه بیرده اوغورولوغا گلمه .

اوغورو بیر آز فیکیرلشندن سونرا دئدی :

- تاجر من ده انصافی آرادا گؤره نده اینانیرامه کی سن ده مرد ، اؤره یی آچیق آدامسان . اودورکی ، شئی لرینی قایتاریرام . بو آدام تاجردن اوغورلادیغی شئی لری قایتاریب ، ائوینه طرف یولاندی . اویولدا گئده – گئده فیکیرله شیب اؤز – اؤزونه دئییردی :

قوجایا سؤز وئردیکاریمی ئیرینه یئتیردیم . ایندی اوغورلوغودا ترکیده بیلرم . بئله لیکله بو آدام اوغورلوغو ترگیدیب ، ائوده اوتورماغا باشلادی . او گؤردو ائوده آرتیق اوتور ساچوخ داریخا جاقدیر ، اونا گؤره گلیب داغدا قوجانی تاپدی . احوالاتی قوجایا سؤله دی . قوجا بو آدامین دؤزلویونو گؤروب ، اونا حالال یولدان چؤره ک چیخارماغی اؤیره تدی . اودا گلیب ، شهره بیر ده میرچی توکانی تاپدی . او بیر نئچه آی ده میرچی شاگردی اولوب ، سونرالار اوستالاشدی و اؤز الی نین ام یی ایله دولانماغا باشلادی .

انتشارات پینار

چاپ ، نشرو توزیع- کتاب

(کپی ،تایپ ، طراحی، حروفچینی)

با ویرایش و صفحه آرایی رایگان

(مرکز فروش کتابها و نشریات ترکی -آذربایجانی)

آدرس: کرج–چهارراه طالقانی، بلوارطالقانی

شمالی ، خیابان شهروز-پلاک : ۹

۰۹۱۲۳۴۱۶۱۸۳ - ۰۲۶۱۲۲۲۸۴۹۶ - ۳۵۷۲۸۳۹۲۳

اهمیت زبان مادری

شیوا صائقی ممقانی
(کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی)

زبان، نظامی منسجم از قواعد و نشانه‌های قراردادی، آوایی است که به صورت خلاّق و بدون وابستگی به زمان و مکان در جوامع انسانی ایفای نقش‌های متعددی را می‌کند. که، مهمترین آن‌ها نقش ارتباطی است و مؤثرترین وسیله ای است که جهان اندیشه و دنیای درون ما را با جهان بیرون مرتبط می‌کند، و علاوه بر نقش ارتباطی زبان در تفکر نیز نقش قابل توجهی دارد. بدین معنی که نحوه‌ی ادراک و توصیف فرد از جهان تحت تأثیر زبان او شکل می‌گیرد و قدرت انتزاع و تخیل و استدلال نیز به میزان رشد زبان فرد بستگی دارد و زبان فقط ابزاری برای اندیشه نیست بلکه قالبی است که اندیشه و تفکر در آن شکل می‌گیرد. بدین علت است که می‌گویند عقل و زبان سالم ملازم یکدیگرند و زبان نارسا و ناپخته حکایت از تفکر و اندیشه‌ی پریشان دارد و زبان مادری جزء لاینفک وجود آدمی است و با سلول‌های بنیادی وجود او گره خورده است. انسان در وجود زبان مادری است که قادر است به معنی واقعی لذت در عشق و نفرت در دشمنی و درستی دست یابد و آن را با تمام وجود احساس کند و یکی از مفاهیم مهمی که زبان مادری می‌تواند در شکل‌گیری و تعریف آن نیز نقش اساسی داشته باشد مفهوم هویت است. زبان مادری در تبیین هویت فردی و جمعی هر ملتی فاکتوری است اساسی و هر فرد و جامعه‌ای در وجود زبان مادری است که می‌تواند کیستی، حضور و وجود خود را به شیوه‌ای مؤثر در جهان ابراز دارد و پر مسلم است که زبان مادری جایگاه و مقامی به مراتب بیشتر از آنچه که تأکید شد می‌تواند داشته باشد. نقش پر اهمیتی که زبان مادری در امر آموزش و پرورش دارد کاملاً محسوس است. نادیده گرفتن زبان مادری بخصوص در حیطه‌ی تعلیم و تربیت می‌تواند صدمات جبران ناپذیری بر پیکره‌ی یک جامعه وارد کند به این معنی که می‌تواند سر راه پیشرفت و ارتقای علمی و فرهنگی آن جامعه باشد و به میزان نسبتاً زیادی آن را کاهش دهد. علاوه بر آن می‌تواند آسیب‌های جدی بر ساختار آن زبان وارد آورد زیرا مانع رشد و ترویج آن از لحاظ واژگان، معنی و کاربرد آن در جامعه می‌شود. در نتایج تحقیقاتی نشان داده شده که این موضوع عاملی برای مساعد ساختن لکنت زبان و اختلال زبان و اختلال یادگیری در کودکان می‌باشد. در این خصوص سیگوان و حاکی، نتایج تحقیقات دانشمندانی همچون پیازه در استفاده کردن از زبان مادری در یادگیری دوره‌ی ابتدایی را چنین جمع‌بندی کرده‌اند که می‌توان نتیجه حاصل از سازماندهی مدرسه در یک زبان غیر مادری دانش آموز را تصور کرد. زمانی که دو زبان متفاوت باشد ابتدا ارتباط غیر ممکن است. حال اگر معلم و دانش آموز در این زمینه تلاش کنند باز سهولت موجود در ارتباط خانوادگی در ارتباط با مدرسه حاصل نخواهد شد. در کلاس معلم به گل، رنگ، مادر، ارجاع می‌دهد و عباراتی که در مورد واقعیت‌ها بیان می‌کند و ویژگی‌های آن را توضیح می‌دهد به صورت ضمنی به تجارب قبلی کودک از این مفاهیم ارجاع می‌دهد اما کودکی که به زبان دیگری به جز زبان مادری سخن می‌گوید واژگان مدرسه را حتی اگر او آن‌ها را بشناسد یا معنی آن‌ها را حدس بزند نمی‌توانند تجارب قبلی او را سازمان دهند.

این واژگان برای دانش آموز دارای معانی تلویحی شناختی و عاطفی نخواهد بود در صورتی که مدرسه باید فعال باشد و زندگی واقعی دانش آموزان را تداوم بخشد و در نتیجه تفاوت‌های دستوری در یادگیری زبان دوم بدون تثبیت یادگیری زبان اول به اختلال و بی‌نظمی فکری و در نتیجه نگرانی دانش آموز در ناتوانی بیان افکار و نظریاتش سبب می‌شود به کودکانی خموش که گاهی ممکن است با کودکان عقب مانده ذهنی و اختلالات یادگیری اشتباه گرفته شود و در نتیجه روند اجتماعی شدن آن مختل گردد.

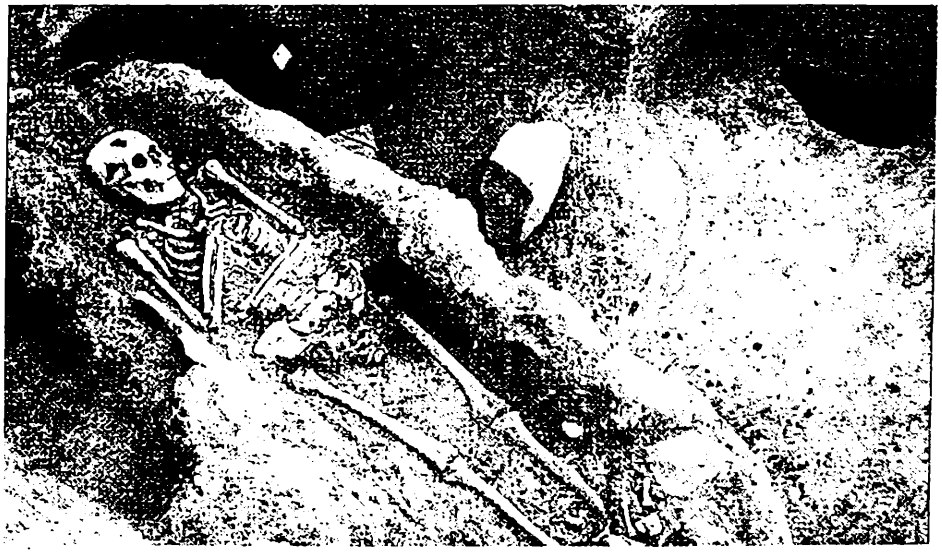
نتایج تحقیقات برای جلوگیری از مشکلات نشان می‌دهند که برای آموزش زبان دوم به کودک دوزبانه ابتدا باید او را با زبان مادری‌اش آشنا نمود و بعد از تثبیت کامل زبان اول و آشنایی با زبان مادری و شناخت کامل آن از لحاظ نوشتاری بتواند به یادگیری زبان دوم بپردازد. اگر دو زبانگی روند مثبت خود را از نظر آموزش و شیوه‌های آموزشی آن را طی نماید پدیده‌ای مثبت می‌باشد. البته با توجه کردن به این مسأله که آموزش به زبان مادری حق انسانی و قانونی هر فرد است و اختصاص دادن ۲- اسفند (۲۱ فوریه) نیز به عنوان روز جهانی زبان مادری بر اهمیت این گفته صحه می‌گذارد.

گرامی باد۲ - اسفند (۲۱ فوریه)، روز بین المللی زبان مادری

(مجله خداآفرین)

تمدن ۷ هزار ساله «کر – ارس» در

شمال آذربایجان شرقی از اعماق زمین سربرآورد.

با تلاش باستان شناسان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری آذربایجان شرقی، تمدن ۷ هزار ساله «کر – ارس» در شمال آذربایجان شرقی از اعماق زمین سر برآورد.

کاوش‌های باستان شناسی منطقه خداآفرین شهرستان کلیبر به منظور دستیابی به آثار و بقایای تمدن کهن سرزمین کر – ارس از سال ۸۵ آغاز شده و از سال جاری با کشف بخشی از آثار این تمدن، اطلاعات ارزشمندی از این کاوش‌ها به دست آمد.

محمد فاضلی رئیس پژوهشکده باستان شناسی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور در مورد این پروژه باستان‌شناسی می‌گوید : کاوش‌های پروژه خداآفرین، دستاوردهای مهمی از آثار متعلق به هزاره پنجم قبل از میلاد تا دوران پارت و اسلام در برداشته و حاکی از وجود تمدن پیشرفته شهرنشینی در این منطقه است.فاضلی با بیان اینکه قدمت شهرنشینی در تمدن «کر – ارس» به ۵ هزار و ۳۰۰ تا ۵ هزار و ۴۰۰ سال قبل از میلاد می رسد، اظهار داشت : بر اساس یافته‌های موجود، جوامع تمدن کر – ارس نخستین جوامع خانسالار تاریخی هستند که اقتدار سیاسی و اقتصادی داشته‌اند.این مقام مسئول در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور در پاسخ به.اینکه کاوش‌های این منطقه تا چه مدت ادامه می‌یابد، تاکید می‌کند : با توجه به اهمیت تحقیقات تمدن کر – ارس ، پروژه بلند مدت ۵ تا ۱۰ ساله‌ای از سوی این سازمان برای کاوش در منطقه خداو آفرین تدوین شده است.وی با بیان اینکه این تمدن کهن نیازمند شناخت پیشینه فرهنگی و تاریخی است می‌افزاید : این برنامه بلند مدت برای یافتن نتایج علمی متعلق به دوره پایان سنگی تا دوره معاصر کاوش خواهد شد.رئیس پژوهشکده باستان شناسی سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی گردشگری یادآور می‌شود :انتشار یافته‌های علمی مربوط به نتایج مطالعات باستان شناختی پروژه کاوش منطقه خدا آفرین، درک نوینی از تمدن کر– ارس برای باستان شناسان و محققان جهان به ارمغان خواهد اورد.تراب محمدی، رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری آذربایجان شرقی نیز از بین المللی شدن پروژه کاوش باستان شناسی منطقه خدا آفرین خبر داده و می‌افزاید : طبق برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته سال آینده تیم‌های مختلف از دانشگاه‌های معتبر جهان به باستان شناسان ایرانی حاضر در پروژه کاوش خدا آفرین ملحق شده و برای رسیدن به نتایج بهتر تلاش خواهند کرد.وی با اشاره به اهمیت بین‌المللی شدن این کاوش‌ها خاطرنشان می‌کند :با الحاق تیمهای باستان شناسی یاد شده، منطقه خدا آفرین از کاوش‌های باستان شناختی منطقه خدا آفرین از کاوش‌های نجات بخشی و پیشگیری فراتر می‌رود.

منبع: روزنامه ایران (باتلخیص)

نیازهای کودکان

رکسانا کافی
(کارشناس علوم تربیتی (مدیریت آموزشی)

هیچکس نمی‌داند که آیا محیط و طبع انسان سبب تفاوت در رفتار او نسبت به پسران و دختران می‌گرد و یا روش تربیت او. اما تحقیقات نشان داده‌اند که والدین میتوانند نقش بسیار مهمی را در کمک و حمایت کودکانشان در جهت یافتن روشهایی سالم و مفید برای مقابله و روبرو شدن با تعصبات مربوط به جنسیت ایفا نمایند. اولین قدم برای دستیابی به این امر آگاهی از نیازهای کودکان میباشد.

آنچه فرزند کوچکتان نیاز دارد، اعتماد به نفس است.

سعی کنید همواره کودکتان را تشویق و ترغیب نمایید تا خصوصیاتی را که شما از او انتظار دارید در خود پرورش دهد. برای مثال ممکن است به او بگویید: «من مطمئنم تو آنقدر شجاع هستی که بتوانی پله‌ها را یکی یکی بالا بروی.» بگذارید او خود را بشناسد و بداند که شما کاملا به توانائیهایش اعتماد دارید. به او اعتماد دهید که یا نشاط، سرشار از انرژی و با لیاقت است.

خودکفایی

بگذارید فرزندتان احساس نماید که فردی بالیاقت و قابل است و آنچه را که قادر است اجرا نماید. برای مثال لیوان آب میوه را در دستانش بگیرد و بنوشد. موهای خود را شانه کند و بدون کمک شما با دیگران خانه‌ای بسازد. میتوانید در مواردی او را راهنمایی کنید. یا به او یادآوری کنید برای آن که قدش به شیر آب برسد میتواند صندلی کوچکی را زیر پاهایش بگذارد.

قدرت تصمیم‌گیری

فرصت‌های گوناگونی را در انجام کاری خاص به کودکتان پیشنهاد کنید و او را ترغیب نمایید تا خود تصمیم‌گیری نماید. اگر هنوز فرزندتان نوپاست بگذارید او لیوان یا بشقابی را که میخواهد در آن غذا یا آب بخورد انتخاب کند. یا اگر کودکتان میخواهد با یکی از دوستانش بازی کند او خود از میان دوستانش یکی را انتخاب کند.

کنجکاوی

فرصتهایی را برای او مهیا کنید تا بتواند در محیط اطراف خود سیاحت و کاوش نماید. زمانی که فرزندتان هنوز نوزاد یا نوپاست منزلتان را برای او کاملا ایمن کنید بطوری که او بتواند آزادانه بدون آن که خطری تهدیدش کند در آن حرکت کند. او را به کتابخانه،پارک یا باغ وحش ببرید. همچنین بهتر است به نقاط مختلف کشور سفر کنید و او را با مکانهای جدید آشنا کنید.

مهارتهای کلامی

همواره با کودکتان حتی در دوران نوزادی صحبت کنید. صدای ملایم شما سبب میشود او احساس آرامش نماید. همچنین حرف زدن با کودکتان سبب پرورش مهارتهای کلامی او میشود. خوب است بدانید در دوران بارداری، اگر با جنین خود حرف بزنید صدایتان را میشنود. جنین در داخل شکم مادر نه تنها تمام صداهای مربوط به زندگی روزمره (صدای زنگ تلفن، سر و صدای سماور برقی، موسیقی، تلویزیون و صداهای افراد) را میشنود بلکه صدای مادرش را نیز تشخیص میدهد و هنگامی که با او صحبت می‌کند، میفهمد و با تکان دادن دست و پا به محرک پاسخ میدهد.

محبت ظاهری

آنچه پسرها بیش از دخترها نیاز دارند در آغوش گرفتنشان است. بنابراین اگر او در حال گریه کردن است در آغوش گرفتن شما او را بسیار آرام و ساکت مینماید. زمانی را به بازی کردن با او به ویژه اجرای بازیهای آرام و بی‌سروصدا اختصاص دهید. همچنان که پسر کوچکتان بزرگتر میشود به او اجازه دهید تا باز هم به آغوشتان پناه آورد.

رفع درگیریها بصورت صلح‌آمیز

پسر کوچکتان را با روشهایی سودمند در جهت رفع کشمکشها و درگیریهایش آشنا کنید ممکن است او در شرایط ناآرمی قرار گرفته باشد. ممکن است همسن و سالانش به او حمله کرده و یا او را کتک زده و در این حال او نیز مقابله به مثل کرده باشد. برایش شرح دهید که آزردن و آسیب رساندن به دیگران کاری نادرست است. بهتر است روشهای دیگری را به آموزش دهید تا بتواند عصبانیت و ناراحتی خود را از طریق آنها ابراز نماید.

بیان احساسات

فرزند خود را تشویق کنید تا احساساتش را بیان کند. حتی از او بخواهید گریه خود را بروز دهد. (در مورد پسران) اگر کودکتان این پیام را دریافت کند که احساساتی نظیر ناراحتی، اندوه و ... مجاز نمی‌باشد قطعا می‌آموزد که چنین احساتی را حتی در زمان بزرگسالی نیز در خود سرکوب کند.

دیوان اشعار ترکی عمادالدین نسیمی

سید احسان شکرخدایی

سید عمادالدین نسیمی که **سید** و **حسینی** نیز تخلص می‌کرد، در سده‌ی نهم هجری ظهور کرد و تحت تأثیر مشرب عرفانی‌یی که داشت، علیه حکومت‌های ستمگر عصر خود زبان به عصیان گشود و جان بر سر آن باخت و در شهر حلب شهید شد[1]. نسیمی به سه زبان عربی، فارسی و ترکی شعر سروده است.

آن گونه که استاد در مقدمه‌ی کتاب مذکور داشته‌اند، «اشعار عربی سید در لا به لای جُنگ‌ها، سفینه‌ها، تذکره‌ها و دو دیوان فارسی و ترکی‌اش پخش و پراکنده است و حجم قابل توجهی ندارد و اگر هم مدوّن بوده، مفقود شده است. دیوان فارسی او را مرحوم **حمید محمدزاده** با مقابله‌ی نسخ معتبر در سال ۱۳۵۱ چاپ کرد.[2] که بعدها از سوی سه تن و سه بار در تهران انتحال و تجدید چاپ شد.»

اما دیوان ترکی نسیمی بارها در تهران، تبریز، شیراز و یا خارج از ایران، در جمهوری آذربایجان و ترکیه چاپ شده است و در میان آن‌ها سه چاپ دارای اعتبار علمی است که هر سه در مقدمه‌ی ترکی کتاب «دیوان اشعار ترکی سید عمادالدین نسیمی» معرفی شده است.

در فصل اول از دیوان، زیر عنوان «سندلر، قئیدلر و گؤروشلر» تمامی منابع معتبری که از زندگی، احوال و آثار **نسیمی** خبر داده‌اند معرفی و هر کدام به اندازه‌ی وسع منبع، تشریح شده است. در موضوع احوال، افکار و آثار **نسیمی**، چند پایان‌نامه‌ی دکتری و دانشیاری نوشته شده فیلمی از زندگی سراپا مبارزه‌ی وی ساخته شده است و نمایشنامه‌ای نیز از ماجراهای حیات وی تألیف و انتشار یافته است.[3]

نام و یاد سید در بسیاری از منابع ادبی و تاریخی ذکر شده است. اولین منبع معتبر، کتاب **انباء الغُمر فی ابناء العُمر** اثر ابن حجر عسقلانی، همروزگار وی است که او را **نسیمی تبریزی** می‌نامد و آخرین منبع معتبر، کتاب **الشّهداء الفضیله** اثر مرحوم علامه امینی است که وی را **شهید فضیلت** نام می‌دهد.

نسیمی که در طریقت، مرید و پیرو **فضل الله نعیمی** (بنیانگذار حروفیه) بود، در جای جای اشعارش، خویشتن را فدایی **نعیمی** معرفی کرده است. این پاکبازی و تسلیم در اکثر اشعار او به صورت مستقیم و غیر مستقیم دیده می‌شود:

آن‌کو ز «فضل‌حق» چو **نسیمی** به حق رسید،
شمع هدایت آمد و پروانه‌ی نجات.

* * *

لبلرین جام مسیح الله ایمیش،
خلقتین تأویلی «فضل الله» ایمیش.

* * *

کعبه یوزوندور بیزه، ای «فضل حق»!
زولف و روخون قیبله و ایمانیمیز.

* * *

ای **نسیمی**! سنه چون «فضل ایلاه» اولدو مُعین،
منه عیب ائیلمه کیم، تاپونا سولطان دئمیشم.

* * *

«فضل حق»دن نسیمی یئتدی سنا،
مولکت خاتم سولئیمانی.

فضل الله نعیمی – صاحب کتاب‌های **جاودان نامه‌ی الهی**، **محبت‌نامه‌ی الهی** و **عرش‌نامه‌ی الهی** – حروف را کالبد اسراری می‌دانست که با انکشاف آن، رازهای جهان هستی، آفرینش، قرآن و قوانین دین اسلام را تبیین می‌کرد. او همانگونه که قرآن را متشکل از ۲۸ حرف زبان عربی می‌دانست در ۳۲ حرف زبان فارسی هم رموزی می‌دید که در کتاب **جاودان‌نامه‌ی الهی** این رموز را بازگو کرده است.

نعیمی در مورد **سوره‌ی فاتحه** و نماز چنین می‌گوید:

«**سوره‌ی فاتحه** عصاره‌ی قرآن است. هفت آیه دارد. هفت نام هم دارد. یکی از آن نام‌ها **سبع المثانی** است. این سوره معادلّ هفت خط چهره‌ی آدمی است. کشیدن دست‌ها به صورت، پس از قرائت فاتحه، اشاره بدان است. اگر «آمین» گفته شود، هفت آیه، هشت آیه می‌شود. اگر موی سر هم از وسط به دو نیمه تقسیم شود، هشت خط می‌شود. در سوره‌ی فاتحه هفت حرف وجود ندارد. در چهره‌ی حوّا یعنی زن هم خطوط ابیه نیست. از این رو فاتحه را **ام الکتاب** گفته‌اند. سرّ قرآن در حروف مقطّعه‌ی ابتدای بیست و نه سوره‌ی قرآن نهفته است. این حروف چهارده حرف غیر مکرر است:« الف لام ک هـ ی ع ص ط س ق ن». اگر این حروف بسط داده شوند، یعنی چنانکه تلفظ می‌شوند، نوشته شوند، هفده حرف بوجود می‌آید زیرا که در الف «ف»، در صاد

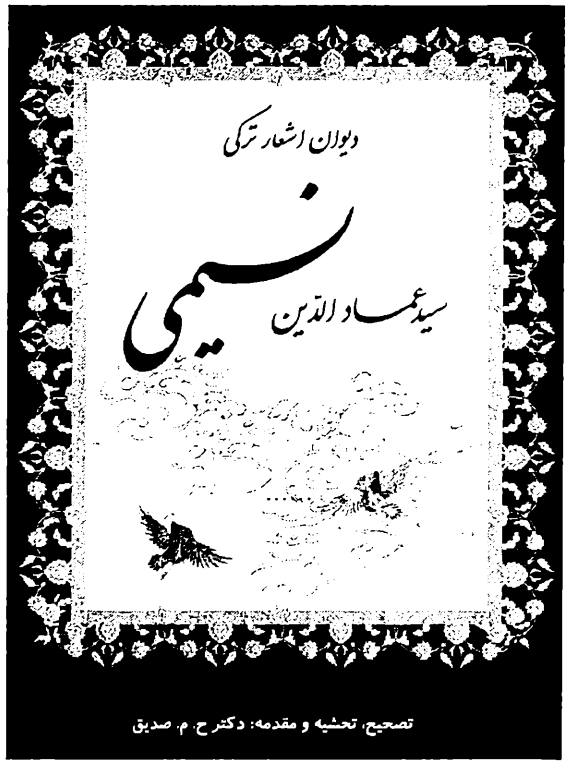
---

[1] علامه امینی. **شهداء الفضیله**، ترجمه جلال الدین فارسی، تهران، ۱۳۶۲.

[2] عماد الدین نسیمی. **دیوان فارسی**، به اهتمام حمید محمدزاده، باکو، ۱۹۷۳.

[3] ح.م. صدیق. **خلاقیت نسیمی**، (مقدمه بر نمایشنامه‌ی نسیمی، از فریدون آشوروف، ترجمه‌ی: ح. م. صدیق و شهین قوامی).

«د» و در نون «و» وجود دارد. این هفده حرف را محکمات گویند. انسانی که در سفر نباشد، روزانه هفده رکعت نمازِ واجب می‌خواند که معادل شماره‌ی این هفده حرف محکمات است. انسان مسافر یازده رکعت نماز می‌خواند. به جز این هفده حرف، بقیه‌ی حروف یازده‌تاست: ب، ت، ث، ج، خ، ذ، ز، س، ص، ظ، غ. این حروف را متشابهات گویند. نماز در سفر به شمار متشابهات است. جمع این دو هم بیست و هشت میشود. انسان غیر مسافر هر روز هفده رکعت و روز جمعه پانزده رکعت نماز می‌خواند زیرا که دو رکعتِ نماز جمعه معادل چهار رکعت نماز ظهر است، جمع این دو (هفده رکعت + پانزده رکعت) سی و دو (به تعداد حروف زبان ترکی و فارسی) می‌شود.»[۴]

سرانجام **فضل الله نعیمی** به دلیل عقاید خاصی که داشت به دست **میرانشاه** -که توسط متشرّعین و زهّاد وقت تحریک شده بود – دستگیر و از بالای قلعه به پایین پرتاب شد. این واقعه، در روحیه‌ی **نسیمی** که در آن زمان ۲۵ سال سن داشت بسیار تأثیر گذار شد و او را در تبلیغ و تبیین عقاید عرفانی و کلمات توحیدی، مصمم‌تر و بی‌پرواتر کرد:

من مولک جهان، جهان منم، من،
من حققه مکان، مکان منم، من.
من کؤون و مکان و کُن فکان ـام،
بیلگیل کی نیشان، نیشان منم، من.

من صورت معنیده حقم، من،
من حقّ عیان، عیان منم، من.

* * *

ای یوزون نور ذات یزدانی!
وی روخوندور صیفات رحمانی!

تا این که سرانجام **سید عمادالدین نسیمی** هم به امر حاکم وقت، حکومت مملوکان **چرکس** به جرم بیان سخنان به ظاهر کفرآمیز - همچون **منصور حلاج**- نماز عشق را با وضوی خون بر بلندای دار قدقامت گفت و تا لحظه‌ای که پوست از تنش برکندند به ذکر بی‌پروای خود مشغول بود:

سؤیله‌رم دائیم اناالحق زولفونه جان دوشه‌لی،
تا منی منصور تک زولفونده بر دار ائتدی اوش.

* * *

گر شهید اولدو نسیمی دلبرین عشقینده اوش،
قان باهاسی حقدیر آنین، اول دئمز، سبحان دئدی.

* * *

چون شد از دولت وصل تو **نسیمی**، منصور،
وقت آن است که سر در سر دار اندازد.

* * *

آن کس که چو منصور زند لاف **اناالحق**،
از طعنه‌ی نامحرم اسرار نترسد.

نسیمی پس از این مرگ مظلومانه، آوازه‌ای دوچندان یافت و پس از او اندیشه‌ها و عقاید صریحش در قالب اشعار لطیف و روح‌نواز ترکی و فارسی دهان به دهان منتشر شد:

دائیم اناالحق سؤیله‌رم، حقدن چو منصور اولموشام،
کیمدیر منی بردار ائده‌ن، بو شهره مشهور اولموشام.

استاد در فرازی از مقدمه‌ی خود، شهادت این عارف پاکباز را زمینه‌ساز نفرت از حکومت وقت و عامل اعتراض مسلمانان اعم از شیعه و سنی می‌دانند که موجب «محبوبیت بیش از اندازه‌ی نسیمی در میان اهل عرفان شد و همه‌ی مسالک عرفا او را به نوعی، بعدها منسوب به مسالک خود ساختند.» به طوری که افرادی همچون **شیخی، ختایی، حبیبی، اصولی، رفیعی، فضولی، خلیلی، حیرتی، حیدری، کلامی، عرشی دده، غریبی تبریزی** و **نباتی** تحت تأثیر اندیشه‌های او قرار گرفتند و در اشعار و سخنانشان از اشعار نسیمی استقبال کردند. همچنین عده‌ای «شبه نسیمی» بوجود آمدند که تخلص «نسیمی» را برای خود برگزیدند و اشعاری با نام نسیمی سرودند مانند: **نسیمی شیرازی، قول نسیمی** و **میران نسیمی**.

آن گونه که در ادامه خواهد آمد، استاد معتقدند بسیاری از شعرا، اشعار خود را به نام او مشهور و حتی آن را در دیوان نسیمی، داخل کرده‌اند. و آن گونه که به نظر می‌رسد احتمال می‌رود عده‌ای از ارادتمندان **نسیمی** برای زدودن غبار تهمت کفر و بی‌دینی از چهره‌ی تابناک او، اشعاری با مضامین دینی و مذهبی سروده و در دیوان وی مکتوب

---

[۴] عبدالباقی گولپینارلی. **فهرست متون حروفیه**، توفیق سبحانی، سازمان چاپ و انتشار وزارت ارشاد، تهران، ۱۳۷۴.

کرده باشنداستاد در مورد عقاید و اندیشه‌های نسیمی که آمیزه‌ای از عشق و نگرش‌های **حروفیه** است چنین می‌نویسند:

« **نسیمی** در دوره‌ای می‌زیست که در جهان اسلام مباحثات فراوانی در موضوع‌هایی مانند وجود مطلق، خالق کل عالم، صفات ثبوتی و ذاتی خداوند، اسماء حسنی و غیره پیش آمده بود و مسالک و طرائق گوناگون صوفیه با تأویل‌ها و تفسیرهای رنگارنگی در میان مسلمین پیدا می‌شد و هر کسی که کم و بیش شناختی از تصوف و عرفان پیدا می‌کرد، طریقی بر می‌گزید.در تکوین این طریقت‌ها، مذاهب اسلامی و بویژه تشیع، نقش اصلی را داشت. ولی در هر حال این طریقت‌ها از آئین‌ها و اساطیر پیش از اسلام نظیر شمن گرایی ترکی و مهرپرستی هندی نیز تأثیر می‌پذیرفتند. اما حروفیگری در میان همه‌ی این طرائق ممتاز بود و مستقیماً به خود قرآن توجه داشت. از این رو، **نسیمی** را نمی‌توان با شعرای عارف و صوفی مقایسه کرد. او مانند **منصور حلاج**، صمیمی و صادق است، فداکارانه و فاتحانه سخن می‌گوید. هنگام خواندن اشعارش، خواننده محو در صمیمیت و صداقت او می‌شود و متحیر و حیران می‌ماند. »

* * *

در پایان سال ۱۳۸۶ تدوین دیوان اشعار ترکی سید عمادالدین نسیمی توسط استاد به پایان رسید. ایشان تدوین و تصحیح دیوان نسیمی را از بهار سال ۱۳۸۴ آغاز کردند. اما در دواوین موجود از نسیمی، در هم آمیختگی اشعار، تکرار فراوان مضامین، تشابه اشعار و کلمات، تفاوت بار مفهومی و عقیدتی بعضی اشعار، وجود شعرهای مشکوک، ضعیف و گاه فاقد مفهوم، باعث شد تا استاد تصمیم بگیرد که انقلاب و دگرگونی بزرگی در شیوه‌ی تدوین این کتاب به ظهور برسانند. تحولی شگرف که قطعاً تمامی چاپ‌های بعدی **دیوان نسیمی** را در تمامی دنیا تحت الشّعاع قرار خواهد داد.

علیرغم این که در تعداد کثیری از اشعار، عشق بی‌پروا و اندیشه‌ی عمیق نسیمی در آئینه‌ی منسجم کلمات بار معنایی خود را منتقل می‌کنند، ولی کم نیستند اشعاری که فاقد خصوصیت‌های ذکر شده‌اند. لذا استاد نیز همچون نسیمی، از سر شهامت و با پشتوانه‌ی علمی و نگاه روشنی که در تفکیک سره از ناسره داشتند، این دیوان را به ۱۲ بخش تقسیم کردند. ایشان، خود در مقدمه‌ی کتاب چنین نگاشته‌اند:

« در مجموعه‌ی حاضر که اینجانب از اشعار ترکی این سید مبارز و نستوه ترتیب داده‌ام، با توجه به اعتقادات سید و مضامین اشعار وی، بخشبندی زیر را لحاظ کرده‌ام:

۱. شیعیه‌ها و مناقب: دارای اشعاری که در آن‌ها سید، شیعه‌ی جعفری دوازده امامی مخلص بودن خود را به اثبات رسانیده است و مشحون از نص آیات و احادیث و در مناقب چهارده معصوم - علیهم السلام- است.

۲. الیفنامه‌ها: دارای اشعاری که در هر بیت از آن‌ها یکی از حروف الفبا تفسیر و یا تبیین شده است.

۳. قصیده‌ها: در توحید و نعت و عرفان و سرشار از مضامین وحدت وجود و حروفیه که در میان آن‌ها حتّی یک بیت در مدح شاه و سلطان و غیره دیده نمی‌شود.

۴. غزل‌ها: شامل غزلیاتی عرفانی، با رمز و راز باطنی که با اشعار **عطار، مولوی و حافظ** در فارسی و **فضولی و نباتی** در ترکی برابری می‌کند و چاشنی از مضامین حروفیه دارد.

۵. ترجیع‌بندها: دارای چهار ترجیع بند زیبای عرفانی.

۶. مثنوی‌ها: دارای سه مثنوی عرفانی.

۷. مربع‌ها: دارای یک مربع در مدح **حضرت علی** (ع) و یک مربع شورانگیز عرفانی.

۸. مستزادها: دارای ۸ مستزاد که از آن میان ۳ مستزاد آخری مشکوک به نظر می‌آید و احتمالاً بعدها به نام **نسیمی** افزوده شده است.

۹. مخمس‌ها: شامل ۲ مخمس.

۱۰. تویوق‌ها: شامل ۲۸۰ تویوق مصرّع و غیر مصرّع با مضامین عرفانی.

۱۱. ملمع‌ها: دارای ۷ ملمع به زبان‌های ترکی، عربی و فارسی.

۱۲. نظیره‌ها و اشعار مشکوک: با توجه به اینکه سید در تصوف پیرو مکتب **فضل الله حروفی** صاحب **جاویدان نامه** بود، پس از شهادت جانسوزش و با توجه به محبوبیت وی، بسیاری از شعرای حروفی مسلک، اشعاری با تخلص **نسیمی** ساخته و یا بر اشعارش نظیره سروده و به نام وی معروف کرده‌اند.

گذشته از آن، پس از مرگ او چند شاعر دیگر با تخلص **نسیمی** شعر سروده‌اند. بیشتر این اشعار در اغلب نسخ خطی و چاپی و حتی در چاپ‌های معتبر دیوان ترکی سید وارد شده است. این گونه سروده‌ها را تا آنجا که توانستم تشخیص بدهم، در بخش سیزدهم کتاب با عنوان «نظیره‌ها و اشعار مشکوک» جمع کردم. نوع این گونه اشعار، گاه شکل در هم ریخته‌ی یک غزل از سید، گاه نظیره‌ای بر سروده‌ای از او و زمانی نیز در بیان بر دار کشیده شدن و ماجراهای بعد از شهادت وی و یا حاوی سخنانی در منقبت او و یا سیاه مشقی با وزن به هم ریخته و دارای مضامین سبک است.

۱۳. تضمین‌ها: دارای چند فقره تضمین و مدحیه‌های سروده شده برای سید نسیمی از سوی شاعران دیگر که توانستم به آن‌ها دست پیدا کنم.

پیش از متن دیوان، مقدمه‌ای در شرح زندگی، مبارزات و اعتقادات سید و شرح مضامین اشعار و ذکر نسخ خطی و چاپی دیوان ترکی وی و شرح ویژگی‌های تدوین حاضر و معرفی آثاری که درباره‌ی سید نوشته شده، آوردم. همچنین نقائص چاپ‌هایی را که قبل از چاپ حاضر عرضه شده، تذکر دادم و به انتهای مقدمه، منابع نسیمی‌شناسی را نیز تحت نام **قایناقلار** افزودم.»

این کتاب با آوانگاری نوین ترکی که مورد تأیید ایشان است حروف‌نگاری شده است. مشخصات نسخه‌شناسی به همراه وزن عروضی در بالای هر قطعه شعر موجود است که نشان از دقت نظر و علمی بودن کار دارد.

آشیق" حسین جاوان" ین یارادیجیلیغیندا محبت لیریکاسی

کؤچورن: بابک آرش

آشیق حسین جوانین ایندیه قدر یازدیقی اثرلر گرگین یارادیجیلیق محصولی اولوب زنگین بیر خزینه تشکیل اندیر، حسین جوانین انکشافی اوچون شفاهی خالق ادبیاتی اساس منبع اولسادا، او کلاسیک ادبیاتیین ادبی ارثینه ده بیگانه قالمامیشدیر. بئله لیک له ده هر ایکی قاناق اونون یارادیجیلیغیندا بیرمجرادا بیرلشمیشدیر. بوناگوره ده آشیقین یارادیجیلیقی دقتی جلب ائتمک ده دیر.استعدالی شاعر آشیق هیچ کسی تکرار و تقلید ائتمه میشدیر. او هر شیدن اول بوایکی منبعدن صنعت و صنعت کارلیق سیرل‌رینی اوزونه مخصوص باجاریقلا اویرنمیش و معاصرلری ایچه ریسینده آشیق پویزیاسینن قدرتلی یارادیجیسی کیمی میدانا چیخمیشدیر.

بوایکی منبع نین تاثیری نتیجه‌سی اولاراق بدیعی سوز، یوکسک فیکرو صدفلی‌ساز آشیق یارادیجیلیقیندا وحدت تشگیل ائتمک‌له، گوزل صنعت نمونه‌لری نین میدانا چیخماسی اوچون باشلیجا زمین اولوشدور.

هر بیرخالق‌ین ادبیاتیندا اولدوغو کیمی خالقیمیزین دا کلاسیک وائله جه ده شفاهی خلق ادبیاتیندا محبت موضوع سو باشلیجا یئر توتور. یالینز نظامی نسیمی، فضولی، واقف کیمی کلاسیک صنعت کارلارین پویزیاسیندا دئیل، همچنین آشیق شعرینین گوزل نمونه‌لرینی یاراتمیش قربانی، عباس توفارقانلی، آشیق علعسکرین پوئزیاسندا دا محبت انسانی دویغولارین ترنومو اوچون باشلیجا محور اولوشدور.بونون نتیجه سیندیر کی عومورو فیرتینالاردا کئچمیش آشیق حسین جوان یارادیجیلیقیندا دا محبت موضوسوکلاسیک ارثمیزده اولدوغو کیمی گئینش یئر توتور .

هر کونول ده سئوگی حسی
هر کونول ده محبت وار
عشق اوغووندا یار یولوندا
قاسیرغا وار مشقت وار
گوزلیک ائله پایدیرکی
اوندا بیر امر- خلقت وار دئیر

حسین جوان دربن معلوماتلی آشیقدیر. او فضولی کیمی عشق نغمه‌کارینی محبت آشیقی نی شعرلرینده یوسک قیمت لرندیر میشدیر. اوستاد آشیق فضولی ئین:

مند مجنوندان فضون آشیق لیق استعدادی‌وار
آشیق صادق منم مجنونین آنجاق آدی وار

فیکریندن چیخیش ائدره‌ک بویوک شاعرین «سئون اوره‌ک لردن» «صاف محتبدن» خبر وئرمه سینی عشق یولوندا متین دایانماسینی بو یولدا اونون «نه یورلودوغونو» نه ده چادیغنی» افتخار حسی ایله سویله‌یر.فضولی کیمی حیات و صنعت آشیقیندان صحبت آچان حسین جوان شعرلری نین بیرینده یازیر:

عشق باده سینی جانان الیندن
آلیب هوسله ایچمدین، فضولی!

«آشیق» سوزونون هم ده «آشیق» «عشق اهلی» معناسیند ایشله دیلمه سی بیر حقیقت دیر. دوغرودان دا ائله بیر آشیق تصویر ائمتک ممکن دئیل دیر کی او انسانی عشقین نظرکاری اولماسین. آشیق

حسین جوانین یارادیجیلیغیندان محبت لیریکاسینی تدقیق انده‌رکن کلاسیک ارثله بونون عضوی علاقه سینه خصوصی دقت وئریلمه‌لی دیر.
حسین جوانین ایلک شعرلری نین بعضی لری آذربایجان ملی حکومت مغلوب اولدوغدان سونرا ارتجا قوه‌لری طره‌فیندن یاندیریلمیش، آنجاق آشیق اوز حافظه سینده قالانلاری سونرا دان برپا اتمیش دیر.او هه‌له اوستاد موسی‌نین یانیندا شاگرد اولارکن (۱۹۲۷-۱۹۳۴) ایللک آشیق شعری نمونه‌لرینی یاراتماغا باشلامیشدیر. حسین جوان «تنبل» «گوزه‌ل» سایره بوکیمی شعرلر ینی خاطیرلرینین متن‌لرینی برپاانده بیلمیشدی. «باخماسین» «یارنئجه اولور» «قاراساچلار»"نرگیز" «مارال» «مریم» «گوزه‌ل» و سایر، شعرلر بونا میثال دیر. حسین جوانین اپلک لیریک شعرل‌ری حاقیندا آیدین تصور یارانماق اوچون یوخاریدا آدلاری چکیلن شعرلردن بیرین نظردن کئچیره‌ک:

آلاگوزله‌رین اوسته قاراقاشلارین
چاتیلیب یای کیمی آراسی نرگیز
گوزه‌ل اینسان طبیعت دن قاتیلیب
وسمه‌لی سورمه‌لی قاراسی نرگیز
اوزونه باخانین خیالی چاشیر
محبتین کمندینه دولاشیر
خومارگوزون هانی گوزه ساتاشیر
تاپیلمیر دردی نین چارا‌سی نرگیز
عشق اهلی‌س‌ن حسنینه قینا‌ما
هیچ کیم دوزمه‌ز بو غصه یه بوغمه
محبت اوخونو وورما سینه‌مه
چوخدور بو آشیقین یاراسی نزگیز

قوشمادا ایشله‌نمیش تشبه و بدیعی تعیین لر گوروندویو کیمی کلاسیک آشیق شعری و یا خود یازیلی ادبیات‌دا قوشما اسلوبوندا ایشله‌دیلن ایفاده‌لرده‌ن عبارت دیر.

آشیق حسیندن چاپ اولنموش کتابلار

۱- آزادلیق ماهنیلاری
۲- آشیقین آرزیلاری
۳- صدفلی ساز
۴- قوشمالار

آشیق حسین جوانین لیریک شعرلری اوخوجو و دینله ییجی لرین قلبین ریقته گتیره‌ن صنعت اینجی لری دیر. او محبته یونگول ایله نجه کیمی باخمامیش عکسینه:

عشق درین بیر دنیزدیر
آدا لاری مین دی یوزدی
هانی آشیق اوردا اوزدو
تاپدی عشقه چارا دلبر

دئیه :حسین جوانین لیرکا سیندا کی توت مهمز بئله بیر محبتین ترنمی یندن اثره‌لی گلیر. اثرین مضمونی آرتیق اوبیکتیو بیرحادثه نین اکتشافی دئیل اونون واسطه بی ایله عمله گله‌ن شعرله‌ردیر.

تهراندا تورکجه شبیه مراسیمی کئچیریلیر

تهران بؤلگه لرینده یاشایان بیر چوخ آذربایجانلیلارین مینلرله مذهبی هیئت لری واردیر. اونلار بوتن ائولر و حسینییه لرده دینی – ایجتماعی مراسیملر کئچیریرلر. قایدا بئله دیر کی، اؤز دوغما یوردلاریندان اوزاق دوشن سویداشلارمیز ، تهران اوستانینین بوتون بؤلگه تورپاقلارینا سپله نرک ، هر کیمسه اؤز دوغما کندلیلری و ا هم محله لریله ییغوالارقوروب ،هئییت لر یارادیرلار . اونلاردان بیری مشکین (خیاو) بؤلگه سیندن اولان" نقدی علیا " کندی نین مذهبی هئییت لری دیر ۲۰ – دن چوخ هئئییت دسته سی اولان" نقدی علیا " کندینین اهالیسی دیرکی،ا شبیه مراسیملری کئچیریرلر اونلارین داها دا هنر گؤسترن نومایشچی لرینین بیری شبیه خوانلیق اوستاسی فرزاد سمندی دیر .

فرزاد سمندی نین آتاسی دا بو ایشده ماهر اوستاددیر.

آشاغیدا **فرزادسمندی** نی ماهرانه لیکله ایفا ائتدیی زوللارین بیرینده گؤروروک ...

عاباس دایی نین حکایه لری (۳)

رضا ریاضی

" مال یئمزین مالینی یئیرلر ، گورونا ..... "

سیدلر یوخوشو ، زنوزون اصلی یوللارینداں اولاراق ، ماشینلارین تردودو ، کؤوشنین دوه یوکلری نین قاطاری ، بعضی قیشلاقلارین و ائلات کؤچ لرینین گل ـ گئد لری بو مسیردن اولاردی . سونرالار اصلی یول دییشیلیب ، ماشینلارین سایی چوخالدیقجا قدیم یولون اهمیتی ده آزالیردی .

" انقلاب سفید " باش وئره رک بالاجا کندلردن ـ شهر لردن کؤچن لرده گون به گون چوخالیب ، کیفایتسیز حاکیملرین ، گوجسوز وگئری قالمیش اقتصادی ـ اجتماعی مناسبت لرینه گوره ، بو محله لر ده ،ایندی جمعیتدن ائله بوشالیبدیرکی ، بؤیوک شهرلرده پاشایان لارین یا مختصرگلیرلرینه یا دا مثلا یئیلاقلارینا دؤنمکده دیر . قصدیمیز بو سوزدن بو دور کی " عاباس دایی نین حکایه لری " ده محلین او ایللرینه مربوط اولونورکی ، دایی دئمیش کن : کئف ائله کاسیب کئف ائله ، اوچ کیلو آلما دوزدو ـ بیر فهله نین گون موزدو .

* * *

گونون سون نفسلری خورتدان دوشدوکجه ، هانپالارین گلیش ـ گندیشی ده چوخالیب ، سیدلر یوخوشو یورقون آیاقلاری دایاندیراراق ، مچید قاباغینین مئیدانینداں اولان آغ ساققال ـ قارا ساققاللارلا کئف-احواللاشیب ، آستا ـ آستا مقصدلرینه ساری چکیلیرلر . اوینویان جوانلارین سس ـ صداسی دؤرد بیر یانی بورویه رک ، سسین چوخودا او طرفدن اوجالیر.اونلارآغا مهدی نی آرالیغا سالیب ، گولمکدن اووغونورلار .

مه شه حبیبین اوغلو قیچلارینی بیر طرفدن آسلایاراق ، ائشگینی سوره ـ سوره آتاسینین قوولوندان دئییر : تندیر دوزلدنده خبرین منه دیسین . ایشی اونا ـ بونا وئرمه ها !

ـ آغانا دئینه ، سنین دوولتیندن تندیرلرین ایکیسیده سازدی. آیری باره ده ده گوزلریم ـ زادیم اوسته ، سنی قویوب ایشی آیریسینا ـ زادا وئرمه رم .

ـ تندیرداشینین جریانی نه دیر ؟ او داشلاری نه یه ییغیرسان !؟ و س ...

قالان جوانلاردا قولاقلارینی اونا ساری تیکیب ، " تندیرداشی " نین داستانینی انشیدمگه جان آتیرلار .

آغا مهدی جیغالا توستوسونو بورنوندان انشیگه وئره ـ وئره گولومسه ییب ، دئییر : ائیبه له چتین بیر سوز ـ زاد دییل . منه دئیین گؤروم ، هر باغدا نه قدر نوبار میوه اولار ؟

ـ آز اولاردا ، هاممی بیلیر کی آز اولار .

ـ یاخچی . من ده باغ دان ـ ائوه گلنده ، او میوه لردن ـ زادان ایگیرمی ـ اوتوز ده نه خورجونا ییغیب ، نئچه ده نه ده چایلاقدان داشدان ـ زاددان گوی خدیمه یوکله ییب ، یولومو قاتیرام قاباغیما . بیری سوروشاندا کی یوکونده نه وار ، نه دئییم ؟ دئییم کی میوه واریم دیر !؟ یوخ . نخیر آغا ! اولارا دئییرم " تندیرداشی " ! عجب بارا ـ زادا قویدوم . به قول موزالان عاباس دئمیش دیر " چرته جاقدیر " . نئینییک . حسابلامیشام ، هر ایکی آداما بیرینی ده پایلاسام ، خورجونون دیبینده بیر زاد قالماز . ائله دئمیرم ها ، آخی قیریلمیش لار ـ زادلار بیر ـ ایکی نفر دییللر کی ! اونودا ، بولارا وئرسم ، تقی بالاما ـ زادا نه قالار هن ؟ من دییلم سنسن ، نه قالار !؟

مئیدانین جنوب طرفینده ایکی دوکان واردیر . بیرینین قاباغیندا ائلیار ایاق اوسته دایانیب ، آغا مهدی نین سؤزلرینی های ـ کوی آراسیندان زور ایله ائشیدیر . بیریسینین قاباغیندا دا آغا محمود ایکی الی اوزونده کنفسیز ایلشیب دیر .

ائلیار بی بی سی اوغلو محمودو (رقیبینی) کنفسیز گؤروب ، عللتینی خبر آلیر .

ـ سحر چاغی ایوب دان آیریلیب ، هرکس اوز پایینا صاحیب اولدو قورخوم بودور کی حاج صمد اوز حاقیقینا قانع اولمایا . گوردون کی آغا مهدینین سسی ـ زادی چیخمادی ، اما حاج صمد ....

ـ داهی بس دی. قالانینی دوشوندوم . قوی گئدیم ائولرینه گوروم نه خبر دیر . من دوکانی باغلاییرام . سن ده مصلحت بیلسن ، باغلا . هنده ـ ورده دالدالان گوراق دالیسی نه اولور .

ائلیارین اون بئش یاشی اولاراق ، آغا محمود دان بیر یاش کیچیک ایدی . ایکی ایل بوندان قاباق ۱۳۴۷جی ایلین پاییزیندان اوچ تومن سرمایه لری له مدرسه ده ـ کوچه لرینده آل ـ وئره (چاق ـ چوقا) باشلاییب ، ایندی هر بیرینین ، بیر دوکانی واردیر . حساب ـ کتاب بیلمه ین محمود یاواش ـ یاواش باشا دوشوب ، ائلیارا بارماق حسابی وئره رک ، بایرام دان بری بیر ـ بیرلریندن آیریلیب ، اما دوستلوقلاری (گیزلین حساب ـ کتاب لاری) خاطره لرینده دورووردو .

سیچان چئینه میش شیرنی لری نه جور ساتاردیلار ، نفتچی عباس دان بهره آدینا پول آلیب ، یاریسینی قایتاراردیلار یا قایتارمازدیلار ، چیرچیرلی قولودان میس قازانچالار آلیب ، اوچده بیرینین پولونو وئرردیلر یا وئرمزدیلر ، و ... ایشیم یوخ دور . هر شئی گورا ـ جهنمه . آنجاق سین لرینه ، تای ـ توش لارینا گوره چوخلو آرزولارینا یئتیشمیش دیلر .

جمعه گونلری مرنده گئدیب آلیش ـ وئریش لرینلدن قاباق ، سیناما فیلیم لرینی گؤرموشدولر . دویونجا دوچرخه یه مینیب ، خیاوانلاری گزمیشدیلر . کباب ـ بستنی اوزونه داها حسرت یله باخمیردیلار . هره سی بیر ساحات ، بیرده رادیوصاحیبی اولموش دولار. و ...

ائلیار اوشاق لیغیندا آتاسینین دالیسی جا باغا ـ بازارا گئدن ده ، سعی ائله ردی آیاغینی ـ آیاعینین یئرینه قویوب ،اوزوندن بویوک آدام لارین اداسینی چیخارتسین . اما بو یاشیندا داها او بویوک لوک سوسلاشاراق ، نصیحت لری قولاقلاریندا تاقیلداییردیر .

عم اوغلوسو بایرام گونو گئیماغا پالتار تاپانمایب ، کؤهنه شالواریني سانجاقلاماسی . گول صنمه دوچرخه سینی وئرمه مه سی . زنوز بویوک باشلارینی علیممد مرندی (۱) نین قاباغیندا ایییلیب ـ دوزه لماقدا گؤروب ، اوره گینده عوغده باغلاماسی . معلیم لرین حنیوا آغاج لاریلا کؤتک وورمالاری و .. و .. یادیندان چیخماییردیر .

بایرامین اول گونو عباس دایی خانیمی له گؤروشه گلیب ، آغیزلارینی شیرین انیله یندن سونرا دئمیش دیر : آل بو ایکی قیرانلیغی ، سوفته دیر، قابیلی یوخدور . بو آرواد هر ایل یومورتا رنگله یيب منیم ده اؤزومو بایرام گونونده آغ انیلییه ردی . اما ایندی دئییر " تویوق لارین اوزو قارا اولسون داها یومورتدامیرلار " . بوسوز ائلیارین اوره گینه یاتاراق ، تضادلی عمللر ، ترسه دونیانین واقعه لری ، بئینینه یول آچیب ، اونو قیدیخلایاردی . بایرام دان سونرا محمودلابیر ـ بیرلریندن آیریلیب ، بیر سئودا ایکی دوکانا ، ایکی دوکان بیر باخیش دان آچیلیب ، باغلانیردی .

آغا مهدی بو خبری انشیدهرک ، اوغلونو چاغیریب دئدی :

ـ دونه نه جه یئریشینی ـ زادینی باشارمییان آدام ، بو گون قولوندا ساحات ـ الینده رادیول ، جیبینه ده آیینا ـ داراق قویوب ، تئللرینی منه یاناکیی دارایير . اوچ تومنی بیر دوکانا دوندریب ، شئی ینن ـ زادینان تیخدیریبدی. محمودلا دانیشیب گویلونو آلمیشام . آخشام چاغی درس دن تئز گلیب ، دوکانین زادلارینان صورت گوتور . ایکی یوز تومن ده من سرمایا وئررم ، یاری ـ یاری شریک اولارسان . قدیم نن دئییب لر هئچ زاد آل ـ وئر کیمین آدامین گوزونو ـ زادینی آچا بیلمز .

آغا تقی شادلیغیندان یئرده ـ گویده دایانمایاراق ، ائنه نه ـ ائنه نه اوزون آتاسینا توتوب دئدی :

ـ خیالین ـ زادین من نن راحات اولسون . شئی لری صورت ائلییه جاغام کی هئچ ، دخیل باشیندا دا اوزوم دوراجاغام . او بئنوا حسابی ـ زادی یاخچی باشا دوشمه ییر .

ـ بره کا نناه (بارک الله) . ایندی بیلدیم دده ن اوغلو ـ زادیسان . هله لیقدا هئچ کیمه بیلدیریب ائله مه ها . ائله دئمیرم ها ... بو میلتین گؤزو ـ زادی داردیر . وسوسه لنیب اوزلرینی آرایا سوخارلار . یوگور . یئری ، یئری اوزونو چوخ بنواختا قویما . قیلاسا ـ زادا قویمازلار . اله ایشین راست گتیریب ، بد نظردن حیفظ ائله سین . هوشون باشیندا اولسون ، ایاغین آلتینا دیقت ائله ، داشا ـ زادا توخونماسین .

باشیزی آغریتمایيم ، آغا محمودلا آغا تقی نین شریک لییی بیر آیا چکمه دی . بیرآز چرچی خیرداسی ، بیر آز دا نیسیه سی اوتانجاق تقی نین سهمی اولاراق ، فرصت اولارکن نیسیه لرده آغا محمودون جیبینه توکولدو .

آغا مهدی سسینی ـ زادینی چیخارتمایيب ، زیاندان سونرا " بو دا منه قازاندی" دئمیشدیر.

اونون دالیسی جا نوبت حاج صمدین اوغلو ایوب آغایا یئتیشیب ، ایکی یوز تومن نقدی ، بیر بؤیوک جویز قاپیسی نی محمود آغایا تقدیم ائله ییب ، شریکلی دوکانین قاپیسی شادلیغینان آچیلدی .

حاج صمد ، آغا مهدی نین عکسینده های ـ کویلو اولاراق ، " سیچانلار پادشاهیندان حقیمی آلدیم " دئیردی . ائلیار اونون ایشلک لرینی تانییاراق ، یئنیشه گئده ـ گئده خاطره لری یادینا گلیردیر :

یایین جیزلاماسیندا ، آغا صمد کولشلرین کؤلگه سینده ایلشیب ، چوبان عسگر (۲) دن آلان بیر پاتیل سودو تئز ـ تئز یئماقدا ، بؤیوک اوغلو دا یاواش ـ یاواش حیوان اوتارماسیندان گلمه ده ، پاتیلین تیلیتی ده هله یارینا

یئتیشمه میشدیر . بس نئینه مک !؟ آیاغا قالخیب ، نئچه آددیم اوغلونا قالان ، دال با دال اوجادان دئییر : یئری ، یئری سوپانین بیری سوپا بوردا نوخود پایالایان یوخدور کی ، حئیوانلاری سووارما میش هارا باش آلیب گلیرسن !؟

یازیق اوغلان ! آج ـ سوسوز ، بوینو چیگنینده ، کورا پئشمان حئیوانلارا ساری ، آتاسی دا پاتیلا ساری قاییدیرلار . ائلیارا دئیردیر : بو خاطره نی نئچه سینه سئوله دیم ، اما ایینانمادیلار . سیز نئجه ، اینانیرسیز ؟

بوغدا اکردی . یونجا بیچردی . باغینین حاصیلینی اوزو دریب ، بییغیشدیرارادی . مرثیه خوانلیق ائله ییب ، دوعا یازاردی . تهران دا یئر آل ـ وئرینه ، زنوز دا مینی بوس ایشینه باخاردی . نیروی پایداری عضوو اولوب نئچه یوز تومن آیلیق آلاردی . مراسیم لرده شاها دوعا ائله ییب طول عؤمر آرزولاردی . خلاصه نئچه ایش لره باخیب هر بارماغینداندا نئچه هنرلر یاغاردی . اورتا بویلو ، ائنلی کورکلی ، یئکه قارینلی ، آیین شایین ، شصت یله سلام آلان ، سوز آلتیندا ـ شوخلوقوندان قالمایان ، و بیر آن جهدیندن ـ قازانجیندان دایانمایان آغا صمد ، بیر آز سیرتیق اولاراق بیر آز دا گوزودار.

(آردی وار)

" بی "ین آلما آتماسی

دوکتور مرتضی مجد فر

کنده ده قونان ایدیم. قوناق الدوغوم اثوین حیه طی گول ـ چیچکلی بیریئر ایدی. اورادا یاتیب، اوتوردوغوم اوتاقدان، حیه طده اولان تازا آچمیش غونچه لرین گوزه للیکلرینی گوره بیلیردیم و باهار گوللری نین عطرینی بوتون وجودوملا حیس ائدیردیم. باهار فصلی نین باشلانماسینی، حیه طده کی شئح توریاقلاردان قالخان خوش و گویده جولاناگلمیش قوشلارین جه ـ جه وورماسیندان، دویماق چتین دگیلدی. خوروزلار، نئچه ساعات گون چیخمامیشدان قاباق، گؤیچک باهار گونونون یئتیشمه سینی اعلام ائتمیشدیلر. چوخ مدت ایدی کی یوخودان آییلمیشدیم. آنجاق یئریمدن دورماغا کاهیللارشیردیم. حیه طده کی خورزولارین سسی، بیرداها دا اوجالدی. اثله بیل بود دونه منی، یئریمدن دورماماغا گوره هده له ییردیلر. یئریمدن آیاغا قالخیب، حیه طه چیخدیم. بیر آن کوکسومه دولان ساغلام هاوا، منی سون درجه شنلندیردی، هاوانین بوقدر تمیز اولماسیندان تعجب لندیم. حیه طده، ال ـ اوزومو یویان زمان، قوناق اولدوغوم اثوین دامیندان یوخاری قالخان توستونو گوردوم. توستولر بورولا سمادا یول آچیردیلار. دئمک، اثوین آروادی، چوره ک پیشیریردی. ح یه طده، باهار فصلی نین یاراتدیغی گول ـ چیچکلرله مشغول اولدوم. اثو ییه سی اوغلونون قیشقیردیغی سسی ایله، یئریمدن بودره دیم. آنجاق اللریمین آراسیندا ساخلادیغیم، باهار فصلی نین تازا بالاسی نین، بالاجا تیکانی الیمه باتدی! آخی من اونونلا دانیشماقدا ایدیم.

آغیزآلما یا تزه پیشیریلمیش چؤره ک و کند پئندیری حاضیر لامیشدیلار. چای ایسه، اودسماوارین اوستونده دم ده ایدی. ایللر ایله یئییب ـ ایچمه دیگیم، دادلی ـ دوزلو ب یرمائده لر منیم انتظار یمدا ایدی.

قئین آلتینی یئدیکدن سونرا، اثو ییسه نین همان بالاجا اوغلو، منی حیه طلرینده کی پیه یه آپاردی. پیه ده نئچه دنه یال ـ قویروقلاری کیلکه لی اولان آت باغلامیشدیلار . اوغلاندان قویون ـ قوزولارین خبرینی آلدیم. دئدی: عم اوغلو، اونلاری، قارداشیم اوتلاماق اوچون آپاریبدیر. قارداشیم هرگون اونلاری داغا آپارار. سحر گئده ر، آخشام گلر.

دئدیم : بو آتلارین بیرینه مینه بیله رم می؟ دئدی: اثله سنی، آت سئچمک اوچون بورا یاگتیرمیشم.

بیرکهر آت، قومرال گوزلری ایله منه باخیردی. اونون جیلووندان توتوب، آتلارین صفیندن انشیگه چیخار تدیم. بالاجاقوناقچیم، ئتزاونو یهرله دی. بیرآز سونرا، آت ایله کندین داشلی کوچه لر ینده چاپماغا باشلامیشدیم.

کندین کوچه باغلاری دا، اورادا قوناق اولدوغوم اثو کیمی گول ـ چیچکله بزه نمیشدیر. کوچه ـ باجالاردان و باغلارین دووارلارینداں ائشیگه توکولن غونچه لری، اثله بیل کی یئددی رنگله بویا میشدیلار. اونلارین شن قوخوسو، باغلارداکی آغاجلارین دیبینه وئریلمیش پئیین ایبی ایله بیر لشمیش و باهار رایحه سینی کنده یایمیشدی. هاوانین خوش اولدوغو، او قدر منی شوقا گتیر میشدی کی فیکرده سیغیشمایان بیر سرعتله، آتی چاپدیرماقدا ایدیم. کوچه لردن کئچن زمان، آت، قدرتلی آیاقلاری ایله، کیچیک جولالارا ییغیلمیش، دونن گئجه کی یاغیشین سویونو، هربیر یانا سووورودو.

آتی، سرعتله چاپدیردیغیم اوچون، تئز نفسدن دوشدو. او نفسدن دوشن زمان، منی کندین قیراغیندا اولان چشمه یه یئتیرمیشدی. چشمه نین سرین سویوندان ایچدیم. ب یر آز اوره گیمین آلوونو آلدی. آت، هله ده تویشومه ده ایدی. اوره گی، آز قالیردی یئرینندن چیخسین . الیمی یاشالتدیم اونون بدنینه چکدیم. گؤزلرینی قییاراق، سانکی دئییردی:

ـ "اوغول آت گؤرمه میسن، منی بئله چاپدیریرسان؟!" نه بیلیم بلکه ده اونو تومارلادیغیما گوره، مندن تشکر ائتمک ایسته ییردی. آتین احوالاتی منی ائله اوزومه دالدیرمیشدی کی چشمه نین هنده ـ وربنده اولان گؤیچک کند قیزلارینی گؤرمه میشدیم. اونلارین هامیسینین، اللرینده سو سهنگی وار ایدی. قیزلار دوزلو، ملاحتلی ایدیلر. قیافه لریندن، کنده ده اولان صفا ـ صمیمیت آیدینجا بللی ایدی.

اونـلار بیـر اللرینـده سوسـهنگینی سـاخلایاراق ، اوبیـری اللریلـه یاشماقلارینی اوزلری نین قاباغینا چکمیشدیلر. باخیشلاری چوخ غریب ایدی. او باخیشلاردان، هیچ نه آنلاماق اولموردو. بیلمیرم ندن هامیـسی دینمز ـ سویله مز، سهنگلری الده دورموشـدورلار. اوز ـ اوزومـه دئـدیم گوره سن منیم بورادان گئتمگیمی ایسته ییرلر؟! اونا گـوره، بیرداهـا دا اونلارین آی بنیزلرینه و معنالی باخیشلارینا نظر سـالدیم، سـونراآتیمی مینیب، یاواش ـ یـاواش یئریمگـه باشـلادیم. چـشمه باشـیندان آزجـا اوزاقلاشمیشدیم کی، اونلارین گولوش سسینی، هـم ده سـویون شـارپا شـاپ سـسلندیگینی انـشیتدیم. سـویون سـسی سـهنگلرین دولدورماسیندان یارانمیشدیر، آنجاق گولـوش سـلری نـین سـببینی دویا بیلمیردیم.

آتیم یورولموشدو. ائله اونا گوره ، آتی یورغا یئریدیردیم. کنـددن چـوخ اوزاقلاشمیشدیم. کندین انشیگینده اولان بیر زمی یه یئتیـشن واخـت، هله گون گؤیون اورتاسینا یئتیشمه میشدی. زمینی، قوجـا بیرکیـشی، بالاجا بیراوغلانلا بیرلیکده بئللە ییردیلر. قوجا منـی گـؤره رکـن، بئلـی یئره قویدو و الینی بئلینه دایـادی. قوجـا کیـشی گیلـه یاخینلاشـماق کیممی دئدیم: عمی قوت... یورولمایاسان! قوجا جوابیمدادئـدی : سـاغ اولاسان بالام...

آت دان آشاغی یئندیم. بالاجا اوغلانین الینده کی بئلی آلدیم و زمینی بـئش ـ آلتـی یئـردن زده لـه دیـم. دئییـردیم بـس مـن ده یئـری شـوخوملاییرام! قوجـا کیـشی، زمیـسینی باهـار فـصلی نـین ایلـک گونلرینده شوخوملاماغا باشلامیشدی. او دئییردی کی بورادا بوغدا اکه رم. زمی نین آراسیندا، سو قویوسو وار ایدی. قویودان سو چکدیم وال ـ اوزومو یودوم. قوجا و اونون یانیندا اولان اوغلانـا بیـر داهـا آللـاه قـوت وئرسین دئیه، آتین جیلووو الیمده، اورادان اوزاقلاشدیم و کنـده سـاری یولا دوشدوم.

کندین انشیگینده قومسال بیر یول وار ایـدی. بویولـون واسـطه سـیله کنددن آیری یئرلره گئتمـک اولاردی. آتـی، یـول قیراغینـدا ایـره لـی آپاریردیم. هارا گئتمگیم معلوم دگیلدی. یولون دور ـ برینـده ده باهـار فصلی نین بزه دیگی گوی چمنلری و خیـردا ـ خیـردا انـسان روحونـو اوخشایان الوان گوللری گؤرمک اولوردو. اونلارا باخدیقجا صـفالانیردیم. آت، یولون قیراغیندا اولان اوت ـ علفلری یولوب، یئییردی. بیر آز یـؤل گئدیکدن سونرا، اوزاقـدان کیچیـک بیـر بینـا، گؤزومـه دگـدی. اورایـا یاخینلاشدیقجا، بالاجا ـ بالاجا اوشـاقلاری داسـئچمک اولـوردو. اونـلار اویان ـ بویانا قاچیردیلار. بینانین قاباغینا چاتـان زمـان، اونـون مدرسـه اولدوغونو آنلادیم. اوشاقلارین معلمـی، تاختـا بیـر صـندلین اوسـتونده اوتورموشدو و دورد دا، مدرسه نین قاباغینداکی گؤی ـ گـؤیرنتی لـرین آراسیندا اویناییردیلار. بالاجا بیـر قیـز اوشـاغی چمـن لـرین آراسـیندا چیبخان تکجه ـ بیرساری گـوللردن، گـول دمتـی دوزلتمکـده ایـدی. اونلاری کیمه وئره جگینـدن خبـریم یـوخ ایـدی. معلـم، منـی گـؤرب یئریندن دوردو . دورونه قومالاشان اوشـاقلار اونـدان فاصـیله آچـدیلار. معلم، اونلارا "اوشاقلار قاچین اویناییین، ناغیل قالسین سونرایا"، دئیـه، منله گوروشدو. بیرمدت دانیشدیق. معلـم دن چوبـانلارین هانـسی داغ اتگینـه گئتمـه لرینـی خبـر آلـدیم. اودا الیلـه گوسـتردی. اونـونلا وداعلاشـدیم. آتـی مینـدیم و سـرعتله اورادان اوزاقلاشـدیم. بیرداهـا دونوب، بالاجا بینا یا باخاندا، مدرسه نین قاباغیندا هئچ کیم یوخ ایدی. معلـم گؤسـتره ن داغـین اتگینـه یوللانمیـشدیم و آت ایلـه بیرلیکـده اورایاساری قـدم گؤتـورموردوم. اورایـا چاتمامیـشدان قابـاق، گورولتولـو سـسله داغ ـ داشی سئیرائده ن و بوروق ـ بوروق یوللاردان گلن چـایین قیراغیندا دایانیب، آتیما سو وئرمیشدیم. کندین گـؤزه للیگـی، مخمـل چمنلری ، گول ـ چیچکلری ، و آغاجلارلا بورونمه سی، چایین برکتلی سویوندان ایدی.

دوزگونش گویون اورتاسیندا دایانمیشدی کی، داغین اتگینه یئتیشدیم. آت ائو یییه سی نین اوغلونو گوردو کده، اوجا سسله کیشنه دی. آندان دوشدوم، آت اوزونو اوغلانا یئتیردی و انون اوز ـ گوزونوایی له دی.

قویـونلار داغـین دوشـونده اوتلاییـردیلار و دایانمـادان اوت یئییردیلـر: سودامر اوشـاق، آناسـی نـین دوشـوندن سـود یئـدیگی کیمـی. سـحر یئدیگیم چوره گین بایاتی، همان پئندیر، بیرده نئچه فـال گیـرد کـان ایچی وارایدی. اونونلا ناهار یئمگه یولداش اولـدوم. ناهـار یئیـه ـ یئیـه اویان ـ بویاندان دانیشیردیق. دانیشیقلارین دیبی باشی یوخ ایدی. هـر باجادان سؤز آچیردیق. سـؤزلر چـوخ قـات ـ قاریـشیق ایـدی. اوغـلان دئییردی کی بـوداغین ایچـی بوشـدو، اینانمیرسـان بـاخ، گـورا سـونرا بیرنئچه دؤنه داغین اتگینده کی گؤی ـ چمنلـرین اوسـتونده آتیلیـب، دوشدو و داغ بوش طبیل کیمی سسی وئردی. من ده بیر، ایکـی دفعـه داغا یوموروق ووردوم، داغ دا اوغلان دئیه ن کیمی سسلنمگه باشلادی. سحردن دولانماقدا ایدیم. یورغون ـ آرغین اولموشدوم. یئرییـب کنـده گئتمگه ، حتی چوپان اوغلانلادانیشماغا قدر تیم یوخ ایـدی. ائلـه اونـا گؤره، داغین اتگینده دوشوب یاتدیم. نئچه ساعات یـا تمـاغیمی بیلمـه دیم. بدنیم اولو کیمی اولموشدو. آنجاق، چوپان اوغلان منـی یوخـودان اویادان زمان، گونش افقده گیزلنمگه حاضیر لانیردی.

اوغـلان، اویـان ـ بویانـا یـاییلاق قویـون ـ قـوزولاری بیریئـره ییغماغـا باشلادی. بوزمان، چوپانین ایتـی ده، محکـم سـسله، قیریـق ـ قیریـق هورمگه باشلادی . اونون قـدرتلی سـسینی انـشیده ن حیـوانلار، هـئچ بیری، صفدن اوزاق دوشمگی روا بیلمیردیلر.

چوبان اوغلان، قویون ـ قوزولاری قاباغینا قاتدی و اونـلارا "هـو ـ هـو" . دئیه، بیرلیکده کنده ساری یوللاندیق. قویون سوروسو داغـدان آشـاغی

یئتن واخت، اونلارین گؤتورودویو قدملرین سسیندن ریتملی بیر نغمه ویئری بوروین توز ـ تورپاق گؤیلره قالخمیشدی. قویونلارین بعضی سی نین بوینونا باغلانان زینقروو ایسه، اوز سسی ایله بو نغمه نی داهادا گؤزه للشه یریرید. بیز کنده یئتیشن زمان، گونش باتمیشدی. کندین میدانچاسیندا اولان قهوه خانادا، کندلیلر بیر استکان چای ایچمکله، گونده لیک یورغونلوقلارینی، جانلاریندان چیخارماق ایستهییردیلر. منی ده اوز یانلارینا چاغیردیلار. چوبان اوغلان دا، سوروسونو پیه ده یئرلشدیر مگه گئتدی.

قهوه خانادا اوتوران ک یشی لر، اذان دان سونرا کی توی دان دانیشیردیلار. منی ده تویا چاغیردیلار. مئیدانچادا اولان گؤلون سویوندا ال ـ اوزمو یودوم و یئنه ده قهوه خانانین قاباغیندا دوشه نیلن تخت لرین اوستونده اوتوردوم. اذان سسی کندین بالاجا مسجدیندن گویه قووزانمیشدی. ائله بیل نئچه نفر بیر لیکده اذان دئییردیلر. ایکینجی چاییمی ایچمه میشدیم کی، گؤردوم گلینی گتیریرلر. گلین گوللو ـ بزه نکلی آغ پالتارلارلا ـ گئنیینمیشدی. اونو، آغ بیرآت اوستونه مینیدیر میشدیلر. آتین بدنین ایسه، قیرمیزی چیت پارچالارلا اؤرتموشدولر. اونون دالیسیندا بی یی و ساغ ـ سولوندا اولان ایکی جوان اوغلانی داگورمک اولوردو. بیگ، بدنینه دار اولان قاراکوت شالوار، هم ده یاخاسیز آغ کؤینک، گئیمیشدی. گلینی بیر چوخ کند آرواد، اوشاغی، بیرده نئچه کیشی توی اثوینه آپاریردیلار. قهوه خانا قاباغیندان کئچن زمان، قهوه ده اولانلارین هامیسی تویا گئدنلرین صفینه قاریشدیلار. دسته نین قاباغیندا، بیر عاشیق، چالیب اوخوماقدا ایدی. او، مختلف ماهننی لار اوخوردو و جوربه جورهاوالار چالیردی.

توی اثوینه نئچه آددیم قالمیشدی کی، باهاناز دا، اوزتوی پاییسنی یوللادی. یاغیش بالا ـ بالا، دامللاری ایله کند ائو، انشیکلرینی یاشالدیردی. یاغیشین یاعماسی ایله، یئنه ده باهار فصلی نین طراوتی ، اوره کلری اوخشاییر، شنلندیریردی.

توی اثوینده، یئکه ـ یئکه قازانلاری اوجاق اوستونه قویموشدولار. بی ـ گلین اؤز یئرلرینده اوتورموشدولار و قوناقلار حیه طین، دام ـ دووارین دورد بیر یانینی دولدورموشدولار. آشیق یورولمادان چالیردی. هره بیر ماهنی نین اوخونماسینی طلب ائدیردی. اودا، هئچ کسین سوزونو جوابسیز قویموردو. آنجاق، آشیغین اوخودوغو ماهنی لاری هئچ بیر زمان من، باشقایئرلرده ائشیتمه میشدیم. او اوخودوغو نغمه لرین ان چوخونو بیرینجی دفعه اولاراق، ائشیدیردیم. عاشیق اوخایان ماهنی لارین، آنجاق بیری یادیمدا قالیبدیر. بیلمیرم نییه اونلارین هامیسینی یادیمدا ساخلایا بیلمه دیم.

آشیغین اوخودوغو ماهنی لاردان یادیمدا قالانی، ائله بیل باهار حاقیندا ایدی. او، اوخوردو:

اکینچی الیله، داغ اتگینده / پاییزدا اکیلن، جوان گیلانار،
باهاردا بسله نر، آغ چیچکینده / یایدا میوه وئره ر، قیرمیزی گول نار
چکیلن امکله آچیلار گوللر/ دالغالانار چولده، ساری سونبوللر
باغلاردا گویه ره ن عطیرلی گولپر
آیدینلادیب گوزو، گونولو اوخشار
پالچیق داخمالاردا، بویوین قیزلار
یابانی چیچکلر، ساری اولدوزلار
یاغیشلی پاییزلار، گونشلی یازلار
بوقارا توپاغی ائده رلر گول زار...
اونلارکی دونیادان چوخ تئزکوچرلر
خرمنلری دویوب، بوغدا بیچرلر
قاراچوره ک یئییب، شورسو ایچرلر
بیرگون کوریوخودان اولارلاربیدارا
سحر نسیمی ایله گوللنن اوتلاق،
چمن ده آچیلان سوسنی زانباق
دونیانی بزه ین امکدیر آنجاق
اولمازسا قارا قیش، گوللنمز باهارا

تویدا اولان جوان اوغلانلار، به یه بیرنئجه دنه قیرمیزی آلما گتیردیلر. آلما آتما مراسیمی نین نئجه اولدوغونو ائشیتمیشدیم، آنجاق یاخیندان گؤرمه میشدیم. بی آلمانی الینه آلان زامان، یئنه ده عاشیق اوخوماغا باشلادی:

آل الما، دؤرد اولایدی
دوشمنه درد اولایدی
بو المانین صاحیبی
سئودیگیم مرد اولایدی
الما اتدیم نارلیغا
گوونمه بو وارلیغا
گؤزه للیگ سندن گنده ر
الین دوشر دارلیغا

بی آلمانی، الینده یوخلادی، سونرا اونو گلینه ساری آتدی آلما بی ین الیندن قورتاردی و برک منیم آلنیما دگدی ... او، باشقابیر آلما گوتوردو و آتدی. آنجاق یئنه ده منه دگدی. مجلس ده اولانلارین هامیسی گولدولر. اوچونجو آلما اوزومه دگن زمان، آنامین سسی، منی اوزومه گتیردی. گؤزلریمی آچدیم، گوردوم آنام الینی اوزومه قویوب، دئییر: اوغول دورا بئواخت دیر، ایشیندن قالارسان...

پنجره دن اوتاغیما دولان توستونو کوکسومه دولدور دوم و ماشینلارین های ـ کویلو سسلرینی، اوره ک دردی ایله دینله یره ک، یئریمدن آیاغا قالخدیم. دووارداکی تقویم اوزه ره، باهار فصلی ایدی. آنجاق، آغاجلارین یارپاقلارینا، کدر توزو قونموشدور

اوجقارکندلی

اکبر صالحی

اوجقار کنده یاشایبردی. انولرینین چؤره‌یی، گؤزلری تیکیلمیش گویده بوش گورولدایان بولودلارا باغلی ایدی. آتا- آناسینین، اؤزونون گؤزلریندن یاش النسه‌ده بولودلاردان یاغیش چیلنمه‌دی. یئره سپیلمیش توخوملاری دا، قوش لار دنله‌دیلر. چؤره‌ک، منی قازانمالی‌سان دئیه، بیر قورخونج شبح کیمی اوستون آغاج گوتوروب ، اونو قاوالادی.اؤزونو تهراندا ایشه تامارزیلار سیراسیندا،نتیجه ایشچی‌لر منیدانیندا گؤردو. هله اوره‌یی تیپا- تیپ دان دوشمه میشدی، آرا- سیرا قاچماغا مجبور اولدو. ایشچی آختاران بیر ماشین ساخلایاندا، یوزلر ایشچی ایله یاریش (موساجیقه) قویدوقدا، هامی‌دان تنز قاچیب باشین، ماشینین شوشه سیندن ایچه‌ری سوخمالی ایدی.گون اورتا یاخینلامیشدی. بودا باشینی بیر ماشین شوشه‌سیندن ایچه‌ری سوخا بیلدی. ایشچی‌لر قاریشقا کیمی ماشینا داراشمیش‌دیلار. ایشه‌آپاران بئله گؤدوکده قاپی لاری ایچه‌ریدن قیفیل لایپب شوشه‌نی یوخاری چکدیکده ، آزقالدی بونون بوینو قیرلسین . ایشه آپاران ، بو قالابالیق دا بیلمه‌یبردی کیم ایله دانیشسین. آنجاق ائله بیل بونون قاراچوخاسی آیاق اوسته‌یدی. بیر ته‌ر اؤزونو ماشینین شوشه‌سیندن ایچه‌ری سوخدو.ایشه آپاران بیر نفر ایسته‌ییره‌مشورت دئیه، یوللانماغا اوز قویدو. اش صاحابی ایله بو، آز- چوخ یامان یووز انشیدویکون سونرا، داراشانلاری سیلکه‌له‌دیلر.یولدا اوزون ایش صاحابینا توتوب سوروشدو:

- نه ایش گؤره‌جه یه می؟
- انو ایشی دیر.

انششک آری سی کیمی ویزیلتی ایله یوخ ، قارا پیس- پیساکیمی تیرافیکده چوخلو سوروندوکدن سونرا، بیر اوجا تیکینتی‌نین ایچینده ماشین یاتاغینا گیردیلر.مات قالمیشدی. چوبان حسنین قویون – کنچی سیندن چوخ بورادا ماشین ساخلامیشدیلار. حسنین بؤیوک چیه‌سی ایله بورانی توتوشدوردو: داوارلارین قاباغیندا اولان آخیردان بورادا خبر یوخ ایدی. آممااورا، بورانین موشتولوغودا اولا بیلمزدی.ایش صاحابی آسانسور اوتاق چاسینین قیراغیندا‌کی دویمه‌نی باسدی، دویمه ایشیقلانیب، بیر آز سونرا قاپی آچیلدی. قاباغیندا چوبان حسنین قوزولوغو جانلاندی. آنجاق اورادا قوزولارین یئرینه، بیر بهیشت حوروسو وار ایدی. تئللری‌نین یاریسی چارقات دان انشییه چیرتلامیشدی. ببردن قاپی آچیلدی. ایش صاحابی دئدی:

- چیخ انشییه.

چیخماغی گلمه‌سه‌یدی ده، چیخمالی ایدی. انشییه چیخدی، اوزون چئویریب بیرده باخماغا، قاپینین باغلانماسی ماجال وئرمه‌دی.

بؤیوک بیر اپارتومانا گیردیلر. هله بونون فیکیری او قوزولوقدا‌یدی سمه‌کیمی دایانیب اویموشدو. ایللر بویو سئودیکی عمی‌قیزی سی‌نین مارال باخیشی، چیپیش کیمی آت بئلینه آتیلماسی، دونیا دادلی بیر اؤپوش آلیب، قاییدیب توی انده‌جه‌ییینه سؤز وئرمه‌سی قیراغا آتلیردی. ایش صاحابینین گل بورا دئیه چاغیرماسی، اویماسینا سون قویدوایره‌لی یئری دیکده ، انده دوزولموش. میز- صندل، موبل، عتیقه- عتیقه شئی‌لر، بوندا داها قریبه بیرحال یاراتمیشدی. نه انده‌جه‌ییینه قالمیشدی. سوروشدو:

- آغا نه انتمه‌لی‌یم؟

- اول شوشه لری سیله‌جک‌سن.

یول- یولاجاغی ایش صاحابیندان اویرشدیکده، بیر الده پودورلوسو، بیر الده ایسه بیرتیکه پارچا پنجره‌یه یاخینلاشدی. آللاه و اکبرا اؤزون گؤیده گؤردو. آشاغی باخدیقدا آز قالدی باغری چاتلاسین. قورد گؤرموش قوزو کیمی پنجره‌دن اورکدو. ایش صاحابی‌نین ادیری باخیشی، بونو ایشینه قاییتماغا مجبور ائله‌دی. شوشه‌لری سیله- سیله دیریم – دیریم تیتره‌ییردی. سانکی گوی بونو سومورتلابیب قیچلارین یئردن قوپاتمیشدی. بیرشوشه، بیرگوی و بیرده اؤزوندن سونرا هر زاد یادیندان چیخمیشدی.چتین لیک له شوشه‌لری شیرتوو لایپب سیلیردی. گئت- گئده قورخوسو آزالیردی. داها، گاهدان باشین پنجره‌دن اوزادیب آشاغی باخیردی. آداملاری قاریشقاجان گؤدوکده، اؤزونه باخیب گووه نیردی. آنجاق هله نئجه گؤیه گلدی‌بینی باشا دوشمه‌میشدی.شوشه‌لری سیلیب قوتاری. باشقا ایشلری‌ده بیر تهه‌ر گؤروب، بیر پول آلیب یولا دوشمه‌لی اولدو، آپارتوماندان انشییه چیخدی. نه انتمه‌لی ایدی؟ گای- گای این- یؤوره‌یه باخیردی. ببردن آسانسورون قاپی‌سی آچیلدی. موسافیرلر انشییه چیخمادان، ایچه دی باسیلدی. آسانسور بئش اون دفه آشاغی- یوخاری اولدوقدا ، مینیب دوشن‌لرین ایچینده، حورونو آختاریردی. گؤرسم نئه قاداسین الاجاغام دئیه، سؤز جورله‌ییردی. قاپی آچیلان یئرلربر- بیره اوخشامادیغی اوچون حئیران قالمیشدی. بیر- دن ایلک میندی‌یی یئری گؤروب چؤله آتیلدی.بؤیوک موووففقییت قازانمیشدی. خبیاوانا چیخدی، قاش قارالمیشدی. تنهراندا قوهوملارینداندان اؤلدوقلارینا گؤره، ایندی اونلاردان بیری سینی گؤروب قوناقلانماغینا اینانیردی.

گل – گئت کسلمیشدی. آدامالاردان قوهوملارینین آدین چکیب نم- نیشان سوروشدوقدا، لاغا قویولماقدان یورولموشدو. بتر آچالمیشدی. قارنینین قورزلتوسو، بولودلارین گورولتوسوندن باج آلیردی. هر هاراداان بیردنه چؤره‌ک تاپیب قوررولتونو. نوکسدی. اومیدی ده کسیل میشدی. خبیاوانین قیراغیندا چول- جیندایا بورون موشیاتانلاری گؤردوکده، یاتماق فیکیرینه دوشدو . هاوا چوخ سویوق دئییل‌دی. منده‌سیندن پالتارچیخاریب، نئچه قات گئنیپب بیر دیوارا دیبینده اوزاندی. عمی قیزی سی ایله حورونون چکیش- پکیش‌ینه، کوپک اوغلوایش صاحابینین قوناغیمیز اولایدین دئمه‌دی‌یینه، قوهوملار- ینین بونو گلیب تاپمادیقلارینا گومولوب یوخلادی.بولودلار گؤیو آلمیشدی، گؤیؤن گورولتوسو بونو یوخودان آییدا بیلمزدی. آنجاق بیردن شیدیرغی یاغیش بونون خورولتو- سوخویاریم چیق قویدو. گوزون آچیب، یاغیشی گؤردوکده اول سئویندی، سؤنرا اؤز حالین باشا دوشوب ، بولودلاری یامانا باغلاری:

- یاغان یئره یاغمیر سینیز، گلیب منی بورادا تاپیب بئتریمه هولاقوشورسونوزه ایتیلین.دئییه- دئییه اؤزونو بیر یاغیش توتماز یئره سالدی. اوتاندیغیندان یاغیشین اوزونه باخا بیلمیردی. یاغیشا دئدی:

- سن آللاه منی باغیشلا، بیردن آغزیما گلدی. آخی نه انديم، سن کندیمیزه گلمه‌دین، چؤره‌ک چوماق گؤتوروب، منی تاپدایا- تاپدایا بوراجان قاوالادی. سانیک یاغیش دان انشیتدی:

- قورخما کندینیزده یاغمیشام، قوشلاردا توخوملاری یئرلرینه قایتاریب‌لار.بودا ساغ اول دئیه، ساباه کنده قاییتمالی یام دئییب، قوزولوقداکی حورونو بوراخیب، عمی قیزیسینین شیرین رؤیاسینا باتیب یاتدی.

سانری

منوچهر فضلی خلف «آزرائللی»

اون یئددی- اون سکیز یاشیمدا، دوزو، جاوانلیغین ان خام و بیشمه‌میش سوره‌سینده، آتا مینرکن اؤزومو قوچاق‌نبی‌کیمی، کوراوغلوکیمی ساناردیم!.. باغچا دووارینین بو اوزوندن او اوزوایله! پیچیلداشدیغیمدا، ساناردیم رواملو امیر ار آسلانام!. یورغانین آلتیندا، یوخو گئج توتدوقدا «بروس‌لی» کیمی کاراتا اویناییار، دوشمانلاری شیل- کوت اندردیم!. تراکتورومو مینديکده، بؤیوک قارداشیمین جیبیندن آچارلاری چالیب، بئش دقیقه قورازا ماشینی اگری- اوگرو یول آپاردیقدا، اؤزومو بیر قهرمان ساناردیم...!. آنجاق باشماقلاریم‌لا، کورکوم‌له، پاپاغیملا باسقولا چیخسایدم اللی اوچ کیلو اولمازدیم!، گل گؤر کی سانری‌لاریمدا ان آدلیم پهلوانلارین آرخاسینی یئره یئتیررديم!!!.. بیرگون، آتام، منی، اؤزل بیر کاغازی «بوران- قار» کؤیونه، علیمحمد فرزانه «آلی ممد کیشی»یه چاتدیریب، یانیتینی آلیب قاییتماق اوچون یوللامیشدی.

.....هرکره گئده‌جه‌یم دئدییمده آلی‌ممدعمی‌نین گؤزلرینی آغارتماسی، بویاندان اوغلو حسن‌له سؤز- صوحبتیمیزین قیزیشماسی، اویاندان، لئیلا خانیمین، ایکی ایلدن سونرا اؤز بالام گلیب، دئیه‌رک خوروزون بوینونو اوزدوروب، تئز اوتوب، قازانچانی اوجاغا آسدیرماسی گؤستریردی گئجه‌نی قالمالییام!. شام یئمه‌ییني، توت- جویزی و ..... یئدیکدن، چای- مای ایچدیکدن سونرا دئدیم: عمی ایجازه وئرسه‌نیز من گئدیم؟.

آلی‌ممد کیشی، اؤزل باخیشییلا، اؤزل دئییمی‌ایله، دئدی: ... منوش ... اوتور یئرینده!.لئیلا خانیما باخدیم، اودا، دئدی: اؤز بالام ... آخی ایندی گئتمه‌لی واخت‌دی؟ ... گئجه‌نین بو چاغیندا ... جاناوار سنی پارچالار. بولاغین اوتاییینا کئچسن گؤررسن آیی، جاناوار سوروایله دوزولوب! لئیلا خانیمین سؤزلرینه گولمک ایسته‌دیم، «جاناوار سنی پارچالار»!. بلکه باشقاسی اولسایدی قاه- قاه گولوب، دئیردیم: جاناوارلار دوعا انتسین‌لر کی من اونلاری توتوب یئمه‌ییم. نه‌ایسه لئیلا خانیما گولمک اولماز، او گرچکدن خانیم‌دیر. بیرده‌کی، منی چوخ سئور جوجوقلوغومدان منی «اؤز بالام» دئیه‌رک سس‌له‌یردی.

آنجاق نئچه کره من، ایجازه وئرین گئدیم، اونلار، اولماز دئدیکدن سونرا آلی‌ممد کیشی دئدی: من سانیردیم بو آدام اولوب!، سن دئمه، فقط بویو اوچ سانتیم اوزانیب!.

سونوندا دا تاری‌قولویا دئدی: بونو، کؤیون ایت‌لرینندن، بولاقدان- چای‌دان کئچیرین، بیر آز دا دایانین اوزاقلاشسین سونرا قایيدين.کؤی دن آرالانیب، باغلارین آراسینداکی یولدا یورودویومده، آرخادان تاری قولونون سسی گلدی: عمی اوغلو بوردایيق ها ...، گئت، سن گدیيی آشانا قدر بوردایيق!.

داها تک باشیما قالدیغیم بللی اولدوا، من کی جاناوارلاری یئیه‌جک ایدیم!، بیرینجی کره چپرلرین دالیسیندان چیققیلتی گلدیکده دیکسیندیم، قورخو باشلاندی. قیسا بیر سوره کئچمه‌دن، قیچلاریمین آراسیندان بیر حئیوان سیچرادی، آزقالا اوره‌یيم دایانمیشدی!. دووشان کوللارین اوستوندن باغین ایچینه آتیلدی.....، سؤزه باخمادیغیما، یولا چیخدیغیما پئشمان ایدیم. نه‌ایسه ایش- ایشدن کئچمیشدی. نئچه آددیم گئتمیشدیم، کوللارین آراسیندان بیر حئیوان دا چیخدی، سوموکلریم گیزیلده‌دی! نه یاخشی، منه ساری گلمه‌دی باشقا یؤنه گئتدی. آرخاسینجا باخدیغیمدا، قویروغوندان تولکویه بنزتدیم. چوخ قورخموشدوم ... اوره‌یيمین سسینی ائشیدیردیم، سانکی اوره‌یيم قولاغیمین ایچینده دؤیونوردو..... اؤزوم- اؤزومه دئییردیم: باغلار قورتارسا، آغاجلارین آراسیندان چیخسام یاخشی اولار هئچ اولماسا یان- یؤوره‌مه‌ی گؤره‌رم. یول یوخوشا دوشدوکده، بللی اولوردو، باغلار قورتاریر. دایانیب، باشیمی قالدیریب گؤزومو قییيب باخدیغیمدا گؤردوم آغاجلار آزالیر. آرتیق، کؤیوموزه آشاجاغیم گدیک ده گؤرونوردو، نه‌ایسه، گدییین باشیندا بیر هیوولا!! نه هیوولا.....، باشینی قاوزادیقدا، بولودلاری دلیر، گؤیون اوزونه گئدیر. ائنی ده کی، گؤزگؤره‌سی یئرلری بورویوردو! بیلمیرم نه قدر، قورویوب قالمیشدیم، بلکه اوچ ثانیه، بلکه اوچ دقیقه، بلکه اوچ ساعات هئچ نه دویموردوم. سانکی بئینیم، اوره‌یيم، سیناجاغیم، ال- آیاغیم، دامارلاریمدا کی قان دا دونموشدو. نه‌ایسه گؤزله‌ریم اونا تیکیلمیش‌کیمی ایدی، یئر کوره‌سیندن ده بؤیوک او، نسنه هردن چؤکور، هردن قالخیر. چؤکدوکده، گؤردویوم داغلارین هامیسیندان یوکسک، قالخدیقدا باشی، اوزایلارا گئدیردی!... آزجیق اؤزومو تاپیب، ال- آیاغیمی ترپه‌ده بیلدییمده، ایسته‌دیم قاییدام کؤیه ساری قاچام، سانکی بیری، منه سوروشدو: هارا قاچاسان.....!؟ او هر نه‌دی، بارماغینی اوزاتسایدی سنی یوخ انتمیشدی! ایسته‌سه ایکی ثانیه‌ده کؤیو، بوتون اؤلکه‌نی ده خارابا قویار. هله دایان گؤر...!!..... بیرآن منه بئله گلدی کی، او، یئل اسنده چؤکور، یئل اسمه‌ینده پؤکورا ..... او.....، بیر چیچک‌ایدی!!!، باغین دووارینداں یولا سالالانمیش بیر بوداقدا و بیر اینجه دال‌دا، لاپ دا گؤزومون قاباغیندا، بیر آددیم آتسایدیم اوز- گؤزومه دگه‌جکمیش کیمی!، گؤزومون اونونده، گدییین باشیندا‌کی اوفوق‌ایله بیر خط‌ده قرار تاپمیشدی. یازیقلار اولسون!، خولیالاریم گؤزل بیر چیچه‌یی قورخودوجو و دهشتلی، بیر هیوولایا چئویرمیشدی!.

اوشاقلارین گؤروشو

ماکسیم گورکی

گئنویادا،ترمینالین قاباغینداکی کیچیک مئیداندا سیخ بیر ازدیخام توپلانمیشدی- بونلارین چوخو فهله لردیرلر، لاکین گئیم لی- گئچیم لی کوک آدام لاردا آزدئییلدی. ازدیحاما بلدیه اداره‌سی نین عضولری باشچیلیق اندیرلر، اونلارین باشلاری اوزه‌رینده آغیر، ایپک له ماهیر بیر صورته ایشلنمیش شه‌هر بایراغی یئلله نیر، اونونلا یاناشی ایسه فهله تشکیلات لارینین الوان بایراق لاری دالغالانیر. قوتازلارین، ساچاق لارین و قایتانلارین زری پارلایییر، ایپک خیشیلداییر، طنطنه‌لی بیر احوال روحییه ده اولان ازدیحام یاواشجادان اوخویان بیر خور کیمی گورلاییر.

ازدحامین باشی اوستونده، اوجا بیر پئیدئستالین اوزه رینده کولومبون- اینانديغی اوچون چوخلو عذاب چکمیش و اینانديغی اوچون ده غالیب گلمیش خیال پرورین- هئیکلی دورموشدو. او، ایندی ده آشاغییا انسانلارا باخیر و سانکی مرمر دوداقلای ایله دئیر:

- یالنیز اینانانلار قالیب گلیرلر.

چالغیلچیلار، میس شئیپورلاری اونون آیاق لاری اؤنونده، پئیدئستالین دوزولموشدولر، میس، گونشین شعالاری آلتیندا دا قیزیل کیمی پارلایییر. ترمینال محتشم مرمر بیناسی یاریم دائره شکلینده ایدی. سانکی بینا اوز قانادلارینی آچاراق آدام لاری قوجاقلاماق ایسته‌ییر. لیماندان پاراخودلارین آغیر نفسی سویون ایچرسینده هرله‌نن وینتین بوغوق سسی، زنجیرلرین جینگیلتی سی، فیت سسلری و چیغییرتی ائشیدیلیر مئیداندا ساکیت لیک و بورکودور، قیزغین گونش هر شئی قیزدیرمیشدیر. ائولرین بالکونلاریندا و پنجره لرینده اللرینده چیچک توتموش قادینلار بایرام پالتارلاری گئیمیش، چیچیی آندیران اوشاق لار دایانمیشلار.

لوکوموتیو ایستانسیایا یاخینلاشاراق فیت وئریر- ازدیحام حرکته گلیر، بیر نئچه ازیک شلیاپا، قارا قوشلار کیمی آدام لارین باشلاری اوزه‌رینده هاوایا اوجالیر چالغیچیلار شیئپورلاری گؤتورورلر، بیر نئچه جیددی، آهیل آدام اؤزونو دوزلدیب ایره‌لی یئرییئر اوزونو ازدیحاما چئویریر و اللرینی ساغا- سولا یئللییه‌ره ک نه ایسه دئییر. ایزدیحام آغیر- آغیر و تلمسه‌دن آرالاناراق کوچه‌یه طرف گئنیش یول آچیر.

- کیمی قارشیلاییرلار؟

- پارمادان گلن اوشاق لاری

اورادا پارمادا تعطیل دیر... صاحیب کارلار گذشته گئتمیرلر. فهله‌لرین وضعیتی چتینلشمیشدیر، اونلار آجیلقدان خسته لنمه یه باشلامیش اوشاق لارین گئنیایا، یورداشلاری نین یانینا گوندرمیشدیلر. ترمینال سوتونلاری آرخاسیئندان بالاجا آدام لارین نیظاملی دسته سی گلیر اونلار یاریم چیلپاق دیلار و جیئدیر پالتارا بیر نؤو غریبه قیللی حیوانلارا اوخشایارلار. بیر- بیرنین الیندن توتاراق، بئش، بئش گئدیرلر. بوخیردا اوشاق لارین اوست باشلاری تامام توز ایچینده‌دیرا گورونور، یورغوندورلار. اوزلری جیددی دیر گوزلری ایسه اویناق و آیدین بیر طرزده ایشیلدایییر. چالغیچیلار اونلاری گاریبالدی هیمنی ایله قارشیلارکن، بو آریق، سیوری، آج اوزلره ممنون تبسومون فرحلی دالغاسی گورونور.

ازدیحام، گله جه یین آداملارینی قولاق باتیریجی چیغیرتی ایله سالام لاییر، بایراق لار اونلارین قارشیسیندا آشاغی ائندیریلیر، میس شئیپورلار اوشاق لارین سس لرینی باتیراراق و گوزلرینی قاماشدیراراق گورلاییر- اونلار بوجور قبول دان بیر قدرحئیره‌ته دوشورلر. بیر ثانیه لیبه گئری چکیلیر و بیردن در حال اؤزلرینی دوزه لدیر، دیکه لیر، هامیسی بیر آدام کیمی سیخلاشیر و بیر کوکدن قوپان یوزلرجه سس:

- یاشاسین ایتالییا- دئیه چیغیریر.

ازدیحام اونلارا طرف آخیشاراق:

- یاشاسین گنج پارام!- دئیه گورلاییر.

اوشاق لار بؤز بیر پازکیمی ازدیحامین ایچری سینه سوخولاراق: ائوویوا گاریبالدی- دئیه چیغیریر و ازدیحامین ایچریسینده گؤرونمز اولورلار.

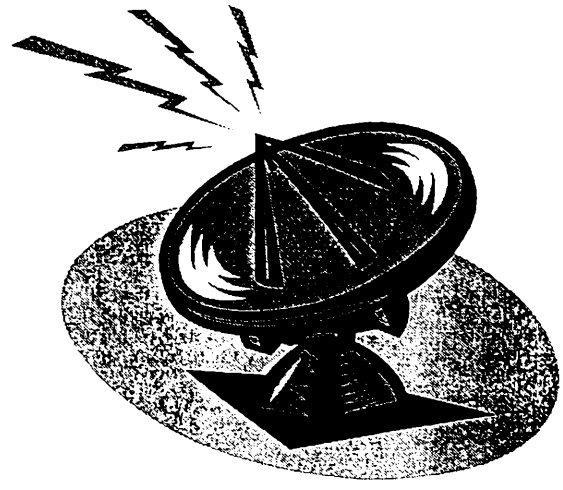
هوتئل لرین پنجره لرینده‌ن ائولرین دام لاریندا یئللله نن یایلیق لار آغ قوشلاری آندیریر، اورادان آدام لارین باشینا چیچکلر و شن چیغیرتیلار یاغیش کیمی یاغیر.

هر شئی بایرام سایاغی دیر، هر شئی جانلانمیشدیر، بوز مرمر ده نه ایسه پارلاق لکه لرله بزنمیشدیر.
بایراق‌لار دالغالانیر، شلیاپالار و چیچک‌لر هاوادا اوچوشور، یاشلی آدام لارین باشی اوزه‌رینده کیچیک اوشاق باشلاری دیکه‌لیر، اوشاقالارین بالاجا، قاراجا اللری هاوادا اوینایاراق چیچک‌لری قاپیر، ازدیحامی آلقیشلاییر، آراسی کسیلمه‌ین عظمت لی باغیرتی هاوادا گورلاییر:
- ویوایل سویالیسمو
- ائووی وا ایتالیا
دئمک اولارکی اوشاق لارین هامیسینی بویوکلر قوجاق لارینا آلمیش لار: اونلار یاشلی آدام لارین چیپینلرینده اوتورموشلار، سرت بیغلی آدام لارین اتللی سینه لرینه سیغینمیشلار:
سس- کوی، گولوشمه و باغیرتی ایچریسینده موسیقی نین سسی زورلا ائشیدیلیر.
قادین لار گلن اوشاق لاردان یئرده قالانلارینی آختارا- آختارا ازدیحامین ایچری سینه سوخورلار و بیر- بیرینی سسله یه‌ره‌ک اوجادان دئییرلر:
- آننیتا، سیز آیلیسینی می آپاریرسینیز؟
- بلی سیزده‌می؟
- بیریسینی ده چولاق مارقاریتایا...
- هر طرف ده شن و جانلانما، گولر- اوزلر، یاشارمیش مهربیان گؤزلر گؤرونور، تعطیل چی لرین، اوشاق لاری آرتیق بعضی یئرده چؤره‌ک گوه‌له ییرلر.
دیش لری آراسیندا قارا سیغار توتموش،بورنو قوش دیمدیینه اوخشایان بیر قوجا:
- بیزیم زمانه میزده بئله شئیلر جاماعاتین آغلینا گلمزدی- دئییر.
- بو ساده بیر ایشدیر...
- بلی! ساده و عاغیللی ایشدیر.
قوجا سیغارینی آغزیندان گوتوردو، اوجونا باخدی و بیر آه چکه رک، کولونو چیرپدی. سونرا پارمالی ایکی اوشاغی- گورونورکی، قارداش ایدیلر- اوزیانیندا گؤردوکده دهشتلی بیر طور آلدی، قاباردی- اوشاق‌لار قوجایا جیددی بیر نظرله باخیردیلار- شاپقاسینی گوزونون اوستونه باسدی، قول لارینی آچدی، بیر- بیرینه قیسیلمیش اوشاق لار قاشلارینی چاتاراق گئری چکدیلر. قوجا بیردن چؤمه لدی و خوروز کیمی اوجادان بانلادی. اوشاق‌لار یالین آیاق لارینی دؤشه مه‌نین داشلارینا دؤیه‌ره‌ک قهقهه چکیب گولدولر، قوجا ایسه آیاغا قالخدی،شاپقاسینی دوزلتدی و لازیم اولان بوتون ایشی گورموش اولدوغونو قطع انده‌ره‌ک، ایری قیچلاری اوزه‌رینده ییرغالانا- ییرغالانا چیخیب گئتدی.

سوموکلری چیخمیش چنه سینده بیر نئچه چال- جود توک اولان، اوزدن کوپه‌گیر قاریبا اوخشایان دونقار و آغ بیرچک بیر قادین کولومبون هئیکلی نین آیاق طرفینده دوروب آغلاییر و قیزارمیش گؤزلری نین یاشینی، رنگی سولموش شالی نین اوجو ایله سیلیردی. قارایانیز و عئیبه‌جر اولان بو قادینین تنهالیغی بو هیجانلی ازدیحام ایچریسینده چوخ غریب گورونوردو. قارا ساچلی گئنویالی بیر قادین تاختا باشماق گئیمیش وباشیندا چیینلریدکی دوشن بوزه بیر شاپقاسینی قویموش، یئددی یاشلی آدامین الیندن توتوب اوینایا- اوینایا آپاریردی. بو بالاجا آدام شاپقاسینی پی سرینه سالماق اوچون باشی‌نی سیلکله‌ییر، شاپقا ایسه یئنه‌ده اونون اوزونه دوشور، قادین شاپقاسینی اوشاغین بالاجا باشیندان گوتورور واونو قالدیریب هاوادا اویناداراق نه ایسه اوخویور و گولور. اوشاق باشینی دالا ایه‌ره ک اونا باخیب گولومسه‌ییر. شاپقاسینی قاپماق اوچون تولانیب،سونرا هر ایکیسی گؤزده ن ایتیر.
مئشین اؤنلوک تاخمیش چیلپاق اوزون قولو، اوجا بویلوبیر کیشی آلتی یاشلی، سچیچان کیمی بوز بیر قیزی چینینه میندیریب و اود کیمی ساری- قیرمیزی بیراوغلانین الیندن توتوب اونون لا یاناشی گئدن قادینا دئییز:
- باشادوشورسن‌می، اگر بونا آلیشاق... بیزی مغلوب ائتمک چتین اولار، ائله دئییلمی؟
او بو سوزلری دئییب، گور و اوجا سسله طنطنه‌لی بیرطرزده گولور و چیینینده‌کی بالاجا یوکو ماوی هاوایا آتاراق چیغیریر:
- انوویوا پارما- آ؟
آدام‌لار، بعضی‌لری اوشاق لارین اللریندن توتازاق، بعضی‌لری ده قوجاقلارینا آلاراق گئدیرلر. مئیدانیدا ازیلمیش چیچکلر - شکلات کاغیذلاری، فاکینولارین شن دسته‌سی قالیر، اونلارین اوزه‌رینده ده یئنی کشف ائتمیش آدامین نجیب هیکلی یوکسه لیر.کوچه‌لرده‌ن ایسه یئنی حیاتا دوغروگئده ن آداملارین سس‌لری،بویوک شئیپولاردان چیخیرمیش کیمی، گوزه‌ل بیر آهنگ له اطرافا یاییلیر.

محمدرضا وظیفه شاگرد اول کلاس اوّل ابتدایی
مدرسه طباطبایی ۲ شهرک امیریّه ، با معدل ۲۰

یازیچیلار ، شاعیرلر ، محقق لر نه ائدیرلر

باشلانیش

بو نؤمره دن ، " خدافرین" درگی سینده یازیچیلار ، شاعیرلر ، محقق لر و صنعت کارلار یمیز ین سوراغینا گئده جه ییک و اونلارلا قیسا دانیشاراق ، الده.اولدوقلاری ایشلرینن سووال انده جه ییک. بو تئلفون دانیشیقلارینا گلن گونلرده اؤلکه میزده بوراخیلان کیتابلار ، نشر حالیندا اولان تدقیقلر و اجرا اینتظاریندا اولان تئاترلار و سرگیلر حاقیندا سیزلره معلومات وئریله جکدیر. هله لیک بیرینجی دؤنه اولاراق آشاغیدا گلن خبرلری باشلانیش کیمی بیزدن قبول ائدین.

یئنه قودرتلی ، یئنه ده ایشلک

یوردوموزون قودرتلی یازیچیسی وتدقیق ایشلرینه مشغول اولان اوغلو ، دوکتور حسین محمد زاده صدیق ، همیشه کی کیمی قدرتله ایشلمکده دیر. او بیزیم مخبیریمیزه بئله دئییر: "بو گونلر باشیم شولوغدور، و گلن کونلرده بئش کیتابیم چاپدان اولاجاقدیر.تبریزده کی اختر اینتیشاراتی ایکی کیتابیمی چاپ ائدیر.بیری امیر علیشیر نوایی نین " محاکمه اللغتین" کیتابی دیر . بو کیتابی من ترجمه و تصحیح ائتمیشم ،هم ده مقدیمه و شرح یازمیشام . بو ناشیر واقیفین دیوانینی دا چاپ ائده جکدیر. بونلاردان علاوه زنجان داکی پینار اینتیشاراتی میرزا طبیب آشتیانینین " قواعد زبان ترکی " آدلی کیتابینی چاپ ائتمکده دیر. بو کیتاب محمد شاه قاجار دؤرونده یازیلمیش و چوخ دگر لی بیر کیتاب دیر. هم ده تبریزده یاران کیتاب انوی " قاعده زبان ترکی " آدلی کیتابینی چاپ ائده جکدیر. بو کیتاب عباس میرزا دؤورونه عاید دیرو اونو عبدالعلی خلخالی یازمیشدیر. من بو کیتابی تصحیحو ثبوت ائتمیش وچاپا حاضیرلامیشام .بو ایکی کیتاب دیلیمیزین تاریخی جهتیندن اؤنملی بیر ایش دیر بو دؤرد کیتابدان باشقا اردبیلده شیخ صفی انتشاراتی ، صفویه دؤوره سینه مربوط اولان ضفر اردبیلی آدلی بیر قدرتلی شاعیرین دیوانینی چاپ ائتمکده دیر. بو شاعیر شاه عاباس دؤورونده یاشامیشدیر. بو بئش کیتاب ، هامیسی جواز آلمیش و یاخین گلجکده چاپ اولوناجاقلار.

ساهیر یونان دیلینجه

*رسول یونان ، حبیب ساهرین سئچیلمیش اثرلرینی چاپ ائتدیرمکده دیر. رسول یونان ین دئدیگینه گؤره ، بو کیتابی تهراندا نشر افکار چاپ اندهجکدیر. یونان ، هم ده تورکیه شعرینندن نمونه لر ، فارسجا ترجمه ائتمیشدیر . کی، بو گونلر تهراندا بوراخیلاجاقدیر.

تبریز تهراندا

- خانه فرهنگ وهنر گویا ، نفیس کیتابلار سیرا سیندا ن " تبریز " کیتابینی بوراخاجاقدیر. آقای میر باقری بو اینتیشاراتی نین مودیری ، بیزیم مخبیریمیزله تئلفونلا دانیشیق آپاراراق بئله دئمیشدیر: " تبریز کیتابینی یاخین گلجکده چوخ نفیس شکیلده بوراخاجاغیق . بو کیتابین عکسلرینی، قودرتلی آذربایجانلی عککاس خانعلی صیامی حاضیرلامیش و یازی لاری ایله شرح لرینی زنگانلی شاعیر پونه ندائی و تبریزلی یازیچی مرتضی مجدفر یازاجاقلار. کیتاب اوچ دیللی (فارسجا ، تورکجه ، اینگیلیزجه)اولاجاقدیر و سونرا بیر باشقا چاپ توسطیله آلمانجا و فنرانسیز جادا بوراخیلاجاقدیر."
- **ائلدارین سؤزو**
- بولود قره چورلو سهندین تورکجه اثرلری تبریز ده اختر کیتاب انوی توسطیله یاخین گلجکده بوراخیلاجاقدیر. بو کیتابی ائلدار محمدزاده صدیق حاضیرلامیشدیر.ائلدار صدیق تهراندا چیخان اختر هفته لیگی ، هم ده همشهری گونده لیکی نین تورکجه صحیفه لری نین یازیچی سی ایدی.

*آذر ائللی ، حیکایه یازیر

بو گونه دک یالنیز تورکجه یازدیغی شعرلری ایله ادبی محفیللریمیزده چیخیش ائدن آزر ائللی ، حیکایه لرینی چاپ ائتمک قصدینده دیر. اونون کیچیک حیکایه لر مجموعه سی ، یاخین گلجکده چاپ اولوناجاقدیر.

- "عمران صلاحی " ، بو دؤنه تورکجه عمران صلاحی نین بوتون تورکجه شعرلرینی ائحتیوا ائدن دیوان ، تهراندا دکتر مرتضی مجدفر و عمرانین اوغلو *یاشار* صلاحی نین توسطیله حاضیرلانمیش و یاخین گونلرده " پوینده " اینتیشاراتی اونو چاپ ائده جکدیر. بو کیتابا عمران صلاحی نین چاپ اولموش و چاپ اولمامیش اثرلری داخیل اولونموشدور. عمران صلاحی ،۱۳۸۵ مهر آیی نین ۱۱- ینده دونیاسینی دگیشمیشدیر

تورک اوغلو ۷۰ یاشیندا.

تورک اوغلو مخلصلی برجعلی قریشی ۱۳۱۷ گونش ایلینده ،گوللو چیچکلی آذربایجانیمیزین چاراویماق بؤلگه سینین اورتا- کؤبگییینده یئرلشن " شور قارا کند ده " دونیامیزا قدم قویموش ، اوشاقلیق و یئنی یئتمه لیک ایللرینی دوغما یوردوندا یاشامیش و ۱۶- ۱۷ یاشیندا قولدور پهلوی لر دؤورو بیر پارچا خارابا کنده چئوریلن آذربایجانیمیزین ائحتیاج اوزره میلیون — میلیون اوغلو- قیزی کیمی آنا یوردوندان اوزاق دوشموش وتهراندا یئرلنمیشدیر. او شعر- صنعت وورغونو اولدوقدا ، گنج یاشلاریندا ن بری داها آرتیق شرله ماراقلانمیشدیر. تورک اوغلو ۴۰- جی و ۵۰- جی ایللر عرفه سینده آذربایجانیمیزین شعر- صنعت محتشم لرینین ایشتیراکیله تهراندا یارانان دوستلار گؤروشو آدلانان ادبی درنگین فعال ایشترکچیلاریندان اولموشدور. او سادهجه شعرلریله برابرسیزلیکلرین وآذربایجان خالقینا اولان ستم لرین علیهینه شعر سیلاحیله یوروش ائتمیشدیر .اونون خلقواری و چیلپاق شعرلری ۵۷-جیایلده اؤلکه بویو اوز وئرن دئوریمین ایلکین آزادلیق .گونلرینده "تپه یین داغی " باشلیقی آلتیندا بیر کیتاب کیمی چاپ اولوب ، او احساسلی گونلرین اینعکاسلاریندان بیری اولدو. او ایللر داها آرتیق آذربایجان یمیزین دوورو مطبوعاتیله چیخیشلار اندن تورک اوغلو ، اینقیلابدان سونرا بیرنئچه ادبی درنه یین قوروجولاریندان اولدو. او۱۳۶۲ – جی گونش ایلی شاعیر دوستو بختیارنصرت (۱۳۸۵ - ۱۳۱۶)و داییسی اوغلو شاعیر قافلانتی (۱۳۸۴-۱۳۱۲) ایله ادبی درنکلریمیزین چیسگینلی گونلرینده ،"آرزی کاروانی" باشلیقی آلتیندا بیر ادبی درنک قورماقلا اؤز میللی بورجلارینی بیرداهادا شرفله اؤده یه بیلدیلر. همن ادبی درنگ۳-۴ ایل آذربایجانین تهران بؤلگه سینده یاشایان بیرچوخ شاعیر لرینی بیر یئره توپلاتییب اونودولماز شعر گئجه لری گئچیره بیلدی .اوایللر آنجاق ائولرده گئچیریله بیلن او ادبی درنگیین دائمی ایشتراکچیلاریندان ایسه:قوجامان شاعیر آغازاده علیایی،اوستاد خیرالله حق بیگی (ساپلاق)، اوستاد جمشید شیبانی قادرجعفری (قادر قوروچایلی) ،سحرخانیم ،حسن ایلدیریم، حسین آغیارلی، جبرئیل سیف هریس ،آغشین آغ کمرلی ائلبان ، ائلشن ، عاشیق آران ، من و .... باشقالارینی آد آپارماق اولار.ایستردیمتورک اوغلونو و دیرلی عائله سینی و ادبیات سئورلری قوجامان شاعیریمیزین ۷۰ ایللینه گؤره، اؤز و همکارلاریم طرفیندن تبریک ائدیرم. عومورو اوزون جانی ساغلام اولسون.(باش یازار)

چای اوغلو ۷۰ یاشیندا

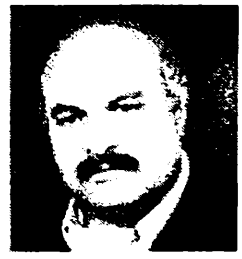
دیرلی شاعیریمیز بهروز دولت آبادی (چای اوغلو)۱۳۱۷ – جی گونش ایلی، تبریز ده، ادب سئور بیر عائله ده دونیایا گلدی. اینقیلابچی روحونون اسره میش دالغالارینی شعر و موسیقیمیزده آشیلاندیران شاعیریمیز ، ده بیر چوخ آذربایجانلی شاعیرلر کیمی، ۶۰- جی اون ایلیین ایلکین گونلریندن بری چاغداش آذزبایجان شعرینین قایغی کشلریندن بیری اولدو.آنتی آذربایجان شاه رژیمینین دوسداق خانالاریندا خالقا ساری اراده سینی پولادلاندیران چای اوغلو نون شعر لری، اینقیلابین ایلک هفته لریندن بری آذربایجانین او زامان کی مطبوعاتیندا ادبی صحیفه لرده درج اولدو .او نون احساسلی بیاناتیلاری " بایاتی بایات اولمار " ایکی دؤنه چاپدان بوراخیلیبدیر او ۷۰ یاشینی آرخادا قویدوقدا ایندی ۳ ائولاد صاحبیدیر و اوزون ایللردیر کی، تهراندا یئرلشمیشدیر.او آذربایجان تارینین ماهیر ایفاچیلاریندان دیر. بو موناسیبت له شاعیریمیزی و آذربایجان سئورلری تبریک ائدیریک عؤمرو اوزون اولسون

ستار گلمحمدی ۶۵ یاشیندا

قارا داغیمیزین اونودولماز قوشمالار شاعیری "ستار گلمحمدی" ۶۵ یاشینی باشاووردی . یاریم قرینه یه یاخین ،میللی ذؤوقوموزو اوخشایان تایسیز قوشمالاری ، ائله جه ده ایستریک - اینقیلابی و ایجتماعی شعرلریله چاغداش آذربایجان شعرینین زیروه لریندن اولان محتشم شاعیریمیزین ۶۵ ایللینی شاعیریمیزین محترم عائله سینه، ادبیات عالمینه وبوتون آذربایجان خالقینا تبریک ائدیریک، عؤمرو اوزون،گونلر شن ،یولو داوامتی اولسون

تبریک ائدیریک

باجاریقلی ادبیات شوناس و یازیچیمیز، محمدرضا کریمی آتاتورک دانشگاهیندان آذربایجان ادبیاتی اوزره دوکتورا آلدی. بو علمی اوغورو حؤرمتلی عالیم دوستوموز محمدرضا کریمی یه تبریک ائدیریک. دوکتور محمد رضا کریمی یوزلرله علمی- ادبی مقاله نین و بیر چوخ کیتابلارین موالیفی اولموش و آلتی جیلدلیک آذربایجان ادبیات تاریخینی سون ایللرده یازیب و اونلارین نشرینه باشلامیشدیر.یولو اوغورلو اولسون خداآفرین درگیسی

آتیم یئره گؤتور

رحیم ممقانی

ماماغاندا ایلک دؤنه مدرسه تیکمگین ماجراسی بئله دیر کی، اورادا یاشایان بیر آیدین اینسان ، ایسته ییرکی، او زامانین چوخ جمعییتلی کندلریندن اولان ماماغاندا، بیر "اصول جدید" مدرسه سی تیکدیر سین.او خئییر خواه کیشی نین آدی حاج حسین صانقی ایمیش. اونا" آغا حسین زرگر " ده دئیرمیشلر، بو آغیر ایشی یئرینه یئتیرمه ده ، عوموم خالقین یاردیمینی قازانماق اوچون ، " آغا حسین زرگر " کندین اعتیبارلی آداملارینی بیر یئره توپلاییب اعانه لر آلیر و مدرسه نی تیکمگه باشلاییر .

بعضی کؤهنه بئییین آداملار ایسه، او زامان مدرسه تیکدیرمه نین علئیهینه قالخیرلار. اونلارین قورخوسوندان بیر سیرا کندلیلرده یاردیم ائتمیرلر. بو آرادا حاج حسین زرگر اؤزو ، همن آداملارین بیرینین قاباغینی کسیر و مدرسه یه یاردیم ائتمه سینی ایسته ییر.

مدرسه تیکمه گی حارام بیلن لردن اولان او کیشی: " آی حاجی من حارام یولدا پول خرجله مرم ، ایندیکی بئله دی، سنین خاطیرینه من پولو آتیم یئره سن گؤتور خرجله تیکدیردیگین مدرسه یه.

حاج حسین زرگر آت گؤوتوروم – دئییر.

پولونو مدرسه تیکدیرمه یه حارام بیلن کیشی ، مدرسه یه ائتدیگی کؤمگی آتیر یئره و حاج حسین زرگر خالق یولوندا وخالقین سعادتی وگلجگی نامینه اونون یئره آتدیغی پولو گؤتورور.

او حاجی پولو آتیر یئره حاجی حسین زرگر آپاریب مدرسه یه خرجله ییر. و نهایت مدرسه تیکیلیر .

۱۳۴۲ (هیجری . قمری)تاریخلی بیر ال یازما سندینده گؤرسه نیر کی ، اهالینین بیر چوخو بو گوزه ل ایشه قاتیلیب و مدرسه نی تیکیرلر. آذربایجانین آدلیم شاعیر و یازارلاریندا ن مرحوملار : صمد بهرنگی ، کاظم سعادتی، مناف فلکی، بهروز دهقانی و بهروز دولت آبادی همن مدرسه ده تدریس ائتمیشلر. همن مدرسه نین آدی اول "عنصری" اولموشدور،ایندیسه "حسنیه" مدرسه سیدیر. ایندی "قیزلار مدرسه سی" دئییرلر همن مدرسه یه عموم خالق طرفیندن اولان یاردیمین لیسته سینین فوتوسونو آشاخیدا چاپ اندیریک .بو نؤو خطه ماماغاندا سایاغی خطی دئییرمیشلر .دئییلن لره گؤره آنجاق ماماغانلیلار اوچون بیر حئساب یازما خطی دیر. گؤروندویو کیمی آدلار عرب الیفباسیله یازیلیب و اؤده نیلن پوللار ایسه سایاغی خطی له قئید اولونوب دور اومید اندیرم کی گلن سایی میزدا سایاغی خطی باره سینده لازیمی قدر معلومات وئره بیله ک.

سمت چپ : حاج حسین صانقی (حاج حسین زرگر ممقانی)

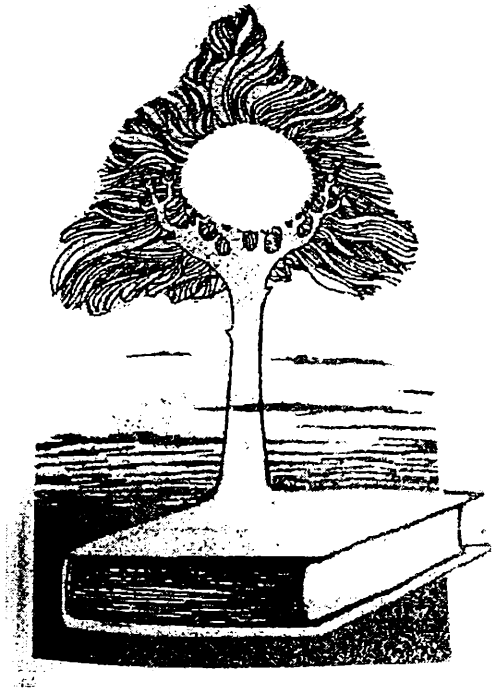

صورت اعانه اهالی با خط سایاقی رایج در ممقان قدیم ۹۳ سال قبل

شعرسورگون حیات دئمک‌دیر

عرب شاعیری آدونیسین شعر و دوشونجه‌سی

س . موغانلی

.....

اوزونو فرانسیز وطنداشی حسّاب اندن عرب شاعیری «علی احمدسعید» تاخما آدیلا آرتیق تانینمیشدیر. بابل اوسطوره‌سینده آفرودیت آدونیسه ووررولور، سون‌اوجو معشوق اؤلومه بویون ایر و عاشیق، سئوگیلینی یئنی‌دن یاشاتماغا چالیشیر. او میف‌لرین، سئوگی‌نین و یاشامین شاعیری‌دیر. اوزو سیاسی شعری قبول انتمیر آنجاق سیاسی شعره بوتونلوکله اینانیر. اؤلوم و یاشام، شاعیرلییین باش و اوجودور، دئییر. آوروپالی عرب شاعیرینین، دوشونجه سؤیکه‌نه‌جه‌یی دیل و دیندن عبارتدیر، او اوزونو بو دیلین قولو کیمی و البته آللاهی کیمی گؤسترمکده‌دیر. عرب‌لرله ایسرائیللین آلتی گونلوک آدلیم ساواشینین نتیجه‌سیندن و عرب دولت‌لرینین سیاسی کیفایت‌سیزلییندن شاعیر آدونیس، عرب دونیاسینین تورپاق‌لارینی اوزو دئمیشکن «آخماق سیاستچی‌لره» باغیشلاییر، آنجاق عرب دونیاسینین بوتون سئوداسینی و کدرینی اوزویله، باشقا شاعیرلر کیمی (احمدمطر، نزارقبانی، محمود درویش و...) غرب دونیاسینا داشییر و البته کی اثله همین آچیق فضالاردا عرب شعرینین قارتال‌لاری دوغولور. سورگونلوک آدامی بیشیره-بیشیره شاعیر اندیر، دئمیشدی عیراقلی سورگون شاعیر احمد مطر. اصلینده آدونیس آدی بیر چوخ میفولوژی بیلگین‌لرینین نظرینجه، بیر سامی اوسطوره‌سی اولاراق سوریه‌دن غرب (یونان) دونیاسینا اثلچی اولموشدور. و بئله بیرحالدا شاعیر آدونیس، تاخما بیر آدین سئچیمینده، اوز اینجه دویغو-دوشونجه‌سینه سؤیکه‌نه‌رک میف و سیمبوللا اوز نیسبتینی یئنی‌دن آچیقلاییر. آدونیس و اونون شعرله، بیز بابل، فینیقییه، میصر و یونان اوسطوره‌وی تانریچالاریلا بویانمیش و تموز، اشتار، اورفه، اوزیریس، سیزیف و ققنوس (زومرودقوشو) میف‌لری یئنی‌دن تعریفلنمیش اوسطوره‌وی بیر فضایا آخیریق، و اسکی روایت‌لری و روایتچی‌لیبی چاغداش دونیایلا چیین-چیییینه گؤزوروک. بئله‌دیرکی آدونیس شعرییتی سیاسته یاخینلاشمادان، تمامیله ایچدن سیاسی‌دیر. شاعیرین اون بیر سئپتامبرا یازدیغی «نیویورک» شعری، جانلی بیراؤرنک-دیر.

بیرقادین‌دیر نیویورک
تاریخین ایسته‌دییی کیمی بیر قادین
آزادلیق آدلاندیریلیر
بیرالینده کی چوماق،
و یئرکوره‌سینین خیلخاسینی سیخیر
او بیری الینده.

شعرین ایکی‌لیک اساسینا "ماهنی‌لیق (موسیقی) و فونکسیون" اینانان آدونیس شاعیرین ده ایکی‌لییینه بارماق قویور. شعر«من وباشقا»سی‌دیر. و شاعیر چاراسیزلیقدان «بیزی» عکس انتدیریر. اونون ادبی اعتباری، تکجه شاعیرلییینده دئییل، ادبیات و مدنییت ساحه‌سینده یازدیغی کیتاب‌لار، یایینلادیغی درگی‌لر، عرب شاعیرلریندن سئچیب حاضیرلادیغی شعرتوپلوسو(آنتولوژی) سن ژون پرس، راسین و ایوبونفوا کیمی غرب شاعیرلریندن شعر چئویرمه‌لری آدونیسی عرب یازیچی‌لارینین ایچریسینده داها اؤنملی و جیددی بیر ضیالی کیمی آرایا قویور. آردیجیل اجتیماعی چالیشمالاری وادبی قابلییت‌لری، و سؤزجوک‌لری بیر-بیرینین بؤیرونده یاشاتماقلا، اینسان‌لارین معنوی یاشامیندا یاراتدیغی گؤزللیک و اؤزللیک-لری، دونیانین آدونیس کیمی بیرشعر سورگونونون سسینی دینله‌مه‌یه، سئومه‌یه و آرتیق آغیرلامایا سبب اولموشدور. آدونیسی، احمدمطر، نازک-الملائکه، محمود درویش، نزارقبانی، غادت‌السمان و سمیح‌القاسیم ایله بیرلیکده غرب اؤلکه‌لرینده (دئمک اؤنجول مملکت‌لرده) عرب دونیاسینین اثلچی‌لری آدلاندیرساق یانیلمامیشیق. بونلار عرب سئوگیسینی، نیفرتینی، دونیا گؤروشونو و نهایت فلسطین مقاومت مسأله‌سینی دونیا میللت‌لری و سیاستچی‌لرینین قولاق‌لارینداً تیققیلدادا بیلمیش‌لر. آدونیسین آدی دؤنه-لرله نوبئل کاندیدالارینین ایچریسینده گئتمیشسه ده اؤز دندیییینه گؤره: «اثله بیر اؤدوله گؤز دیکمه‌میشدیر، اؤدول یئرینه یاراتماغا و یاشاتماغا فیکیرلشمه‌لییک.» عرب دونیاسیندا تکجه میصرلی شاعیر، نجیب محفوظ نوبئل اؤدولونو قازانمیشدیر. آدونیس ایسه بلژیک شعر اؤدولو و تورکیه‌نین ناظیم حیکمت اؤدولونو(۱۹۸۶-۱۹۹۵) لبنان، مقدونیه و ایتالیا اولکه-لریندن باشقا اؤدول‌لر قازانمیش. نوبئل اؤدولونو کئچمیش‌لرده الده اندە-بیلمه‌دییني، اوچ میلللییت‌لی اولدوغونو دا (سوری، لبنان، فرانسه) سؤیله-میش‌لر. او هر نه‌یه شاعیرانه جاوابی وار. یاشام، اؤلوم، یالقیزلیق، نوبئل و غربده عرب شعرینه ماراقلی سؤزو وار.

«نوبئل آدلی بیر نسنه‌نی بوراخین، اونو اونوتموشام و ذهنیمده بیر فوتو دا بیله اوندان قالمامیشدیر، او عرب دونیاسینا یاخشی اولسا دا، منه زهر کیمی‌دیر. من غرب اؤلکه‌لرینده گزیرم، اوردا یاشاییرام، اورانی سئویرم، آنجاق عرب شاعیرییم. شعر محض دیل‌دیر، دیل هرنه‌دیر. من فرانسه‌لی بیرعربم. من هاردان اوزاق اولسام اورا شعر یازارام. ایلک اؤنجه پاریسه یازدیم. ایندی لبنان گؤزل‌لرینه یازیرام. بو دیل بشریتین آن کامیل دیلی-دیر. اونون سؤز داغارجیق‌لارینا فیکیر وئرین، بیزده یاغیش اوچون تام فرقلی سؤزلر وار. و بو سؤزجوک چوخلوغوندا شاعیرین الی آچیق دیر، عالی موقعیت‌لره مالیک‌دیر. شاعیر ایسته‌دییینی، اینانديغینی یازیر، یارادیر و

بئله بیرمؤقعده شعر قول بوداق آتیر، انله اونا گؤره دئییرم شعر محض دیل-دیر. من هئچ بیر عرب شاعیرینین آدینی چکمیرم آنجاق بیزده شعر دئولری وار، من شخصن عرب جاهیلییت شعرینین داوامچی‌سییام، بیز هامیمیز عرب دونیاسینی یارادیریق، بیزیم هره‌میز عرب اؤلکه‌لریندن قیراق بیر یئرده یاشایبریقسا دا، شاعیر یاشادیغی مکاندان داها اؤزگور بیرشخص-دیر. اونون وطنی آنادیلی‌دیر. پاریس منیم اوچون کؤچریلیک دئییل، من اختییاری سورگونم، هاردا اولسان باسقی وار، اورتادوغودا بیر آز چوخدور، بیزده دیکتاتور و آخماق دا بول-بول وار. نه ایسه اصیل شاعیرین یاشامی انله بئله اولمالی‌دیر.

یعنی یاشام هئچ قورخو و قایغی منده یاراتمیر، حیس اندیرم، بیلیک وسئودانین آن اوجا زیروه‌سینه چاتمیشام. انله محض بوندان اؤترو هر زامان سفرده و گزمکده‌یم، من یاشاماق ایستیرم اؤلومدن ده قورخمورام. تکجه اؤلومله واختسیز قارشیلاشماغیمدان اوشونورم. من بوتون دونیادا یاییلدیغیمی حیس اندندن بری یالقیزلیق حیس اندیرم. من یاپ-یالقیز، یییه‌سیز، وطن‌سیز بیر شاعیرم، عئینی حالداکی بوتون دونیامنیم‌دیر؛ من دونیالی‌یام، آنجاق عرب شاعیری.

سوریه‌نین اوجقار بیر کندینده دوغولان، لبنان تابعیتلی، فرانسه وطنداشی، یونان سئوگی تانریچاسینین آدینی اؤزونه سئچن آدونیس، هاردا اولسا عرب بیر شاعیری اولدوغونو سؤیله‌ییر. کوبانین یارپاق سیقارتی دوداغیندان دوشمه‌ین شیک گئییملی سانتی مانتال عرب، اوشاقلیغیندان، کاسیبلیق، زمی‌لر و تارلالاردا ایشله‌مک و آتاسینین عرب کلاسیک شعرینه وورغونلوغوندان باشقا بیر شئی خاطیرلامیر. «انله محض بونا گؤره حیاتا و دونیایا سئوگی و شهوتیم آرتیر، من اوشاقلیغیمی خاطیرلاماق آرزوسیندایام.» دئییر.

من(یازار) هارداسا احمدمطره یازمیشدیم، «او تک باشینا صدام‌لا دؤیوشمه-یی باجاران دؤیوشچودور.» آدونیس دؤیوشمک ایسته‌میر، یاشاماق ایستیر، او بعضی آخماق سیاستچی‌لرین کیفایت‌سیزلییندن سوریه‌نین میللی‌جیبهه پارتیاسیندان اؤز چئویریب، و پارتیانین ان اوستون اویه‌لییندن و اونون ارقانی ساییلان «البناء» درگی‌سینین باش یازارلیغیندان قیراغا چکیلیر و مدنی حیاتینی یاشماغا باشلاییر.

۱۷ شعر کیتابی اون آرشدیرما و تألیفی کیتابی و بیر نئچه چئویرمه‌لری بو آیریلیقین سونوجودور. اونون «شعر»درگی‌سینده مدرن عرب شعرینه درین انتگی بوراخدیغی دانیلمازدیر. او عرب شاعیری «مبتنی»نی سیاست و شعرله دوستلوق یاراتدیغی اوچون سنویر، سیاستدن نیفرت اندیرسه ده سیاسی شعره اینانمیشلاردراندیر.

۱۹۳۰ -جی ایلده دوغولدوغو گئری قالمیش و کاسیب بیرکنده ۱۳ یاشیناجان ماشین و رادیوتئلویزیون گؤرمه‌ین آدونیس، عرب جاهلیت شعرینی آتاسیندان اؤیره‌نیر، و ایندی اؤزونو او شعرین تمثیلچی‌سی حسناب اندیر. دمشقده فرانسیزلی‌لر اوخولوندان تحصیل آلمیش و بئیروتدا فلسفه دوکتوراسی قازانمیش‌دیر. ۱۹۸۶-جی ایلدن بو یانا پاریس و ژنئوده یاشایاراق، سوربون و ژنئو اونیوئرسیتئت‌لرینده فلسفه و ادبیات تدریس اندیر و یونسکو مرکزینده بوتون عرب اؤلکه‌لرینین انلچی‌سی کیمی ایشله‌ییر. چوخ واخت‌لار فرانسیزجا دانیشان آدونیس، عرب شاعیری آدییلا چاغیریلماسینا احرار اندیر، فرانسه‌لی اولدوغونو دا دانمیر. و خیانت آدلی بیر سؤزون، ادبیات یارانیشیندا، هئچ بیر فونکسیونو یوخدور. خیانت قانونا کنچمیش بیر مفهوم‌دور. و ادبیات یارانیشیندا قانون آدلی بیرشئیه اینانمیرام.

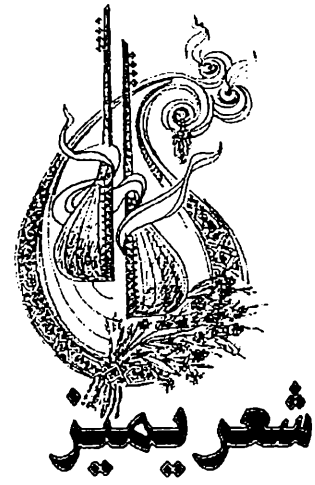
بو کلمه‌نی یازی‌لاردان پوزمالی‌ییق. بیلیرسیز بو چاغدا یاخشی و گوجلو یازان کیمسه‌لر یاخشیجا دا خیانت انتمه‌لی‌دیرلر. حقیقته اؤز باغلیلیغینیزی ثبوت ائتمک اوچون، واقعیته خیانتدن سونرا یولونوز یوخدور. من هئچ بیر نه‌یه خیانت انتمه‌میشم اونا گؤره‌کی آنا دیلیمده یازیرام اونو یاخشیجا باشاریرام، من سیاسی بیر سورگون و کؤچری دئییلم، تمامیله اوربی ایسته‌دیینی اؤز دیل-لرینده یازا بیلمه‌ینلر سیاسی سورگون‌لردیلر. اونلار خیانت اوچون محاکمه اولونمالی، من سوچسوزون بیری‌یم. من هئچ بیر شاعیردن آد چکمه‌دن عرب شعرینه گوودنیرم بیزیم چوخوموز غربده یاشاییریق. بیز بو دیلده شعری زیروه-لره قووزامیشیق دونیایا تانیتدیرمیشیق. بلکه بیز هامیمیز خاینلریک. آخی نییه عرب چؤللوک‌لرینده دؤولرله یاشامیریق، تونئگ الده دؤیوشموروک کی؟

بیرایل سوریه‌ده دوستاق گؤرموش فلسفه اوستادی دئییر: «کؤچری‌لیکده اصیل شعر و اصیل ادبیات یارانیر، اصیل سورگون، اصیل رومان و حئکایه یارادا بیلر. بو دیکتاتورلوق‌لار ذهنیمیزده‌کی هونر باخیشینی یاخشیجا آچیر، آنجاق ایشیقلانان روح قوربانلیق وئرمه‌لی‌دیر، و اورتاآسییادا دوشونرلر، متفکیرلر محض بونا گؤره اؤلدورولورلر. یازیق‌لار اولسون هله یاشاماق یاشاماق کیمی دیر بیزلرده.»

آدونیس بیر نئچه غرب دیلینی بیلدیینی اوچون غربین مدرن شاعیرلرینین شعرلرین عربجه‌یه چئویردییی اوچون، و بوچکیش-برکیشده اؤز شعر و دوشونجه‌سینی اولدوقجا گوجلندیریب و چاغداشلاندیرماسی اوچون غرب شاعیر و دوشونرلرینه بورجلو کیمی‌دیر. آدونیس دئییر: «عرب میللت‌لرینین جیسمی چاغداش دؤورده یاشاییر و دوشونجه‌سی اسگی چاغ‌لاردا دولانماقدادیر، و شاعیر بو (کنچمیش)له «ایندی»نی بیربیرینه دویونله‌مه‌لی-دیر» انله بونا گؤره‌دیرکی آدونیس؛ اوزاق کئچمیشله یاخین گله‌جه‌یین کؤرپوسو کیمی ساییلیر. او ادبیاتدا بدعتله قارشی قارشییا دورور و بدیع اثرلر یاراتماغا جان آتیر و نتیجه‌ده عرب شعری آدونیسدن اؤنجه و آدونیسدن سونرایا بؤلونور، و بوتون آدونیسدن سونرا گلن شاعیرلرده اونون ایزی فوتوسو و امضاسی ایستر ایسته‌مز گؤزه چارپیر.

بیزده بختیارواهاب‌زاده، ناظیم حیکمت، جمال‌ثریا، حبیب‌ساهر، سهند، اورخان ولی، احمدعاریف، یاشارکمال، شهریار و عزیزنسینین تورک دونیاسیندا ایزلری دانیلماز اولان کیمی، آدونیس، نزارقبانی، محمود درویش، غاده‌السمان، و نجیب محفوظ و... کیمی یازیچی شاعیرلرین دانیلماز ایزلری عرب دونیاسیندان بوتون یئر کوره‌سینه یاییلمیشدیر. عرب‌لرده بئله بیر مثل و دئییم وارکی: عرب کیتابی میصرده یازیلیر لبناندا چاپ اولور و عیراقدا اوخونولور. بئله‌جه عرب دوشونورو و شاعیرلرینین، تام فرقلی اوخوجولارین اؤنونده نه قدر سورملو اولدوغونو آنلاماق اولار، بیر شئیی ده خاطیرلاتماق یئرسیز اولمازدی، بیر عرب هانسی اؤلکه‌ده اولورسا بیریجیک مغنی اُم‌الکلثوم خانیمی اؤز هم‌یئرلی‌سی حسناب اندیر. عرب‌لرین سورگونلوک شاعیری عیراقلی احمدمطر بو موضونو باشقا جوره آچیقلاییر: «عرب میللتی بیر مسئله اوزره هر جوره فرقلی دوشونورلرسه، تکجه «اُم‌الکلثوم»ون یاخشی بیر مغنی اولدوغوندا واحید نوقطه نظرلری وار. بئله بیر میللت ایچینده ان یاخشی صنعتکار اولماق نه قدر چتین بیر ایش‌دیر.

آیدینجا دوشونولور، کی آدونیس بئله بیر دورومدا سئویلن شاعیردیر. دوغما آذربایجانیمیزا گلینجه، منه انله گلیرکی شهریار، بختیار، اوزئییرحاجی‌به‌ییلی و رشید بهبوداوودا، خالق آراسیندا بئله بیر واحید نوقطه نظره چاتیلمیشدیر. و بختیارین آدونیسله اوخشارلیغی، عاغیلا گلن بیر بنزرلیک‌دیر. نه ایسه ظاهیردن، گئییمدن و آددان عرب‌لره بنزه‌مه‌ین آدونیس، فیکیره و دیلده محض عرب دونیاسینا دوشونور. اونون شعرلری ۱۳ دیله ترجمه اولونموشدور.زیتون آغاج‌لارینی «علی» آدلاندیردیم خیابان‌لاری گونشه آچیلمیش باجاجیق کوله‌یی پاسپورت و پول‌لاری بیر قوشجیغار.

بولنت اجویت bulent ecevit

دره
آغاجام من دالالری درینده
یارپاغام من پارام – پارچا
سو ایله ایشیغین اللرینده
من اوزه ن بیر قوش
اوچان کؤلگه یم سودا
...گؤیده بیر ایشیق
گؤیم من
تورپاق یاتاغیندا
سو ایله قاریشیق
ایبل منه باخ ! منه
سنینم من،
سنده عاشیق

یارغی

اؤلدورونجه قاتیل
هامیمیزی شاهیدیک، هامیمیز ساوچی
هامیمیز سوچلو هاهیمیز قاضی
کیمی آغلار کیمی سوچلاریق
کیمی باغبشلار کیمی آساریق
اؤزوموزو باشقاسیندا
هر گون پیچاق ساپلی ببر – ببرینین آرخاسیندا
ووروالن دا بیزیک،
ووران دا

گوزگو

گوزگویه باخدیم اؤزومو گؤرمه یه
سنی گؤره سیم گلدی
گوزگویه باخدیم قارالدی دونیا
سنه دئیه سیم گلدی
گوزگویه باخیب جامدان آشیب
سنه گلسیم گلدی

یاپمادیقلاریمیز

آخشام قاپی انشیگینده ببر ترلی گئییم کیمی
سویونماق واردی دردیندن کایناتین
ببر انتاری سرینلیگی کئییمک
کندی دردینه تسبیح کیمی چکمک الینده
یون هؤرمن واردی آخشاملاری قولتوغا گوملوقارشیسیندا پولیسه رومان اوخوماق واردی
سورغوسوز باخیشماق ،
یورولدوقجا گؤزلریمیز
سئوینجسیز گؤلمک،اوزونتوسوز آغلاماق
قوناقلارین اوتورماغا گلمه سی بعضن
چئوره سینده بیر ماسانین قایغیسیز
سیجاق قوناقلاردا بیر دملی چای کیمی
بیلمه دیک قونشولارلا قونوشماق
دونیامیزدا اؤپوشمک واردی
اویوندا سونونو گؤرمه دن اویناماق
سئوینه بیلمز قازاندیغینا
ایتیردیینین یئرینی بیلمک
دوشونمه یه بیلمک یورولدوقجا دوشونمکدن
قاماشدیقجا اؤرته بیلمک گؤزلرینی
دؤشلرده ایشیقدان ساقیناراق اؤزئنئ
اویویا بیلمک واردی واختیندا راحات.....

گمی

گمی لر کئجیر آللی یاشیللی
گمی لر گ کئجیر سکان لاری لازلی*
گمی لر گئچیر ان نازلی
یئلکنلریندن ده گؤزل
گوونلی سولاردا ایشسیز دؤنن
گزی یئلکن لریندن چوخ دویاراق دنیزی
گمی لر گئچیر انگینلره
یامالی کؤکسونو گئری – گئری
گمی لر گئچیر یوکله اوره کله
گمی لر گئچیر دولو امکله
گونلوک گونشلیک قییلاریندان قوپموش
دنیزلرده آنادولو
قییلار قادین اولموش
آچیلار گندیر ار کیمی
گمی لر، گمی لر تورپاغین دنیزده چاریان اوره یی

* لازلی: قارادنیز چئوره سیمده یاشایان ببر ائل آدی

شریفه جعفری (دنیز)

او آدام
دونیامی چالخاییب چاپدی،
او آدام !
کوکسومون ان درین یئرینه گیریب
اود سالدی ایچیمی یاپدی،
او آدام!
یاندی اللریمدن اته ییم دوشدو
بیر – بیر اته ییمدن
دوشدو آلمالار
قوورولا - قوورولا
اوشودو آلمالار
تیکانلار سیزلادی بارماقلاریمدا ،
جانیم گوینه دی
تامسینا – تامسینا دوداقلارینین کئفین دیشله ییردی
سورووردوکئفین
گیزله دیردی دیشلرینده
آغاردیردی دیشلرین ده !..
اللریمی گویدن اوزدو
آیاق لاریمی دا یئردن
او آدام
مندن آلدی گونشیمی
گونش آچیل ، دئیه – دئیه !...
داریخدیردی تاخجاداکی گلینیمین
جوجوخلوغون
قاریشدیردی بیردن
او آدام ...
یالانچی دی ...
چاپقینییدی ...
هله شاعیریدی ده
آو آدام .

ستار گلمخمدی

اوزومو وورموشام سایمامازلیغا
قارنیمین ایچیندن آغری قوزانیر
سانکی اوره ییمده بیر یارا بیتیب
دئشیلیر، دیدیلیر، باغری قوزانیر

بو یارا تیکیلیب سنین الینله
تانریدا توختادا بیلمه یه جکدیر
بیلیرم جانیمی آلاجاق بیر گون
من اولسم بو یارا اولمه یه جکدیر

بیر گون اینجیده جک ویجدانسیز سنی
بیر گون گوزلریندن آخاجاق قانیم
حق وارسا مکافات دونیاسی وارسا
فلک فیرلاداجاق سنی ده جانیم ...

کیملییمی سوروشورسان
سویا حسرت اؤزه‌یم من
درد الیندن، غم داغیندا
خزان وورموش چیچه‌یم من

هر سینه‌یه داغیلمیشام
سانکی شیرین ناغیلمیشام
بیر واخت ایگید اوغولموشام
ایندی قورو بزه‌یم من

اینتیظارین دوزلرینده
یاندیم هیجران سؤزلرینده
حسرت عشقین گؤزلرینده
قالان آرزو، دیله‌یم من

اؤز گولومو دره دره
گوناهسیز دوشموشم شره
ظولم الیله ایکی یئره
بؤلونموش بیر اوره‌یم من

"ستّار"ام کؤنلومون تئلی
هر زامان اوخشاییب ائلی
دوستا اسن سحر یئلی
یادا چووغون کوله‌یم من

سهراب طاهر

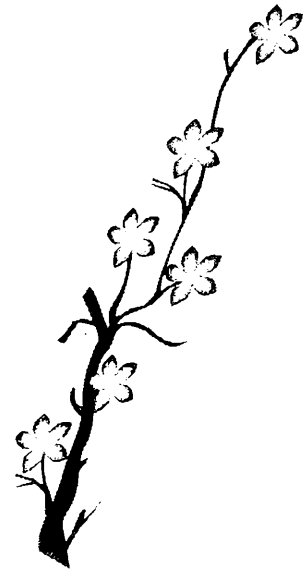
بو یوللار باغلی‌دیر منیم اوزومه
گئدیرم اوز توتوم صاباحا، گولوم
منه کؤمک ائیله منه ال یئتیر
یئتیم او دونیادا آللاها، گولوم
من اونون یانینا گئدیم نه اوزله
اویونلار اویونادی بو دونیا بیزله
کیمه نه انتمیشدیک بو سئوگیمیزله
نییه بیز باتمیشیق گوناها، گولوم
سندن قالدی منه بیر شیرین یوخو
اوزو قارا اولسون الی بوش یوخو
باغلانیب اوزومه یوللارین چوخو
گل دؤنک گئرییه بیر دها، گولوم
دؤنوکلر دیلنچی، کوچه‌لر سفیل
بو باغلی قاپیلار آچیلان دئییل
گل سن ده گؤیدن اِئن، پری‌یه چئوریل

من ایسه چیققاسیز بیر شاها، گولوم
چکر آذر - آذر تزه یول گؤیه
گئدر گیلئییینی آللاها دئیه
داها چاتماق اولمور، اولمور بس نییه
سئوگیدن تیکیلمیش درگاها، گولوم

گؤرونمه ییرسن

سیزین پنجره‌ییه باخیرام هردن
هردن گؤرونورسن، گؤرونمه‌ییرسن
تکلیکدن شوشه یوخ، منم اوشوین
هردن گؤرونورسن، گؤرونمه‌ییرسن
سویوق باخیشلارین، شوشه‌دیر، بوزدور
قورخاق گولوشلرین بیر پارچا دوزدور
گؤرونور شوشه‌دن سئوگی اوجوزدور
هردن گؤرونورسن، گؤرونمه‌ییرسن
شوشه‌نیز دالیندا گؤنش باتماییر
قاپینیز آغیردیر گوجوم چاتماییر
منله اویاق قالیر گئجه یاتماییر
هردن گؤرونورسن، گؤرونمه‌ییرسن
چوخ شوشه ائوینین اؤرتوکلریندن
گؤرون ایسته‌ییمین اوفوقلرینده
گیزله‌نمه شوبهه‌مین ایتیکلرینده
هردن گؤرونورسن، گؤرونمه‌ییرسن
بلکه اینجییبسن اینجیک سؤزومدن
منله اوخشاییبسان کؤورک دؤزومده
اومیدسن، اودور کی بو یئر اوزونده
هردن گؤرونورسن، گؤرونمه‌ییرسن

حسن ایلدیریم
ساریلیق آزاری

ساری ابلیس ین یامان دوو توتوب
ایبلیس اووسونلاییب بویالاری
یاشیللیقلاری
ماویلیکلری اودوب
ساریلاییب رویالاری
ساری ابلیسین دوورونده
گونش دوغار-
ساچاقلاری ساری
آی باتار —
شافاقلاری ساری
ساری آزارلی عالمین:
گوندوزو ساری گئجه سی یاری
ساری ابلیس ساریلیق آزارینا سالیب آداملاری
گؤزلرین باخیشی ساری
چاغیریشلاری ساری
گؤروشلر ساری
ساری قیز دیرمالی اوره کلرین:
سئودالاری ساری
سئوگی لری ساری
.....
آمان، آمان الله
هارامیز وار
هاراکئدک
نئجه قورویاق
نه ائدک
اوره کلریمیزده گیز لنن قیزیل گوللو باهاری؟!

باش ساغلیغی

ژورنالیمیزین چاپ عره فه سینده اولدوغو واختدا، آذربایجانین دونیا شهرتلی شاعیری پروفئسور بختیار وهاب زاده ۸۵ یاشیندا وفات ائتدی بو آغیرایتگینی دونیا ادیبلرینه وآذربایجان سئورلرینه باشساغلیغی دئییریک. گلجک سایبلاردا بو حاقدا یازیلاریمیز اولاجاق (خدفرین درگیسی و امکداشلاری)

بیر گنج شاعیر حاقیندا

فیزوز محمدخانی

آذربایجانین نهنگ شاعیری "صمد ورغون" واختیله بیرشعیرده عشق عالمینین ، گؤز گوروب ال چاتمایان اولدوزلی بیر دونیا ، خطاب ائتمیشدیر و داهی شاعر استاد شهریار ، حیدر بابا پوئماسیندا بئله خاطیرلادیر: "من هارداسام تهراندا یا کاشاندا خیال گلیب آشیب کئچیر اونلاری " هر ایکیسی شوبهه سیز آذربایجانین چاغداش شعرینین اورتا دیره گی و دویونن "نبضی" ، کؤکسینده اوتایلی- بوتایلی اوزولمز اوره گی دیر ، اونونلا بئله ایندیسه زامان دگیشیب ، فضایی تشکیلاتلار، اوجمله دن "ناسا" ، گؤیلرین بیر چوخ کوره سینی فتح ائدیب و اورالاردا یئنی علمی و انسانی یارادیجیقلار ، کیهانی یاردیملار و یاریشلاز: ،یئنی بیتگی ، یئنی یاشام ، وبام باشقا ایستکلر ، و آل دگیشیک

داورانیشلارلا یاشایشا قول قویوبلار و ائله بیل گؤیون اوزینده کی "پروین کوچه سی" گئجه لر آیاقلاریمیزین آلتیندا پاریلدایبر و هابئله گئنیش کهکشان سحر چاغی قوللاریمیزدا گرنه شیر و بیر سؤزله دئسک ، گؤیلر بیزه ، بؤرکوموزین "گونلیگینده ن" یاخین دیر و دوغرودان دوغروسی کاشاندان تبریزه بیر گؤز آچیب یومونجا چت (chat) ائدیب و آرادیقیمیز آ داملا ، گئنیش شکیلده قونوشا بیلیریک. "عبّاس بارز" دئمیشکن :" ایندی داهی یاخینلاشیب اوزاقلار مین آغاجدان سس ائشیدیر قولاقلار! " گوزوموزون قارشیسیندا ، گؤیلر ، یوللار ، آداملار ، آرزیلار ، عومورلر ، اجتماعی قورولوشلار ، سیاسی تشکوللار ، حزبی های هارای و به اصطلاح مدنی تشبّثلار ، دؤلتلر ، ماللار و اونلاردان یوکسک نجوم نخبه لرینین دئدیکلرینه گؤره ، "اوزون" لایه سینین ایچ قاتی ، آنجاق اوز یلیر و "هایدیگر" دئمیشکن " تاریخ " سونا چاتیر .

آنجاق وارلیغین واراقلای و انسانین الده ائتدیی معنوی اوغورلار و اونودولماز "آنیما" خاطیره لر و بیر ده شعیر سونسوز قالیر و قانون بقای انرژی کیمین دوندان دونا دوشیر و"ئوله زییر" آنجاق ئولمه ییر ، سارسیلیر ، سولور ، آنجاق سونا چاتمایبر .

و بیز نقدر اوغورلو آداملاریق کی، نظامی ، فضولی ، سید عظیم شیروانی ، نباتی ، واقف ، صابر افندی ، رسول رضا ، خلیل رضا ، سلیمان رستم ، رامیز روشن ، سلیمان اوغلو ، بولود قره چورلو و بختیار وهاب اوغلونون ، قیزغین اوجاقیندان بوی آتیب یوکسه لیریک و او گورکملی هوندور چنارلارین کوکینده ن ، گویلرین گوزینی نشان آلیریق و شهریار یئرینده دئمیش:"صابر کیمی بیر سفره لی شاعیر پخیل اولمازا! " و گنج شاعییریمیز فرزاد لیسی (شهیار) ، آد آپاردیقیم چینارلارین ، کوتو گیند ن ،یئنیجه موچورلویان شیو لرده ن بیریسی دیر . "باشماق"عنوانلی شعرایله سؤزلریمه سون قویورام.

«باشماق»

باهارین
تؤوشه ییر نَفَسی؛
چیچک لرتؤره نیر
آیریلیقدا،
گؤیلر
اومید یاغیر
باغلانمیش یوللارا،
یاشام
بارماقلاردان آسیلان
باشماقدیر!
باشماقلار اؤلوم دئشیگی!

« سوسقون سَحَر »

کیشیلر دوراندا
قادینلار قیشقیریردی
قادینلار دوراندا
کیشیلر چیمخیریردی
هِی قادینلار ...
هِی کیشیلر ...
مؤلوی میدانی قیمیلدییردی
قانلاری قره لَن قناری لرده ،
بوجاقدا باش قویوب سوسموشدو بوتون
کیشیلر کیشنییب دایانیب دوردو
قادین قاققیلتیسی داهی قورتولدو
آرا آرخایینلیق اولاندا تمام
قالخیب قناریلر قیامت ائتدی
منه شاعیرلیگین. یولون اؤیرتدی .

کیم کیمدیر

شعرین اؤزوندن یوردو شیریندیر

اوستادلار بئله دئییرلر کی، شعرین اؤزوندن یوردو شیریندیر .
بو مثلی اونا گؤره چکیرلر کی، شعرین یوردو دانیشیلاندا دینلییجی اونون معناسینی تئز آنلایبر و یادداشینا حک ائدیر. بیرینجی شعر " بری " آدلانیر. همیشه صنعتکارلار آراسیندا سازین نه زامان یارانماسی حاقیندا، ایلک دفعه بو سازی کیمین چالماسی حاقیندا موختلیف روایتلر سؤیله نیلیر. ساز حاقیندا داها چوخ داوود پئیغمبرله باغلی افسانه و روایتلر دانیشیلیر .

سیننده داوودون اللری گزدی،
سن اولدون او گوندن داوود آوازلی.
پئیغمبر پاییدی، بؤیوک مورازدی،
دانیش تاریخینی بوزقورددان بری.

دده هئیکللینی، دده قوربتی،
دده یئدییاری اونوتمام قطعی.
چاغیر اوزانلان، چاغیر میلتی،
ایمتاحایی ایله یک قورقوددان بری.

معلومدور کی، ساز آشیغا مخصوصدور. سازی دا، سؤزو ده آشیق شؤهرتلندیریر. " آشیق " آدلی شعرده بو مسله یه توخونولور.

ائله بیر میلتین اؤولادی سانکی،
سنین اؤیونمه یه حاقین وار آشیق.
تهماسیب آشیغا «ایشیق»، دئییبدیر،
قلبلره بیر نورسان، آشیکار، آشیق.

سعدنیک دئیر: اونوتمارام من سیزی،
سیزله تاپدیم ایلک جیغیری، ایلک ایزی،
قورقودلو، آبباسلی کئچرمیشمیزی،
یاشایا-یاشایا یاشادار آشیق.

آشیق یارادیجیلیغی نین جانی سؤزدور. " سؤز " آدلی شعریمده سؤزون قودرتینی معنالاندیرماغا چالیشمیشام.

اونو مندن آلانمازسان،
سؤزده سعدنیک اولانمازسان.
سؤزوم قیزیل کرپیجیمدی،
سؤزوم قیزیل سارایمدی.
منیم دوغما آنا دیلیم،
زامان-زامان یاشایاجاق.
هله چوخ ایش گؤره جکدی،
ختاییتک، فوضولیتک،
وورغون کیمی بو میلته،
چوخ داهیلر وئره جکدی.

وطنین ترننومو شعرلریمده اساس یئر توتور. " قارتال اوغلوم، ککلیک قیزیم " مؤهوربندی بئله تاماملانیر.

ووقاریمدی داغین، دوزون،
قارتال اوغلون، ککلیک قیزین،
سعدنیک دئسین نامه یازین،
قیی ووران ترلانا داغلار.

" داغلارا " گرایلیسیندا منی ایلگیلندیرن آشاغیداکی بنددیر.

قایالار قارتال یوواسی،
درده درماندیر هاواسی.
یاشاماغین نه معناسی،
باخمیرسا گؤزوم داغلارا.

بعضن خوشبولاغی اؤز قوینونا آلمیش دلی قوشقاری دلیلردن بیری حساب ائدیرلر. شعرین ایلک بندی بئله دیر.

کوراوغلو بوردان کئچنده،
ایگیدلره یورد سئچنده،
قیرات سویوندان ایچنده،
ایزی قالدی خوشبولاقدا.

پیرسولطانین آدینی داشییان اوچ داغین اولدوغونو " داغلارین " آدلی قوشمادا دیقته چکمیشم:

سوروش تاریخینی، سعدنیکدن ایسته،
قوی دئییم سؤزومو دوشمنه، دوستا؛
گنجه ده، تبریزده، بیر ده سیواسدا،
اوچ پیرسولطان قارداشی وار داغلارین.

" داغلار آراسیندا کوراوغلوسان سن "

دئدیگیم میصراع ایله باغلی گؤزومو گزدیردیکجن یئنی-یئنی شعرلر بوی وئریر. " باخ " ردیفلی قوشما دا بو قبیلدندیر.

یاتیبدی قوینوندا کؤرپه تپه لر،
گل، قوشقار داغی نین لایلاسینا باخ.
قارتاللی قایایا، ککلیکلی داشا،
ساغیندا-سولوندا یایلاسینا باخ.

" آ داغلار " شعرینده دوغرودان دا داغلار منه بیر مؤعجیزه کیمی گؤرونور. قوشمانین سون بندینده شعر پوئتیک جهتدن بئله بیچیمله نیر.

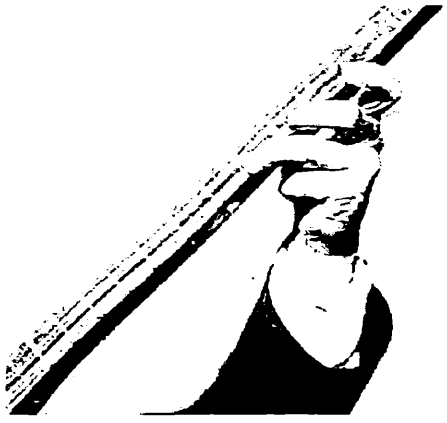
آ سعدنیک، باشیندان لئیسانلار تؤکوب،
قایالاردان اونا داش حاصار چکیب،
چین سددینی اینسان اللری تیکیب،
سنینکیدی تانری سددی، آ داغلار.

منیم بیر دوستوم قیش آیلارییندا منی داغلارا قوناق چاغیردی. من اونا یازدیغیم " گللم " آدلی قوشما تاریخی بیر یادیگاردیر.

ایندی قیشدی، نئجه گژیم داغلارا،
بنؤوشه داغلاردا بیتنده گللم.
یاز اولاندا چوبان داغی بزنر،

هوپهوپ منشه سینده اؤتنده گللم.
یاریم عصردن آرتیقدیر کی، من داغلاردان آیریلیب گنجه ده یاشاییرام. منی دوشوندورن، یادداشیمدان سیلینمه ن نه لر اولدوغونو شعرده تبیمین کؤمگی ایله بیر-بیر خاطیرلامیشام.
بنؤوشه لی یایلاقلاری،
دیش گؤینه دن بولاقلاری،
باشی قارلی داغلاری،
سنده قویوب گلمه دیممی؟
خوشبولاقتک گولوستانی،
قوشقاردی سولطانی، خانی.
قیبلگاهیم پیرسولطانی،
سنده قویوب گلمه دیممی؟
قاشقاچایی، آرخاشانی،
تورک صمدی، تورک پاشانی.
او ننم - خالی قوشانی،
سنده قویوب گلمه دیممی؟
" گل " شعریمده لوغمان طبیعتلی یوردوموزا اینسانلاری گزمه یه چاغیریرام.
لوغمان طبیعتدن شفا ایسته سن،
دولان خوشبولاغین یایلاغینا، گل.
او قوشقار چایی نین سول ساحیلینه
نارزان بولاغینین قایناغینا گل.
سعدنیک، یوردوم تاماشادیر، تاماشا،
داغ وار اوزاق، داغ وار یاخین - باش-باشا،
آلار سنی اؤز قوینونا گؤی منشه ،
زیولن دره سی نین آیاغینا گل.
آدینی چکدیگیمیز داغلارین، دره لرین، دوزلرین آراسیندا اولترا بنؤوشیی شوعالارین دوشدویو توریاق خوشبولاق یایلاغیدیر. طبیعتین بوتون شفا اوتلاری بو توریاقدا بیتیر. " گؤرموشا " قوشماسیندا گنجلییمده بو یئرده نه لر گؤردویومو دیله گتیرمیشم.
لوغمانین گزدیگی شفا اوتونو،
خوشبولاغین یایلاغیندا گؤرموشم.
ایسکندر آختاران آبی-حیاتی،
اونون کؤوثر بولاغیندا گؤرموشم.
گزنلر قوجالماز بو گولوستانی،
گول-چیچک بورویوب تامام هر یانی،
شاه ایسمایییل ایتیردیگی جنیرانی،
من قوشقارین آیاغیندا گؤرموشم.
بنؤوشه " شعری گنجلییمین ازل چاغلاری ایله باغلیدیر.
سئودیگیم قیزی بو یایلاقدا، بونا یاخین اولان آغبولاغین باشیندا گؤرموشم.
" بنؤوشه " شعرینده کؤورک گنجلیک دویغولاریم یاشاییر.
زیروه سی بولودا دین داغلارین،
اتگینده گؤز آچمیشام، بنؤوشه.
پیرسولطاندا بیر جیغیر دا منیمدی،
آغ یوخوشدا ایز آچمیشام، بنؤوشه.
بوز بولاق باشیندا، اون بئش یاشیندا،
بیر گؤزله سؤز آچمیشام، بنؤوشه.
چوخلاری سؤزونو پاییز-قیش دئییب،
من سؤزومو یاز آچمیشام، بنؤوشه.

محبتین نه اولدوغونو همین شعریمدن سونرا آنلامی شام. "
محبت "

آدلی شعریمده اؤز داخیلی هیجانلاریمی ایفاده انتمیشم.
قلبیم-گؤزوم محبتدی،
شعریم - سؤزوم محبتدی،
عشق اودونا یانان منم؛
اودوم-کؤزوم محبتدی.
دئمه، محبت یالاندی،
او سنین سئوگی قالاندی.
دونیا محورندن چیخسا،
یئنه محبت قالاندی.
من صفوره خانیمی بوتون گؤزللردن فرقلندیرمیشم. " قالیب " قوشمامدا بولودلار
واسیطه سی ایله اونا اولان محبتیمی ایفاده انتمیشم. گؤزلریمی رسسام فیرچاسی ائدیب طبیعتدن رنگلر آلیب اونون رسمینی یاراتماغا چالیشمیشام.
گندک؛ آی بولودلار، داغلارا گندک،
منیم ده اورگیم داغلاردا قالیب.
زولفو یاسمنیم گؤرونمور گؤزه،
آلاگؤز ملگیم داغلاردا قالیب.
اوللر کلبجر دئینده دلیداغ، تاختا یایلاغی، جنیرانبولاغی گؤز اؤنونه گلیردی.
لاکین صمد وورغونلا آشیق شمشیرین گؤروشوندن سونرا ۱۹۵۵-جی ایلین آوقوست آیی نین ۵-دن اونلارین آدلاری دا همین سیرادا چکیلیر. ۱۹۶۱-جی ایلین سنتیابر آیینده یازدیغیم " دلی داغ " شعریمده دلیداغا اوزومو توتاراق آشاغیداکی قوشمانی یازمیشام.
بختورسن، اوجالاردان اوجاسان،
گؤر نئچه داغلارین گؤزو وار سنده.
سوروشسالار، بیلرسنمی، دلیداغ،
نئچه نغمکارین سؤزو وار سنده؟
نغمه لر، داستانلار چیچکلرده دیر،
آما سنین آدین اورکلرده دیر.
کؤنول روبابیمدا شاه پرده دیر،
شاعیرلیک تبی نین اؤزو وار سنده.
کلبجر، داغیستان، قازاخیستان، آلمانییا، ایران تورکییه سفرلریم زامانی بیر-بیریندن قییمتلی شعرلریم یارانمیشدیر. آلمانییا سفریمله علاقه دار

ایکی تصورراتیمی اوخوجولارلا پایلاشماق ایستردیم. من آلمانییایا گندرکن آنام ساغ ایدی، داغدان گنجه یه گلیب بوینومو قوجاقلادی و هؤنکور-هؤنکور آغلادی و دئدی کی، دایینی آختار، اونو ائولنمیش اولسا دا، اولماسا دا کندیمیزه گتیر. آلمانییایا داخیل اولارکن سینم اود توتدو یاندی. آنامین سؤزلری منی اؤزومدن چیخاردی. من دایییمی هاردان تاپایدیم. بئله دوشونرکن آشاغیداکی " سنده می " شعری یاراندی.

آلمانییا، یارالاریم گؤیندی.
ایتکین دوشموش عزیز دایییم، سنده می؟
آنام سیزلار صمد اوغلو دئینده،
کسیلمه میش قوربان پاییم، سنده می؟
دام یئرینده داشی تؤکولو قالدی،
هؤرگوسو-باریسی سؤکولو قالدی،
پارچاسی صاندیقدا بوکولو قالدی،
یاسا دؤنموش نئچه تویوم، سنده می؟

۲۲ گون ایدی کی، آلمانییادا ایدیم. فرانفورت-ماینیزدن دؤردموند شهرینه معروضه اوخوماغا گندیردیم. .قاباقدا اوتورموشدوم. یوخو منی توتموشدو، آی دوغموشدو. بیردن قئیبدن صفوره خانیمین سسی گلدی. " بس گلمیرسن؟ " بداهتن " آ جئیران " شعرینی یازدیم و آخشام تلئفون آچیب همین شعری صفوره خانیما چاتدیردیم. بیر تاریخی یادیگار کیمی همین شعری اولدوغو کیمی وئریرم.

نه دورموسان بدیرلنمیش آی کیمی،
او گؤزلرین بیر بولاقدی، آ جئیران.
یانار قلبیم سو ایسته یر، تشنه دیر،
چاتماز الیم، چوخ اوزاق دی، آ جئیران.
گون اؤیوردا لؤیون-لؤیون موی اولار،
کؤرپه درسن یارپاقلاری گؤی اولار.
عؤمرون پاییزیندا قیزیل توی اولار،
قیزیل تویا بیر سیناقدی، آ جئیران.
سعدنیک، ایشین بیر اویوندو، مزه دی،
هله عشقین چیچکلردن تزه دی!
شاهسنمتک اوتاقلاری بزه دی،
اؤز قریبین گلن واختدی، آ جنیران!

اولو بابام پیرسولطانا تورکییه سفرلریم دؤرونده چوخ سایدا شعرلر یازمیشام. تبریزله ایلک گؤروشومدو ساوالان داغینا یازدیغیم قوشما سینمده قؤور اندن بیر نیسگیلین بدیعی ایفاده سیدیر.

سن منیم تانریمسان داغلار ایچینده،
سعدنیکین سن بویدا داغ وار ایچینده.
کیم بئله دردینی آغلار ایچینده،
ائلدارلاردان گل سوروشاق، ساوالان.

صفوره خانیمین اؤلوموندن سونرا منیم شعر گولوستانیما قم بولودلاری آرا-سیرا گؤز یاشلاری تؤکموشلر. من اوچ شعردن نومونه ایله کیفایتله نیرم. بونلاردان بیری سحره قدر منی اویاق ساخلایان آیلا برابر گؤزومو یومماغا قویمایان آنلاریمی " سنسیز " شعریمده ایفاده انتمیشم. همین شعریمین بیرینجی بندینی بورادا نومونه وئریرم.

گوندوزلر گؤزومده، خیالیمداسان،
گئجه لر غریبه م، غریبه م سنسیز.
یوخوم یوخ، یوخوما گله سن گولوم،
گئجه لر غریبه م، غریبه م سنسیز

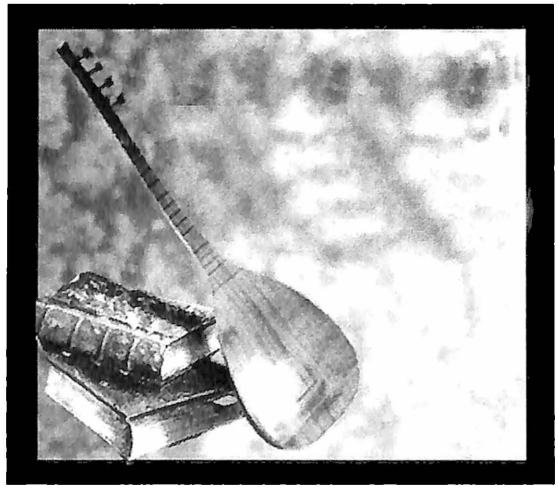
بیر آچیق هاوادا، البته پاییزین سون آیییندا صفوره خانیمین مزاری نین اوستونه گول دستسی قویوب قاییتدیم. ائویم ایستی ایدی، لاکین گئجه یاری گؤردوم کی، برک اوشویوروم. ائله بیل یورغان-دؤشگیمه قار یاغیب. من دویغولانیب " بو گئجه " آدلی قوشمامی یازدیم.

ایچیمده دهشتلی بیر اوشونتو وار،
قارمی یاغدی، مزارینا بو گئجه؟!
گتدیگیم گوللری شاختامی وورمدو،
قارمی یاغدی، مزارینا بو گئجه؟!
سویوق بدنیمی دوغرایییر، کسیر،
دیلیم سؤز توتمایییر، اللریم اسیر،
سویوغون الینده اولموشام اسیر،
قارمی یاغدی، مزارینا بو گئج'؟!

بیز همیشه یاز-یای آیلارییندا قوشقارین آیاغیندا آلاچیق قوراردیق، بورادا قایالاردان تؤکولن بیر شیر-شیر وار. (یئرلی آداملار شلاله یه شیر-شیر دئییر) بورادا یاناشی ایکی گؤی داش واردی. صفوره خانیملا خوش گونلریمیزده بورادا شیر-شیریرین آیاغیندا کی گؤلده اوزوشن قیزیل قازلارا تاماشا انتمکدن دویمازدیق. صفوره خانیمین اؤلوموندن بیر نئچه ایل سونرا همین یوردا گنتدیم کی، خوش گونلریمیزی یادا سالیم. لاکین من چوخ قهرلندیم. قوشقار داغی دا، خوشبولاق دا، شیرشیر دا، اونون آیاغینداکی گؤلدوه اوزوشن قازلار دا یئریندیدی، تکجه صفوره خانیم یوخ ایدی. گؤیداشین اوستونده اوتوروب " داغلار " شعریمی یازدیم. ائله " داغلار " شعری کی، اورکلری داغلایان، آشیقلارین دیلی نین ازبری اولان بیر داغلار. شعرینین ایلک بندینی نومونه وئریرم.

بیلیرسنمی، نییه بئله شیرینسن،
سنده دی آنامین لایلاسی، داغلار.
گنجلیکده قوینوندا سئودیگیم قیزین،
هئچ گئتمیر باشیمدان سئوداسی، داغلار.

اوخوجولار یئرده قالان سون بندلری، تکجه سون بندلری دئییل، بو کیتابدا جمعلشمیش بوتون شعرلری اوخوجولارا ارماغان ائدیرم. اوخویوب گاه' گولرلر، گاه دا قملنرلر. بو منیم دئییل، بشری دویغولارین محصولودور. اینسانی یاشادان بشری دویغولاردیر.

رئیحان

احمد یاشار خوجا افندی

حمد-و ثنالار الله تعالی و تقدس حضرتلرینه، صلات-و سالاملار الله تعالی‌نین حبیبینه و بیلجومله انبیا و رسوللارینا، اونلارین آل و اصحابینا و خوصوصن رسول-ی اکرم (ص) افندیمیزین آل و اصحابینا و قییامت گونونه قدر تابئعین و تبع-ی تابئعین‌لر اوزه‌رینه اولسون.

و یئنه رئیحان‌دان:

رئیحان درگیمیزده، معانن رئیحانین صدالارینی دویما فورصتینی بیزلره بخش ائیله‌ین، رئیحانی یارادیب، رئیحاسییلا بیزلری رئیحالاندیران و عئینی زاماندا او رئیحا واسیطه‌سییله بیزلری اؤزونه اولاشدیران الله تعالی‌یا سونسوز شوکولر اولسون.

رئیحان دئیر کی:

پاییز گلر سولارام، سارالارام، پاییزین روزگارلاریلا قورویوب، توکولر، چورویوب یوخ کیمی اولارام.

یاز گلینجه یئنه نشعه‌لی و یئنی بیر حیاتا قووشورام. انی اینسانلار، بیر یوخ اولوشوما، بیر ده دیریلیشیمه باخین!

منیم نشعه‌لی بیر حیاتا گؤز آچدیغیم کیمی سیزلر ده بیر حیاتا گؤز آچمیشدینیز. گؤز آچدیغینیز آندان انعتیبارن سیزلر ده یاواش یاواش سارارسینیز، سولمایا باشلادینیز. سیزلر ده بیر گون اولوب، چورویه‌جک؛ آردیندان تکرار دیریله‌جکسینیز. اما سیزین دیریلیشینیز بیزیم دیریلمه‌میزه هئچ بنزه‌مز.

آه!

سیزین اؤلوم آنینداکی مشققتینیز،

درین حسرتلیک‌لرینیز،

قبیر قارانلیغیندا گؤز آچاجاغینیز زاماناکی قورخونج حالینیز،

قبیردن اللی مین ایللیک یولجولوغون باشلادیغی آن،

سیرتینیزدا داشییامایاجاغینیز قدر آغیر یوکلرله آتشین کؤلگه‌لری آلتیندا سورونه‌جه‌ییز گونلر،

ربیئیزین حوضورووندا حئساب وئره‌جه‌ییز آن،

و داها سونرا ایضاح ائدیلمه‌یه‌جک قدر دهشت دولو گونلر.

آرتیق اوزونوزه گلین و ان آزیندان بیزیم کیمی چیچکلره باخاراق اوزونوزه چکی دوزن وئرین. الله تعالی، سیزلره اؤلومو خاطیرلاتماق اوچون بیزلری یاراتمیشدیر. اونون اوچون باهارلاردا دیریلر، پاییزلاردا یوخ اولاریق. سیزلری اوبارماق اوچون بو ایمتیحاندان کئچمکده‌ییک.

بیزلردن عیبرت آلیب اؤزونوزه چکیلینجه، اؤزونوزدن ده آلاجاغینیز عیبرتلرین اولدوغونو داها یاخیندان گؤررسینیز. او زامان هر آخشام اؤلر، هر صاباح یئنی‌دن دیریلرسینیز.

یئنه بیزلر، بکله‌نن او گونه فایدالی قازانج ساغلامانین، خئییرلی ایشلرله مشغول اولماقلا مومکون اولدوغونو قاورامانیز اوچون ربیئیمیزی هئچ‌بیر زامان اونوتمایئب سورکلی اولاراق تسبیح ائدر، سیزلرین اونونده هر پاییزدا اؤلور، یازدا دیریلیریک. اما سیز عیبرت آلمایی دوشونه‌مه‌دییینیز اوچون اویانمایئب، دولایی‌سییلا دا ربیئیزی اونوتورسونوز.

تسبیح، ربیئیمیزین اثرلرینده، ایشلرینده و یاراتدیقلارینداً هئچ‌بیر اکسیکلییی اولمادیغینی معانن تصدیق دئمک اولوب، بیتکی‌لر بو تصدیقی حال لیسان‌لاریلا ایثبات ائده‌رک بیزلری ایکاز ائتمک اوچون عادتن هایقیریرلار.

«ایشده باهار گلدی، باخین رئیحانا، باخین دیگر چیچک‌لره، باخین کؤکلو و کؤکسوز بیتکی و آغاجلارا! او کؤکلو و کؤکسوز آغاجلار باهاردا حیاتا قووشونجا، دونیامیزدا یئنی بیر حیات، سونسوز گؤزللیکده منظره‌لر گؤرولونجه «ائی ربیئیمیز! نه گوزل و نه بویوک موحیمن‌سن!» دئیه حاللاریلا سسله‌نیرلر. و «بیزی چورودوب یوخ ائتمیشدین، الحمدلله. هئچ‌بیر اووصافیمیزی دییشدیرمه‌دن، هر جینس بیتکی‌نی یاراتدیغین کیمی بیزی ده عئینن دیریلتدین.» دئییب شوکور سجده‌سی قیلماق اوزه‌ره سجده‌یه قاپانیرلار. آیتده ایفاده اندیلدیی اوزه‌ره:

«بیتکی‌لر و آغاجلار سجده ائدرلر.»[۵]

بیز، سیزلر اوچون، الله تعالی‌نین اثرلری‌نین، افعال و صیفت‌لرینین شاهیدلرییک.

ایندی، نئجه یازدا الله تعالی‌نین موحیمن ایسمینین شاهیدلری اولدوغوموزون صوحبتینی یاپمایا باشلایالیم.

الله هر شئیی، هر ذره‌نی و کوره‌نی اولدوغو کیمی موحافظه ائدیجی اولدوغونو، بیتکی‌لرین ذره‌جیک میثالی توخوملارینی توپراغین ان اوست طبقه‌سینده، صیفیرین آلتیندا کی دوندوروجو سویوقلاردا و یانمیش اراضی‌لرده‌کی قووورجو سیجاقلاردا شکیللرینی، رئیحالارینی و اوزللیک‌لرینی دییشدیرمه‌دن قورویاراق بیزلره گوسترمکده‌دیر. بو، دونیانین یارادیلیشیندان بری داوام ائدن و قییامته قدر ده داوام ائده‌جک اولان ایلاهی بیر قانوندور.

---

[۵] رحمان، ۵۵/۶

بیتکی‌لر و آغاجلار بو ایلاهی قانونا، یعنی ایراده-ی ایسلامییه‌یه تسلیم اولدوقلاری اوچون موتلو یاشایارلار، موتلو بیر شکیلده اؤلوب، موتلو بیر شکیلده دیریلرلر.

رئیحان دئیر کی:

بیز، ازلده ایلاهی ایراده‌یه تسلیم اولموشوق. بو گون ده بو تسلیمییتیمیز داوام ائتمکده‌دیر. بیز بوتون وارلیغیمیزلا ربیمیزه تسلیم اولدوغوموز اوچون بیزه باخانلار ایطاعتیمیزین سورکلی اولدوغونو گؤررلر.

عاغیللی وارلیقلار، بیزآز دیققت ائده‌رک بیزیم ربیمیزه تسلیمییتیمیزدن مئیدانا گلن حوضور و سوکونتی قاورایابیلمیش اولسایدیلار، حئساب گونو «آه! نه اولایدی دا بیزلر ده بیتکی‌لر کیمی ربیمیزه تسلیم اولوب، توکل ائده‌رک حوضور و سوکون ایچینده یاشاسایدیق.» دئمه‌مک اوچون دونیا حیاتیندا تضرروع و نییازلا عالم‌لرین ربیینه یونه‌لیب حیاتلاری‌نین عفوی اوچون یالوارادیلار.

ایندی دیققتینیزی بیر باشقا خوصوصا چکمک ایسته‌ییرم:

معلوم اولدوغو اوزره کایيناتداکی وارلیقلارین بعضی‌لرینه نفیس و عاغیل وئریلمیشدیر. اونلارا نفیس و عاغیل وئریلدیکدن سونرا ایراده-ی جوزییه ده وئریلمیشدیر. بو وارلیقلار جوزیی ایراده‌لرینی اوز ایسته‌دیکلری کیمی دئییل ده ایراده‌نی وئره‌نین ایسته‌دییی کیمی قوللانمایی ترجیح اندرلرسه، حیاتلارینا حوضور و موتلولوق ایچه‌ریسینده داوام اندرلر. شاید بو وارلیقلار ایراده‌لرینی، اوزلرینه بو ایراده‌نی وئره‌نین ایسته‌دییی کیمی قوللانمازلارسا، آنجاق اوزلرینه ظولم انتمیش اولارلار.

کایيناتداکی عاغیل، ایراده و نفیس صاحیب‌لرینین حیاتی باشلادیغی زاماندان گونوموزه قدر اینسانلار ایچه‌ریسینده بیر توپلوم، ایراده‌سینین بوتونونو سئوه‌رک و اوز ایستک‌لرییله ربلرینه تسلیم اندیب دونیا و آخیرتین سعادتینه ارمیشلردیر. دیگر بیر توپلوم ایسه ایراده‌لرینی اوز هوا و هوسلرینه گؤره قوللانماق ایسته‌دیلر. بو عوصیانکارلار بونونلا قالمایاراق باشقالارینین ایراده‌لرینه ده موداخله ائدیب اونلارین حیاتلارینی دا اوز هوا و هوسلرینه گؤره تنظیم ائتمک ایسته‌دیلر. بو موجادیله‌لری نتیجه‌سینده بعضی اینسانلارین ایراده‌لرینه تحککوم ائده‌رک اونلاری اؤزلرینه کؤله ائتدیلر. اونلارین آرزولارینا قارشی قویانلارا دا شیددتلی بیر موجادیله باشلاداراق مظلوم اینسانلارا ظولم ائتدیلر. اما اونلارین فرقینده اولمادیقلاری خوصوص، یاپدیقلاری بو اذییت‌لرله گئرچکده باشقالارینا دئییل اوزلرینه ظولم ائتدیکلرییدی.

الله تعالی قرآن-ی کریم‌ده بو خوصوصلا ایلگیلی اولاراق:

«الله اونلارا ظولم ائتمه‌دی، فقط اونلار اوزلرینه ظولم ائدیردیلر.»[6] بویورماقدادیر.

الله تعالی و تقدس حضرتلری قرآندان اونجه گؤندردییی ایلاهی کیتابلاردا و خوصوصن قرآن-ی کریمده:

«بیز امانتی، گؤیلره، یئره و داغلارا (و اونلارین ایچه‌ریسینده‌کی بوتون وارلیقلارا) تکلیف ائتدیک ده اونلار بونو یوکله‌نمکدن چکینیلر، (مسولییتیندن) قورخدولار. اونو اینسان یوکله‌ندی. دوغروسو او چوخ ظالیم، چوخ جاهیلدیر.

(الله بو امانتی اینسانا وئرمک صورتییله)، مونافیق ارکک‌لره و مونافیق قادینلارا، موشریک ارکک‌لره و موشریک قادینلارا عذاب ائده‌جک، اینانان ارکک‌لرین و اینانان قادینلارین دا توووبه‌سینی قبول بویوراجاقدیر. الله باغیشلایاندیر، مرحمت ائدندیر.»[7]

آیتده ایفاده اندیلدییی اوزره یئرلر، گؤیلر و اونلارین ایچه‌ریسینده‌کی بوتون وارلیقلار «یا ربیی، سنین امانتینی داشیما گوجونه صاحیب دئییلیک.» دئیه‌رک عجزییت‌لرینی اعتیراف ائتدیلر.

عاغیللی یارادیلان نفیس صاحیبلری، بؤیوک بیر غفلته دوشه‌رک عاغیللارینا گؤوه‌نیب بو امانتی یوکله‌ندیلر. یوکله‌ندیکلری بو امانت‌لرین باشیندا اینسانا وئریلن جوزیی ایراده گلیر. الله تعالی «سیزلره جوزیی ایراده وئردیم، بونو قبول ائتدینیز می؟» دئیه سورونجا اینسانلار «قبول ائتدیک!» دئدیلر.

ایراده-ی جوزییه‌دن مقصد، قولون بوتون ایراده‌نی اؤز ایسته‌دییی کیمی قوللانابیلمه‌سی دئمک دئییلدیر. یعنی ایراده‌نین بوتونو اونا تسلیم اندیلمه‌میشدیر. اؤلمک، اؤلدورمک و بنزه‌ری ایراده‌لر اینسانا وئریلمه‌میشدیر. اگر اینسانا اؤلمک کیمی بیر ایراده وئریلمیش اولسایدی، اینسانلیق عالمی ایچینه سوروکله‌ندییی بوحرانلار، سببییله چوخدان اؤزونو و اطرافیندا‌کی اینسانلاری یوخ ائتمیشدی. اینسان بیرآز بونالیما گیرینجه اوزونو اولدورور. اینسانلارا قارشی بیر کین بسله‌ییندجه ده بوتون اینسانلاری قتل اندردی.

اؤزلرینه ایراده وئریلن عاغیل و نفیس صاحیبی توپلوملار بیرقاچ قیسمه آیریلیر:

بیر قیسیم اینسانلار صاحیب اولدوغوموز ایراده‌نی، «بو ایراده‌نی بیزه وئره‌نین ایسته‌دییی شکیلده قوللانمالییق.» دئیرلر. چونکو «بو ایراده‌نی یارادیب بیزلره وئرن، موحقق ایراده‌میزی ناسیل قوللانمامیز گرکدییینی ان ایی بیلن‌دیر.» دئیه‌رک ایراده‌لرینی ایلاهی ایراده ایله بیرلشدیریب دونیا و آخیرتین سعادتینه اررلر.

طیبق-ی بیر ماکینه ائعمالاتچی‌سینین ویا آرابا ائعمالاتچی‌سینین، او ماکینه‌نین ویا آرابانین ان وئریملی چالیشما شکلینی بیله‌رک بونو قوللانیجیلارینا تووصیه ائتمه‌سی کیمی.

بو قیسیم اینسانلار ایسه، «بیز عاغیللییق، ایراده‌میزی ان گؤزل شکیلده ده قوللانابیله‌ریک.» دئیه‌رک؛ ایراده‌لرینی، نفیس‌لرینین ایستک و آرزولارینا گؤره قوللانارلار. بونلار اوز یون و ایستیقامت‌لرینی قئیب ائتدیکلری کیمی دیگر اینسانلارا کؤتو اؤرنک اولماقلا ویا فئعلی موداخیله ده بولونماقلا یئراوزونو ایفساد اندرلر.

بو گئرچکلری تاریخ صحیفه‌لرینده گؤردویونوز کیمی گونوموز دونیاسیندا دا گؤرمه‌کده‌سینیز. بو کیمی اینسانلار قرآن-ی کریمده:

«او، دؤنوب گئتدی می (یاخود بیر ایش باشینا گئچدی می) یئراوزونده اورتالیغی فسادا وئرمک، اکین‌لری تخریب ائدیب نسیللری بوزماق اوچون چالیشار.»[8] شکلینده بیزلره تانیتیلمیشدیر.

---

[6] نبل، ۱۶/۳۳

[7] احزاب، ۷۳-۳۳/۷۲

[8] بقره، ۲/۲۵۰

بو خوصوصلار حاققیندا تفرروعاتلی بیلگی آختارماق قونوموزو اصلی چیزگیسیندن اوزاقلاشدیراجاغی اوچون ساغلام قایناقلاردان بو خوصوصلاری آراشدیراراق،

«... ائی عاغیل صاحیب‌لری! عیبرت آلین.»[9] حؤکمونه اویوب، گؤردویوموز حادیثه‌لردن عیبرت آلالیم کی؛ هئچ دوشونمه‌دن بونلارین پئشینه تاخیلیب هلاک اولانلاردان اولمایالیم.

بیر دیگر صینیفی تشکیل ائدن توپلوملار ایسه، بشری ایراده‌نین پئشینه تاخیلانلارین باشلارینا گلن بویوک فلاکت‌لره باخاراق اؤزلرینه بیر قورتولوش یولو آرارکن، قفلته دوشوب ایراده‌لرینی هوا و هوس‌لرینین آرزولارینا گؤره یونله‌ندیریب، نه اولدوغونو آنلایامادان قورتولوش یولوندان اوزاقلاشاراق، دیگر ساپیقلاشانلار کیمی یوللارینی شاشیرارلار.

بو توپلولوق‌داکیلارین هر بیری آیری بیر یولا ساپارکن، عئینی زاماندا هر بیری اؤزونون ان دوغرو یولدا اولدوغونو ظن ائدر. بونلارین حاللاری آتش بؤجک‌لرینین حالینا بنزر. پروانه‌لرین یانان آتشین اؤزلرینی نه بؤیوک فلاکته سوروکله‌یه‌جه‌ییني بیلمه‌دن اطرافیندا دؤنوب دورورکن سونوندا ایچینه دوشدوکلری کیمی، بو کیمی اینسانلار دا بیر شئی‌لر یاپیرام ظنینی‌یله ساغا سولا قاچارلار. فقط بو داورانیشلاری بوش بیر حرکتدن باشقا بیر شئی ایفاده ائتمه‌دییندن، بیر گون پروانه‌لر کیمی چئوره‌سینده دولاشدیقلاری فلاکت چوخورلارینین ایچینه دوشرلر.

بعضی اینسانلار دا یالنیز اوز نفیس‌لرینی تربییه ائده‌رک قورتولوشا اره‌جکلرینی ظن ائدرلر. بو کیمی‌لر زامان زامان سئیر-و سولوکلا مشغول اولسالار داهی، رهبرسیز اولاراق چیخدیقلاری بو یولدا چوخ قییمتلی واختیتلارینی بوشا خرجلرلر. بو شکیلده یولا چیخانلارین پنک آزی تووفیقات-ی ایلاهییه‌یه اولاشیب، هیدایته ارمیشلردیر.

تکرار رئیحانا دونه‌لیم.

او دا ایچینده بولوندوغو حاللا ائویمیزده‌کی ساخسیدان بیزه باخیب حال و داورانیشلاریمیزی قریبسر بیر شکیلده بیزلره سسله‌نه‌رک دئیر کی:

ائی منه خیدمت ائدنلر، باغچالارینا منیم کیمی چیچکلر تیکیب اونلارا خیدمتکار اولانلار. هئچ دئییلسه بیزده‌کی گؤزل رئیحالاری تنففوس ائده‌رک اوزونوزه گلین. بیراز اینصاف ائده‌رک اوز حالینیزی دوشونون. باخ! ربیمیزین یاراتدیغی گوندن بو یانا، عصیرلر گئچدییی حالدا شکلیمیز، شماییلیمیز، رئیحامیز هئچ دهییشمیش میدیر؟ ائی بشری ایرادهیه باغیملی اولان اینسانلار! حالینیزا بیر باخین، سیزلر قیسسا عصیرلرده نه حاللاردان نه حاللارا دوندونوز. ایشده بو خوصوصا دیققتینیزی چکه‌رک اوز حالینیزی تفککور ائدین. بیز عصیرلرجه هئچ دییشمه‌دن سیزلرین حوضورونا گلیرکن، بو قدر قیسسا سوره ایچه‌ریسینده حالدان حالا دونوشونوزو ناسیل ایضاح ائده‌بیلیرسینیز؟

بیزلر ایلاهی ایراده‌یه تسلیم اولدوغوموز اوچون ربیمیزه تسلیمییتیمیزین قارشیلیغینی یاشاییب، سوندوغوموز نفیس منظره‌لرله گوزلرینیزه ضییافت چکه‌رک، اینسانلیق عالمینه هم ربیمیزی تانیتماقدا هم ده گوزل قوخولاریمیزلا سیزلرین حیسلرینیزه خیطاب ائتمکده‌ییک. یعنی بیزلر عاغیللارینا مغرور، نفیس‌لرینین اسیری اولانلارا، آیت‌لر حوکمونده دلیل‌لر اولاراق نصیحت ائتمکده‌ییک. نه آجیدیر کی؛ عاغیلسیزلار، اونلرینه کنچدیکلری نئچه عاغیللیلارا یول گوستریرلر، فقط عاغیللیلار، سورو اولوشلاریندان اوسانماز و اوتانمازلار.

حال‌بوکی سیزلرین ایچه‌ریسینده چوخ دییشیک سیرلر مووجوددور. بو سیرلری عاغلینیزلا آراشدیرارسانیز، ایچینده بولوندوغونوز اکسیک‌لییین، عالم‌لرین ربیبنین ایراده‌سینه تسلیم اولمایی‌شینیزدان مئیدانا گلدییینی اویه‌درسینیز. باشقالاری سیزه، سیزین اسرارینیزدان خبر وئره‌جک اولسایدی، گوجه‌نر و دارالاردینیز. اما نه یازیق کی؛ سیزلر منیم حال لیسانیمدان آنلامیرسینیز.

ربیبم منه دیل وئرسه‌یدی ده سیزه سیرلرینیزدن بیر شئیلر آنلاتمایا باشلاسایدیم، بلکه ده او زامان، اوخشایاراق سئودییینیز منی، بیر داربه‌ده قیراردینیز. اما من ربیبمه تسلیم اولدوغوم اوچون سیزین بو داورانیشلارینیزدان دولایی دا هئچ اوزولمم. ربیبم منی یئنه وار اندر. من یوخ اولسام داهی مندن داها گوزل رئیحالاری اولان رئیحانلار یاراداراق سیزلرین خیدمتینه سونار.

ائوئت، درگیمیزده‌کی بو کوچوجوک باغچادا قیسسا بیر زامان اوچون ده اولسا بیر آرادا یاشادیق. بو سایییداکی یازیمین پاییزی گلدی سونووئردیم. ربیبم دیلرسه، گله‌جک یازی یاهارینداً بیزلری یئنه قووشدورور. اما ربیبم اونا تسلیم اولدوغوم اوچون جننت باهارلارینداً سئودیکلرییله (سیز ده سئویلیرسه‌نیز) برابر اولاجاغینی خبر وئردیی اوچون موتلویام. سیزلرده موتلو قالین.

ربیبمین ایذنییله و یاردیمییلا بیر سونراکی مووسومده تکرار بو باغچادا سیزلرله بولوشمانی دیله‌رم. بو آرادا سیزلرین دیققتینیزی ده آشاغیداکی آیت-ی کریمه‌لره چکمک ایسته‌رم.

بو آیت‌لری اوخویاراق تفککور ائدینیز:

«اونا راحاتلیق، گوزل قوخولو بیر ریزیق و نعیم جننتی واردیر.»[10]

«یاپراقلی دانه‌لر و خوش قوخولو بیتکی‌لر واردیر.»[11]

گله‌جک درگی صوحبتیمیزده ربیبم موراد ائدیب قونوشدورارسا، سیزلره روح-ی رئیحانی آنلاتمایا چالیشاجاغیق.

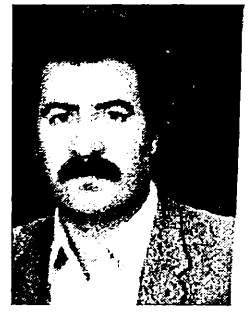
الله-ین سالامی، ایراده‌سینی ایلاهی ایراده‌یه تسلیم ائدنلر اوزه‌رینه اولسون.

[9] حشر، ۵۹/۲

[10] واقعه، ۵۶/۸۹

[11] رحمان، ۵۵/۱۲

دورد عنصرلر آذربایجان فولکور ادبییاتیندا:

باقر رشادتی

آچیقلاما

بیلدیگینیز کیمی بشر «اؤزون» تانیییب و «اؤزلوگون» دوشونن گوندن بری، طبیعته دوغرو ماراقلانیب و همیشه‌لیک یاشاماق اوچون، اساس انحتیاجلارین طبیعتده‌کی، ماتریال‌لار واسیطه‌سی‌ایله قالدیریب و قالدیرماقدادیر. دئمک ائله همین بو ایستکلره معروض قالماق اوزره ایدی کی، هر شئی‌دن اونجه طبیعتده‌کی، دورد عونصرلرایله تانیشلیق ایلگیلی‌یی باغلامیشدیر. یئییب، ایچیب، آلیب بئجرمک اساسدا «سو یا تورپاغا» منیل سالیب، سویوق و قارانلیقدان قورتارماغا خاطیر، «اودو»، هابئله سرینله‌ییب و سوورماغا گؤره ده «یئل» ایله آشینا اولموشدور. البتته بئله‌نچی یئتگین‌لیک بیردن یوخ، آزاجیق و موختلیف عصیرلر الده ائدیلیب هم ده بشرلره ایمکان یاراتمیشدیر، بو گونده میثال اوچون: بئش‌ینجی عونصور ارسطو نظریجه سماوی جیسملردیلر کی، ضیدلری یوخدو، بونا گؤره ده ده‌ییشیلمزلر، ذات و طبیعتلری اوزره یالنیز گیرده حرکت‌له یئرلرین عوضله‌ییرلر!

دورد عنصرلرین اسطوره‌وی جنبه‌لری:

تاریخین یازدیغینا گؤره، ایرانلیلارین یانینداادا سومئرلرین دونیا گؤروشلری کیمی «سو» موقددس بیر عونصور تک تانینمیشدیر. دونیا دوزنینده، سویون یارادیجیلیق رولونا اینانمیشدیلار.

اوستا دا «سو»یون ارزیشلی و موقددس سانماسینا دفعه‌لر اشاره اولوبدو دان اولدوزو «سو و یوکلولوک» ایلاهه‌سی کیمی اؤیمه‌لنمیشدی.

بابل‌ین اسکی لؤوحه‌لرینده، دونیا ازلجه بؤیوک بیر سو یئغینی ایدی. زامان کئچدیکجه تانری‌لار، بیری- بیرینین آردیجا وجوده گلیب، تدریجی حالدا ایشلری عقل و حیکمت اوزره سالمیشدیلار تا اینکی اونلارین ان گؤجلوسو، یئری یاراتمیشدیر.

هیندیلرین «رامایانا» دستانیندا گلیبدیر: هر «توپراق»، «سو» دو، یئر «سو» دا قورولوب قوشولوب، «برهما» ذاتینا دورارسا، آنجاق باشقا تانری‌لار «سو»دا وجود تاپمیشدیلار. سونرا، برهما دونقوز شکلیلینه دؤنوب، «یئری» سویون ایچیندن قالدیریب، دونیانی و اوغلانلارین یاراتمیشدیر.

سامی روایتلرینده «سو»یون رولو دونیانین «وارلیق» تاپماسینا خئیلک اؤنملی دیر.

و تانری بویوردو: «سولار آراسیندا. بیر فلک واردیر کی، اونلاری بیر- بیرلریندن آییرار و تانری فلکی یارادیب و فلکین آلتینداکی سولاری اوستونده‌کی‌لردن آییردی و بئله‌سی اولدو... و تانری بویوردو: یئرین آلتینداکی سولار بیر یئره ییغیشسینلار و قورولوق اوزه چیخسین و بو شیخدا اولدو. تانری قورولوغا «یئر» آدی قویدو و «سو»یون ییغینی‌نی دا «دنیز»آدلاندیردی.

تزه عصیر (موقددس انجیل) کیتابیندا، پطروس رسول اؤز ریساله‌سی‌نین اوچونجو حیصه‌سینده دئییر: «... تانری‌نین سؤز و (حؤکمو)ایله گؤیلر اسکیدن واریمیشلار و یئر «سو»یا دایاناراق «سو»دان خلق اولدو».

قرآنین دئدیگینه گؤره، اینسانین یارانیشی پالچیقدان باشلانیب سونرا اونون نسیلی ده‌یرسیز بیر سودان اولان سولاله‌دن عمله گتیریلمیشدیر.

وبداخلق الانسان من طین ثم جعل نسله من سلاله من ماء مهین. سجده سوره‌سی ۷و۸-جی آیه‌لر.

سو «ماء» سؤزو ۶۳کره قرآندا قئیده گلیب و چئشیدلی جهت‌لردن اینجه‌لنمیشدیر، حتتا کایینات یاراناں زامان، اونون «عرشی» سو اوستونده ایمیش[۱۲].

ایندی ده عقد سوفره‌سی‌نین باشینا بیر کاسا سو، اوستونده بیر یاشیل یارپاق قویماق ایله «سو»یون اسطوره‌وی جنبه‌سی، دیری ساخلانیلیر. سو آیدین‌لیق و یاشیل یارپاق، شادلیق دیر. سو و دوز، زهرا حضرتلری‌نین کبینی ایمیش.

دورد عنصرلر (سو، توپراق، یئل و اود) یئددی اولدوز یا خود یئددی سماوی جیسیملر (آی، عطارد، دان اولدوزو، گونش، مریخ، مشتری و زحل) تاثیری آلتیندا، موالیه ثلاثه‌نین= اوچ دوغولموشلارین (جهاد= برکین، نبات= گؤیرتی، حئیوان= دیری مال) یارانماسینا سبب اولموشدولار.

توپراق‌ایدیم دایاندیم

اینسانییتی دوزگون و اؤره‌یه هوپان «ترنّم» انیله‌ین یئددی هیجا و دورد میصراعدان عبارت «بایاتیلار» دا کی،آذربایجان خلقی‌نین لاپ اسکی‌لیریک شئعیرلریندن ساییلیب، بایات طایفاسی‌نین آدینلان آلینیب و دئمک آذربایجان خلقی‌نین حوزونلو ترانه لری دیلر، بوللوجا ایجتماعی مضمونلار اؤزلجه‌سینه قئیده گلیبلرکی، بیریسی ده ائله همین بو دورد عنصرلردیلر.

آراز دریندی، «سو»یی سریندی، گل منی دیندیر

کؤنلوم سنیندی. بوخاری قوروم اولدو، «اود» یاندی قوروم اولدو.آغیر ائللر ایچینده بیزه چوخ ظولوم اولدو. سحر «یئلی» سریندی، دوشمه گوله سریندی. آغلاما آلا گؤزوم تانری بیزه کریمدی.

---

[12]- باخین هود سوره‌سی‌نین ۷-نجی آیه سینه.

یاتمیش ایدیم اویاندیم، درده- غمه بویاندیم.
داش اولسایدیم اریردیم «تورپاق» ایدیم
دایاندیم.

حق دیدارین گورموش «سو»!

روحو آزاد و شاد، خلق نغمه‌کاری، حق عاشقی (ب.ق.سهند) کی، ده‌ده قورقود بویلارین شئعیره سالمیشدیر، «قاراجیق چوبان» پونماسیندا گؤزلری قان یاش ایله دولموش قازان خانین اؤنونه گلمیش «حق دیداری گؤرموش سو» دان «اوچاردا قوزغون اوچار، قاچاردا تانری قاچار دولاشمیش یوردو قالمیش» خوصوصدا خبرلشمه‌سینی بویله «ترنم» ائدیب دیر:

-چینقیم- چینقیم قایالاردان چیخان سو؛
شاققیلداییب دره‌لردن آخان سو؛
آغیر- آغیر قایالاری خیرلادان.
دنیزلرده گمیلری اویندان.
شاهباز آتلار، بوز آیغیرلار ایچین سو.
قیزیل ده‌وه اوزرینده کئچن سو.
ساحیللری آغجا قویون یاتاغی
چیمنلری بوغالارین اوتلاغی
عایشه‌نین، فاطمه‌نین مکنتی
امام حسن، امام حسین حسرتی
ائل- اوبامدان خبرین وار دئه منه
قارا باشیم قوربان اولسون «سو» سنه!

سو گؤرمه‌دن پاچالاری سووایبر!

ایختیصارجا سؤز وئرمک، ان قدیمدن «یئی دانیشیقلیق و سؤز آیدین‌لیغینین» بیه‌نیلمیش «تؤره»لریندن بیریسی ایدی. هر قوم یا میللتین اؤزل بیر دیل ایله دانیشمالاریندا بعضا بیر پارا اؤیود وئریجی سؤزلر، اخلاقی نوکته‌لر و پیس ایشلردن ساخلایان سینانمیش عیبارت‌لره توش گلیریک کی، دئمک اونلارین یاشاییشینین اساس بؤلومودولر. بو ماراق دوغوران، اؤرک آلان خلق کولتورونه «آتالار سؤزلری، دئییم‌لری و نصیحتلی دستانلاری» آد وئرمیشدیلر.

- سو آیدینلیق دیر.
- سو اولان یئرده «تیمم باطل» دیر.
- سو کوزه‌سی، سو یولوندا سینار.
- سودا بوغولان سامان چوپونه ال آتار.
- سو گلمیش آرخدان، بیرده گلر.
- سو گؤرمه‌دن پاچالاری سووایبر.
- سویون اولی بولانیقلی گلر.
- سویون لام آخانی، آدامین یئره باخانی.
- سویون اوسته گمی وار، هر ایشین بیر چمی وار.

یئل اسسین بولود گئتسین

دوشونورم بو آتا بابا مثلین آز چوخ انشیدمی‌سینیز کی، دئییب‌لر:

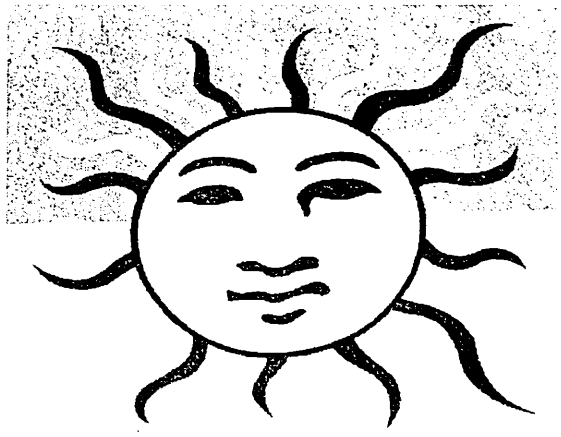
«یئل، یاغیش گتیرر؛ شوخلوق، داوا شاوا!»

منجه سیزلر هئچ وقت، دوستلوق کؤکون، شوخلوق قئیچی‌سی ایله کسمزسینیز. آنجاق، بونا گؤره کی، آتالار سؤزو عقلین گؤزودو، ماهانا گتیردیم، قیساجاسینا یئل‌دن سؤز آچام.

یئل نه‌دیر؟

حرکتلی هاوا، هاوانین گور یا ضعیف حرکتینه «یئل» دئیرلر کی، ایستی‌نین آزالما، چوخالماسیندان وجوده گلر.

سانسکریت و اویستادا یئل تانری‌سی، بیرینجی تانری دیر کی، نذرلری قبول ائیلر.

آذربایجان فولکلور ادبییاتی‌نین «موسم و مراسیم نغمه‌لری» بؤلومونده، یئل بابا «سئوگیلی» ایییی گتیریب سئویندیریجی تک سئویلیر:

هئیوا نارین ایییی گلیر، / اس، ای گیلاوار، گیلاوار.
گولدن خارین ایییی گلیر،/ اس، ای گیلاوار، گیلاوار.
سندن یارین ایییی گلیر،/ اس، ای گیلاوار، گیلاوار
آی خوش گیلاوار، گیلاوار[13]./ آ یئل بابا، یئل بابا،
قوربان سنه، گل، بابا./ تاخیلیمیز یئرده قالدی،
یاخامیز الده قالدی. آ یئل بابا، یئل بابا،
قوربان سنه، گل، بابا. / آ یئل بابا، گل، بابا،
سامان سنین، دن منیم./ یئل بابا اسدی نینیم،

[13]- گیلاوار: آراز قیراغی‌نین یای یئللی کی، گونئی دن اسر.

دولونو کسدی نینیم./ چکیرم یار غوصصه‌سین،
فالیم دا نحثدی نینیم./ من عاشیق قولو گوجلو،
کسیبدی یولو گوجلو. / یئل اسسین بولود گئتسین،

آذربایجاندا اسن یئل‌لر.

ببر- پاییز یئلی: بو یئل سورعتله اسر. اؤزوایله قوم کولکی گتیرر. قویون قوزویا، خئیلک زیبان یئتیرر. بو یئل اسنده سورولری کووشندن ائوه گتیررلر.**ایکی- مه یئلی:** گون چیخان و «قبله» خلافیندا اسر. سویوق و قورو یئل دیرکی، اؤزو ایله قار گتیرر.

اوچ- آغ یئل: کؤهنه ایلین آخیرندا و تزه ایلین اولینده گون باتاندان قبله‌یه ساری اسر. قورو و نملی یئل یئل دیر کی، بوزلاری اریدیب و نمی قورودار. یازدا اسرسه یاغیش گتیرر، قیشدا آغ یئلدن سونرا همیشه آغیر قار یاغار. آغ یئل ایستی و نملی یئل دیر کی، دئیرلر یئره نفس گیترر. یازدا آغاجلاری آییلدیب چؤل بایییری‌دا، گول چیچه‌یی ده دیرچلدر. بو یئل ترکیه‌دن ایرانا طرف، آذربایجان و کرمانشاه سمتینه اسر.

هامیدان اینجه، هامیدان گؤیچک

دورد عونصورلر ایچینده «اود» هامیدان اینجه، گؤیچک و فایدالی دیر. ائله بو سببه، قدیمدن بوتون قوم و میللتلر آرا ماراقلانیب، بعضی سماوی دینلر حتتا «بت» سئور افریقایی یانیندا دا، آرتیق ائعتیبارلی و اؤنملی ایمیش.هاندا بیر سامی‌لرده «اودو»موقددس سانیلمیشلار. توراتین روایتی اساسدا «تور» داغیندا «تانری‌نین ایشیغی» اود به‌نیزینده موسایه پارلاییب و اود آلووایله اونلا دانیشمیشدیر.قرآنین سوراق وئرمه‌سی اوزره «اود» بؤیوک تانری‌نین حؤکمو‌ایله ابراهیم خلیل پیغمبره گولوستان اولموشدور.

بؤیوک شئعیر قودرتینه و توکنمز سؤز باجاریغینا مالیک اولان[۱۴] «بولود قاراچورلو» دلی دومرول پوئماسیندا «اود»ون موقددس‌لییینی بئله تصویره چکمیشدیر:

هله ده- هله ده، بیزیم یئرلرده،/ ساده اینسانلارین، آندی چیراقدیر.
خلقین آراسیندا، کنده- شه‌هرده، / «موقددس یئر»لرین آدی «اوجاقدیر».

«سازیمین سؤزو، بیرینجی جیلد، ص۳۷»

اودقالار کؤز اولار

سؤزلرده سؤز وار، نئجه‌کی، اینسانین آمال و آرزولاری یاشیللانمایاندا، قاخینج آلتیندا تالانمیش میل‌لره چئوریرلر، ائله‌جه ده اود قالسا کؤزرلنیب و قیز دا قالسا، سؤز بازلیقلار چوخ اولار. آتالار سؤزو عقلین گؤزو. یوخاریداکی قئیددن علاوه آتا بابالار اود خوصوصدا دئییب‌لر:

- اود اولمایان یئردن توستو چیخماز.
- اود ایله اویناماق اولماز.
- اود ایله پامبیغین نه صاباحی؟!
- اوددان کول تؤرر، کول‌دن اود.
- اود هریانا دوشسه، اؤزونه «یئر» آچار.
- اود قالار کؤز اولار، قیزقالار سؤز اولار.
- اود قوردون گؤزونون یاغین اریدر.

یئری بوشدو، بوش اولماسین

هرچند سئوگیلی خدمتلرینیزه توحفه ائتدییم قونولار آرا «تورپاق» مضمونلو (بایاتی) و شعر پارچالاری دا گؤسته‌ردیم، آنجاق (یئری بوشدو، بوش اولماسین) ایندی‌ایسه گرکلی گؤردوم بئش- آلتی آتا بابا دئییمی‌ده «توپراق» باره‌ده سونام و آچیق‌دان آچیغا سؤیله‌یم آذربایجان دیل و ادبییاتیندا «توپراق» سؤزو درین و گئنیش ایچه‌ریک داشیماغی اوچون (توز، وطن، یئر، یورد، یووا، وس» مصلحتلی بیلدیم تزه‌دن، وئریلمیش‌لری تکرارلامایام!

- توپراق دئیر: سن منه تر وئر، من سنه زر.
- توپراق چکر آپارار.
- توپراقدا زحمت، سوفره ده نعمت.
- توپراقدا سویوق اولار.
- توپراق سیز آدام، یوواسیز قوش کیمی دیر.
- توپراغی قدر عؤمرونوز اولسون.
- گؤزونو توپراق دویورسون.

دورد عونصورلر عوام اینامارینا

ببر= ائوین اوچاغی همیشه گرک یانیلی قالا. نییه کی، «یوخسوللوق» اوجاغی یانیلی ائوه اوز گتیرمز. هم ده اوجاغی یانیلی ائو صاحبی، نیسل‌دن نسیله اوغوللو اولار!

ایکی= چرشنبه گونو تزه کؤزه‌ده چشمه‌دن «سو» گتیرمک، «خوش‌یمن» اولار، برکت و شنلیک تؤره در.

اوچ= قبیر اوستونه «سو» سپیلسه، اؤلونون روحو تزه‌لنر.

دورد= مسافیرین آردیجا «سو» سپیلسه تئز قاییدار.

بئش= هرکس اؤزگه‌لرین اوجاغینا سو جالاییب آخیدسا، جینلی اولار!

آلتی= هر کیمسه گئجه چاغی تانری آدی گتیرمه‌میش ایستی «سو» جالاسا یا «اود» یئره سالسا، قشلی اولار. چونکی بیزدن یئیی‌لرین یاتمیش اوشاقلارینا صدمه توخونار!

انتگی قارشی‌سی چیخیش

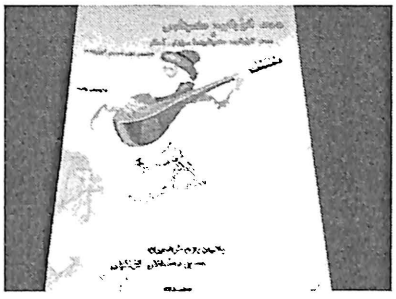
گه‌وه‌زه‌لیگی هئچ ده سئومیرم. اؤزومو بورجلو بیلیردیم اوست اورتوک سؤز، تالواساسیز، دوزگون و ده‌ییشیلمز، یول یوندملی و گره‌کن تانیق‌ایله بو واقعیتی الده اندک کی، بعضی «ایره‌لی گؤروشلو»لرین فیکرین ترسینه، فولکور ائله همن کولتور، کولتور دا ایجتیماعی یاشاییشینین ان اؤنملی وجه وحیصه‌سی‌دیر. دیری و چالیشقان کولتورون لاپ گؤرکملی صیبغه‌سی، «آنا دیلی»دیر. دئمک مدنییت ده «شکیل‌لنمیش دوشونجه، دویغو، داورانیش‌لی الگولردن» سووای بیر شئی دئییل.

اوزه چیخارتدیغیمیز کیمی، آذربایجان فولکلور ادبییاتی، اوفوقسوز بیر اوکئانا اوخشار، درین بیر خزینه دیر. یاراسالارین گؤزو هله ده زنگین خزینه‌نین ایشیق وئریب پاریلداماسیندان، قاماشماقدادیر. نئجه اولا بیلر. «گونشی» پالچیقلا سوواماق؟!

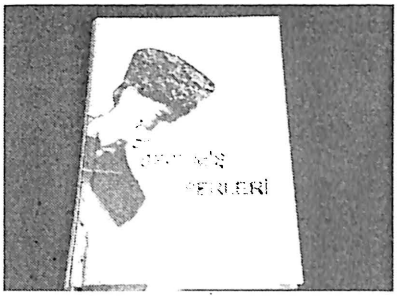
[۱۴]- بو دئییم استاد دکتر محمد علی فرزانه‌دن دیر.

کیتاب بوخچاسی

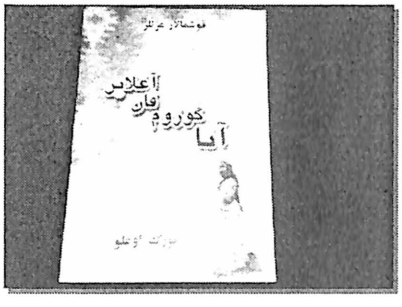

فرم اشتراک ماهنامه فرهنگی –اجتماعی خدا آفرین

مبلغ اشتراک ۶ ماه ۸۰۰۰ و یک سال ۱۶۰۰۰ تومان

لطفاً مبلغ مورد نظر را به حساب جاری شماره ۷۸۶۵۴۸ بانک ملی شعبه دانشگاه تهران کد :۷۸ (قابل پرداخت در کلیه شعب) به نام ماهنامه خدا آفرین واریز نموده و فیش آن را همراه با فرم پر شده به آدرس مجله ارسال فرمایید.

صندوق پستی : تهران ۱۴۷-۱۳۱۱۴۵ ماهنامه خدا آفرین

نام | نام خانوادگی : | تلفن تماس : | مدت اشتراک :

آدرس پستی :

آموزشگاه طراحی و نقاشی سولارسسی (با مجوز وزارت ارشاد اسلامی) تحت نظر عیسی جباری ممقانی

آدرس : جنت آباد ، بیست متری گلستان ، پلاک ۲۹۱، آموزشگاه نقاشی سولارسسی.همه روزه ازساعت ۹ صبح تا ۹ شب آماده پذیرش هنرجویان گرامی در هر سطح می باشد. تلفن :۴۴۴۶۶۱۰۹ موبایل :۰۹۱۲۶۹۳۹۶۰۴